

לקוטי תורה • שיר השירים • מאמר 23

ביאור על פסוק לבבתי

ביאור הפסוק "לבבתי"

עבודתם של ישראל עושה כביכול את ה' ל"לב": בירור הנפש הבהמית בתפילה, בדומה לבהמה שעל גבי המזבח, מעורר את הדעת העליונה, שיודעת ואינה מתפעלת והיא מקור הסליחה (סובב כל עלמין), וממשיך אותה אל הדעת התחתונה, המחיה את העולמות (ממלא כל עלמין).

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/23

הנקודה

עבודתם של ישראל עושה כביכול את ה' ל"לב": בירור הנפש הבהמית בתפילה, בדומה לבהמה שעל גבי המזבח, מעורר את הדעת העליונה, שיודעת ואינה מתפעלת והיא מקור הסליחה (סובב כל עלמין), וממשיך אותה אל הדעת התחתונה, המחיה את העולמות (ממלא כל עלמין).

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מבאר את הפסוק "לִפְכָּתָנִי" (שיר השירים ד, ט), לאחר שהוא מניח יסוד לדיון. האור הגשמי נמשך מן האור הרוחני, מבחינת חכמה, דרך חסד ואותיות "יהי אור", אך רק הארה זעירה מתלבשת בו, ואילו עצמות האור מאירה עליו מבחוץ. מכאן שיש שתי בחינות בדעת: הדעת התחתונה מתפשטת במדות ובעולמות (ממלא), והדעת העליונה, שמאין סוף, יודעת ואינה מתפעלת (סובב); היא מקור הסליחה, שהרי ה' "רואה עוון ואינו מתבונן בו". הקרבנות הם "לחם" לשרפים: הבהמה, שמקורה בשמרי התוהו, נעלית בשורשה מהמלאכים, ובירורה מעלה אותם למעלה ממגבלותיהם. התפילה פועלת כך גם בנפש הבהמית, ומעניקה לנפש האלקית אהבה "בכל מאדך". כך ישראל עושים את ה' ל"לב": שני חדריו, רוח ודם, הם שתי המשכות המתעוררות על ידי שתי אהבות, "אהותי" מחכמה ו"כלה" מבינה. "עיניך" הן הביטול של תלמידי החכמים בשני הייחודים; ה"ענק" הוא קביעת עתים לתורה של בעל העסק. לפי ביאור נוסף, מדובר בשני לבבות — כתר ומלכות.

מבנה

1	הכותרת	19
	ביאור הפסוק "לִפְכָּתָנִי".	
2	אור רוחני ואור גשמי	3-29
	האור הגשמי נמשך מן האור הרוחני שבחכמה דרך חסד ואותיות "יהי אור", אף שהמעבר מן הרוחניות לגשמיות הוא בכוחו של ה' בלבד, למעלה מהשתלשלות. רק הארה זעירה מתלבשת בו; עצמות האור מאירה עליו כאור מקיף.	
3	שתי בחינות בדעת	10-49
	"אל דעות ה'": הדעת התחתונה מתפשטת במדות ובעולמות והיא ממלא כל עלמין; הדעת העליונה, שמקורה בכתר ובאין סוף, אינה מתפעלת ממה שהיא יודעת והיא סובב כל עלמין, מקור הסליחה, ואילו השכר והעונש באים מן הדעת התחתונה. בדומה לחלק המקיף שבנפש, הדעת העליונה מחיה את התחתונה, ושתייהן אחד; לעתיד לבוא היא תתגלה.	
4	הקרבנות: לחם לשרפים	13-119
	הכהן, איש החסד, ממתיק את האש. הקרבנות הם "לחם" לשרפים: הבהמה הגשמית באה משמרי הכלים השבורים של התוהו, ששורשם נעלה מהמלאכים, ובירורה מעלה את החיות, את הכיסא ואת ה"אדם" שעליו למעלה ממגבלות הכלים.	
5	תפילה והאהבה שלמעלה ממדידה	17-149
	התפילה באה במקום הקרבנות. אהבת הנפש האלקית מוגבלת, ורק בירור הנפש הבהמית מביא אותה ל"בכל מאדך", המגלה את ה"אדם" שעל הכיסא. המדות מצד עצמן הן בלי גבול; גבולותיהן באים מהתכללותן זו בזו, כשם שהיריעות נמדדו "באמה".	

כשם שהמזון מוסיף דם ללב, כך התפילה מוסיפה חיות ל"אדם" שבאצילות, וישראל עושים את ה' ללב לכל העולמות. שני חדרי הלב, רוח ודם, הם ההמשכה לחכמה וההמשכה לעולמות התחתונים, המתעוררות על ידי שתי אהבות: "אחותי", האהבה השקטה שמחכמה, ו"כלה", האהבה הלוהטת שמבינה.

דעת הנפש האלקית היא "דעת עליון" ביחס לדעת הנפש הבהמית, שהיא עץ הדעת טוב ורע. כשהתבוננות שבתפילה מביאה את הנפש הבהמית להסכים לאהבה זו, הדעת העליונה שלמעלה מתעוררת, ו"לא הביט און בעקב"; לכן הקרבנות מכפרים.

העיניים הן תלמידי החכמים, שביטולם הוא ביחודא עילאה וביחודא תתאה, הצורה הכתובה והצורה הנקראת של "אחד". הענק הוא אותיות התורה, דוממות אך מאירות באור אין סוף: תורתו של בעל העסק, ולו פרק אחד בבוקר ופרק אחד בערב.

הלב הפנימי הוא יחידה, הרצון העליון שבכתר, שלמעלה מחכמה, ואילו הלב החיצוני הוא מלכות; אך עצמותו של ה' נעלית גם מהרצון. ההתעוררות של ישראל מלמטה ממשיכה שני לבבות — כתר עליון ומלכות דאצילות, סובב וממלא — ולכן נאמר "לִפְכֶּתְנִי" פעמיים.

בכל מאדך בכל מאדך

אהבה שלמעלה ממדידה, שהנפש האלקית מגיעה אליה רק באמצעות בירור הנפש הבהמית. במילה אדם יש אותיות מאד; באמצעות אהבה זו מתגלה ה"אדם" שעל הכיסא.

"אחותי" ו"כלה" אחותי כלה

שתי אהבות: "אחותי" — אהבה שקטה ותמידית שמחכמה, בדומה ל"רעים" שאינם נפרדים לעולם; ו"כלה" — אהבה לוהטת שמבינה, שבה הנשמה "כלה", בדומה ל"דודים" שאהבתם מתעוררת בזמנים קבועים, כמו בתפילה.

יחודא עילאה ויחודא תתאה יחודא עילאה ויחודא תתאה

הייחוד התחתון הוא ביטול של נברא שקיים ובכל זאת כפוף לה; הייחוד העליון הוא ההכרה שאין עוד מלבדו. אלו הצורות הכתובה והנקראת של "אחד" בביטוי "אחת מעיניך".

הלב הפנימי והלב החיצוני פנימיות הלב וחיצוניות הלב

הלב החיצוני, מלכות, נמוך מחכמה ומקבל ממנה; הלב הפנימי הוא יחידה, הרצון העליון, ששורשו בכתר שלמעלה מחכמה.

האור המקיף והאור הממלא את כל העולמות סובב כל עלמין

וממלא כל עלמין
ממלא הוא אור אלקי המתלבש בכל עולם לפי מידתו; סובב גדול מכדי להתלבש בו, והוא מאיר על העולמות מבחוץ ומחיה אותם. המאמר מזהה ביניהם לבין הדעת התחתונה והדעת העליונה ומראה שהם אחד.

דעת עליון ודעת תחתון דעת עליון ודעת תחתון

הדעת התחתונה מחברת את השכל עם המדות ומתפשטת בעולמות; ממנה באים השכר והעונש. הדעת העליונה, ששורשה בכתר ובאין סוף, יודעת ואינה מתפעלת, והיא מקור הסליחה והרחמים.

תהו ותיקון תהו ותיקון

בתהו האור היה גדול והכלים קטנים, ולכן הם נשברו ונפלו. מה שנפל למטה ביותר הוא בעל השורש הנעלה ביותר; לכן הבהמה הגשמית והלחם יכולים להעלות את המלאכים ולפרנס את האדם.

"לחמי לאשי" לחמי לאשי

הקרבנות הם "לחם" לשרפים: לאחר שהבהמה הגשמית מתבררת על גבי המזבח, היא מעלה את המלאכים לשורשם שלמעלה מהכלים המגבילים אותם. גם התפילה, המבררת את הנפש הבהמית, פועלת כך כיום.

קטע 1 • 11

הכותרת

1 ביאור על פסוק לבבתי¹

ביאור על הפסוק "שבית את לבי".

זוהי כותרת המאמר: הוא מבאר את הפסוק "שבית את לבי, אחותי כלה" (שיר השירים ד, ט), שבו ה', הדוד, מדבר אל כנסת ישראל. לפני שהוא מגיע אל הפסוק עצמו, אדמו"ר הזקן מניח תחילה יסוד בנוגע לשתי הדרכים שבהן אורו של ה' קשור לעולמות.

קטע 2 • 21-3

אור רוחני ואור גשמי

2 הנה תחלה יש לבאר ענין סובב וממלא. כי הנה נודע ענין ההשתלשלות שהוא ענין שיורד ונמשך החיות מרוחניות לגשמיות כגון האור שנברא ביום ראשון היינו שנמשך ויורד בו הארה מבחי' אור הרוחני ונשתלשל להיות אור גשמי

תחילה יש לבאר את עניינם של סובב כל עלמין וממלא כל עלמין, [האור] המקיף ו[האור] הממלא [את כל העולמות]. ידוע עניינה של השתלשלות: החיות יורדת ונמשכת מן הרוחניות אל הגשמיות. למשל, האור שנברא ביום הראשון: הארה מבחינת אור רוחני נמשכה וירדה לתוכו, והשתלשלה [שלב אחר שלב] עד שנעשתה אור גשמי.

לפני שהוא מבאר את הפסוק, אדמו"ר הזקן מציג שני אופנים של אור אלוקי: סובב, המקיף את העולמות מלמעלה, וממלא, הממלא כל עולם מבפנים. הוא פותח בהשתלשלות — תהליך שבו אור רוחני יורד שלב אחר שלב עד שהוא נעשה דבר גשמי. הדוגמה שלו היא האור שנברא ביום הראשון: הארה של אור רוחני שירדה עד שנעשתה האור הגשמי שאנו רואים.

(וכמו ע"ד אין לך עשב² מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל³ נמצא גידול העשב והפרי⁴ הגשמי הוא ממזל שלמעלה שהוא רוחני והמזלות מקבלים מע' שרים כו' וכך עדי"ז הוא השתלשלות וירידת ההארה בהאור הגשמי מבחי' האור הרוחני)

(בדומה למאמר "אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו, גדל!". מכאן שגידולם של העשב והפרי הגשמיים נובע מן המזל שלמעלה, שהוא רוחני; והמזלות מקבלים מן השרים של מעלה, וכן הלאה. כך גם נמשכת ויורדת הארה מן האור הרוחני אל תוך האור הגשמי.)

הסוגריים מדגימים את ההשתלשלות באמצעות מאמר המדרש שלכל עשב יש מזל, כוכב שמימי, "המכה בו ואומר לו, גדל!". הצמיחה הגשמית נובעת אפוא מסיבה רוחנית, וגם אותה סיבה מקבלת מן שבעים השרים הממונים על האומות. באותו אופן, האור הגשמי משתלשל מן האור הרוחני.

ולכן נברא האור ביום ראשון למע"ב [למעשה בראשית] שהוא בחי' מדת החסד והחכמה היא מקור חסד והיא בחי' אור. דכמו שפעולת האור הגשמי שעל ידו יכולים לראות הדבר משא"כ בחשך.

לכן נברא האור ביום הראשון של מעשה בראשית, המקביל לבחינת מדת חסד; וחכמה היא מקור חסד והיא בחינת אור. כשם שתפקידו של האור הגשמי הוא לאפשר לראות דבר, בניגוד לחושך,

האור נברא ביום הראשון משום שהיום הראשון מששת ימי בראשית מקביל לחסד, הראשונה משש המדות, ומקור החסד הוא חכמה, שהיא עצמה בחינת "אור". כאן מתחילה ההשוואה: האור הגשמי מאפשר לאדם לראות את הדבר, ואילו בחושך אין הדבר כך.

כך הוא פעולת בחי' החכמה ברוחניות שע"י החכמה רואה ומשיג הדבר (ועמ"ש במ"א גבי קי"ס [קריעת ים סוף] על ענין אראנו נפלאות⁵ כו')

כך גם פעולתה של בחינת חכמה ברוחניות: באמצעות החכמה רואים ומשיגים את הדבר. (ועיינו במה שנכתב במקום אחר בענין קריעת ים סוף, על הפסוק "אראנו נפלאות", וכן הלאה.)

חכמה פועלת במחשבה כפי שהאור פועל בעין: היא מאפשרת לאדם "לראות" ולהשיג עניין. הסוגריים מפנים את הקורא לדיון במקום אחר, בקשר לקריעת ים סוף, על הפסוק "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו).

והסכלות הוא חושך שאינו תופס ומשיג שום דבר וכמ"ש והכסיל בחשך הולך אבל החכם עיניו בראשו⁶ שרואה את הנולד.⁷

הסכלות היא חושך, שאינו תופס ואינו משיג דבר, ככתוב: "והכסיל בחושך הולך"; ואילו "החכם עיניו בראשו", מפני שהוא רואה את מה שעתיד להיוולד [מן הדברים].

הסכלות דומה לחושך: אין היא תופסת דבר. בקהלת נאמר שהכסיל "בחושך הולך", ואילו "החכם עיניו בראשו". חז"ל מגדירים את החכם כמי ש"רואה את הנולד" — כלומר, צופה לאן הדברים מובילים. החכמה היא אפוא מעין ראייה, מעין אור.

נמצא החכמה היא בחינת אור רוחני וכן בחינת בינה היינו ג"כ בחי' אור שמבין דבר מתוך דבר וכך עד"מ בחי' חו"ב [חכמה ובינה] שלמעלה זהו בחי' אור.

נמצא שחכמה היא בחינת אור רוחני. גם בחינת בינה היא בחינת אור, משום שהיא מאפשרת להבין דבר מתוך דבר. ועל דרך משל, גם בחינות חכמה ובינה שלמעלה הן בחינת אור,

גם בינה היא אור, שכן היא הכוח להבין דבר מתוך דבר ולראות מה נובע מרעיון. בדרך משל, גם חכמה ובינה שלמעלה, בספירות האלוניות, הן בחינת "אור".

אלא שהוא רוחני. וההשתלשלות הוא שנמשך מהם הארה להיות מזה התהוות האור הגשמי. אך בודאי זה גופא שמהרוחני יתהווה הגשמי הוא למעלה מהשתלשלות שהוא רק יכולת הקב"ה שהוא כל יכול אלא שהאור הזה רוחני. השתלשלות פירושה שנמשכת מהן הארה, שממנה מתהווה האור הגשמי. אולם עצם התהוותו של הגשמי מן הרוחני היא בודאי למעלה מהשתלשלות, והיא אפשרית רק מכוחו של הקדוש ברוך הוא, שהוא כל יכול.

חכמה ובינה שלמעלה הן אור רוחני, והשתלשלות פירושה שנמשכת מהן הארה עד שמתהווה אור גשמי. אולם אדמו"ר הזקן מוסיף שהמעבר עצמו מרוחני לגשמי אינו חלק מתהליך ההשתלשלות ההדרגתי: שום ירידה שלב אחר שלב אינה יכולה להפוך רוח לחומר; רק כוחו הכלליכול של ה' עושה זאת.

(כי הוא צוה ונבראו⁸ להיות מתהווה האור גשמי מהחכמה משא"כ מבחינת חכמה עצמה אף שהוא אור רוחני לא היה מתהווה ממנה האור גשמי. שאין ערוך ויחוס לגשמיות עם הרוחניות אלא שזהו רק יכולת הקב"ה לבדו.

(שהרי "הוא ציווה ונבראו", ולכן האור הגשמי מתהווה מחכמה. אבל מבחינת החכמה עצמה, אף שהיא אור רוחני, לא היה האור הגשמי מתהווה ממנה. אין שום ערך או יחס בין הגשמיות לרוחניות; הדבר אפשרי רק מכוחו של הקדוש ברוך הוא לבדו).

הסוגריים מבהירים שהאור הגשמי נובע מחכמה רק מפני שה' "ציווה ונבראו" (תהילים קמח, ה). מצד עצמה, חכמה, רוחנית ככל שתהיה, אינה יכולה להוליד חומר, שכן אין מידה משותפת בין הגשמי לרוחני; הדבר נעשה בכוחו של ה' לבדו.

ומ"מ שייך לומר שהתהוות האור הגשמי הוא מהחכמה דהיינו שבחי חכמה שהיא אור רוחני נשתלשל ונמשך ממנו האור הגשמי ע"י רצונו ית' הכל יכול וז"ש [וזהו שכתוב] כל אשר

ובכל זאת אפשר לומר שהתהוות האור הגשמי היא מן החכמה: כלומר, שמבחינת החכמה, שהיא אור רוחני, השתלשל ונמשך האור הגשמי, באמצעות רצונו של ה' יתברך, הכל-יכול. וזהו [פירוש] הכתוב: "כל אשר

ובכל זאת, אפשר לומר בצדק שהאור הגשמי "בא" מן החכמה, כמובן שהוא משתלשל ממנה, ובלבד שמבינים שהדבר נעשה באמצעות רצונו של הכל-יכול. מובא פסוק כהוכחה.

חפץ⁹ ה' עשה ומ"מ בעשרה מאמרות נברא העולם¹⁰ וכמ"ש במ"א בביאור לפסוק יביאו לבוש מלכות¹¹ ובחינת רצון עליון וסוכ"ע נק' ג"כ דעת עליון כדלקמן אי"ה [אם ירצה השם]

חפץ ה' עשה. ובכל זאת, "בעשרה מאמרות נברא העולם", כפי שמוסבר במקום אחר, בביאור הפסוק "יביאו לבוש מלכות". וגם בחינת הרצון העליון וסוכב כל עלמין נקראת דעת עליון, כפי שיתבאר להלן, בעזרת ה'.

"כל אשר חפץ ה' עשה" (תהילים קלה, ו) מלמד שהכול תלוי ברצונו של ה'; ובכל זאת, המשנה אומרת שהעולם נברא "בעשרה מאמרות" (אבות ה, א), כלומר, באמצעות שלבים מסודרים. הסוגריים מסתיימים בהערה שהרצון העליון הזה, סוכב כל עלמין, נקרא גם "דעת עליון", כפי שהמאמר מסביר בהמשך.

והנה לכן נברא האור ביום ראשון כי המשכת הארה זו מבחי' חכמה לירד ולהתלבש בגשמיות זהו ע"י מדת חסד שגורם ההמשכה וכמ"ש משוך חסדך.¹²

והנה, משום כך נברא האור ביום הראשון: שכן המשכת הארה זו מבחינת החכמה, כדי שתירד ותתלבש בגשמיות, נעשית באמצעות מידת החסד, הגורמת להמשכה, ככתוב: "משוך חסדך".

קצת מוסבר מדוע נברא האור ביום הראשון: הארה מן החכמה יורדת אל הגשמיות באמצעות החסד, מידת הנתינה, שממשיכה את הדברים כלפי מטה. הפסוק "משוך חסדך" (תהילים לו, יא) מתאר את החסד כדבר הנמשך.

וע"י החסד מתלבשת בצירופי אותיות מאמר יהי אור וע"י היא מתלבשת ממש בהאור הגשמי. שהאותיות הן המוליכים ומביאים ההמשכה מלמעלה למטה ובאמצעות החסד היא מתלבשת בצירופי האותיות של המאמר "יהי אור", ובכך היא מתלבשת ממש באור הגשמי. שכן האותיות הן שמוליכות ומביאות את ההמשכה מלמעלה למטה.

החסד מכניס את ההארה באותיות המאמר האלוקי "יהי אור" (בראשית א, ג), ובאמצעות אותיות אלה היא נכנסת באור הגשמי. אותיות הדיבור של ה' הן המוליכות את השפע מלמעלה למטה.

(ועמ"ש ע"פ יביאו לבוש מלכות כו' וסוס אשר רכב כו' שלכך נק' האותיות סוסים שמוליכים האדם כו')

(ועיין במה שכתוב על הפסוק "יביאו לבוש מלכות" וכו', "וסוס אשר רכב" וכו': משום כך נקראות האותיות "סוסים", מפני שהן נושאות את האדם וכו').

הסוגריים מפנים לביאור הפסוק "יביאו לבוש מלכות... וסוס אשר רכב המלך" (אסתר ו, ח). שם נקראות האותיות "סוסים" מפני שהן נושאות את רוכבן, כשם שסוס נושא אדם.

ועד"ז ביום ב' מאמר יהי רקיע וכנודע מענין ג' בחי' אור מים רקיע אור הוא החכמה ומים הוא החסד כי יים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך בחי' משוך חסדך.

וכך גם ביום השני, במאמר "יהי רקיע". וכידוע בעניין שלוש הבחינות אור, מים ורקיע: האור הוא חכמה, והמים הם חסד, שכן המים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, בחינת "משוך חסדך".

גם ביום השני מתרחש תהליך דומה, במאמר "יהי רקיע" (בראשית א, ו). אור, מים ורקיע מייצגים שלוש ספירות: האור הוא חכמה, והמים הם חסד, מפני שהמים זורמים מגבוה לנמוך, כשם שהחסד נמשך כלפי מי שלמטה, כלשון "משוך חסדך".

ורקיע הוא בחי' גבורה ולכן נברא ביום ב' שהוא השתלשלות מבחי' גבורה הרוחניות בגשמיות להיות מבדיל בין מים למים¹³ כו' גי' ע"ד הנ"ל באור כו'.¹⁴

והרקיע הוא בחינת גבורה. לכן נברא ביום השני, כהשתלשלות מבחינת הגבורה הרוחנית אל הגשמיות, כדי להיות "מבדיל בין מים למים" וכו', גם על דרך האמור לעיל בעניין האור וכו'.

הרקיע, המפריד וקובע גבולות, הוא גבורה, ולכן נברא ביום השני, יום הגבורה. זוהי גבורה רוחנית המשתלשלת אל הגשמיות כרקיע ש"מבדיל בין מים למים", בדומה למה שהוסבר לעיל בעניין האור.

3 והנה הארה זו הנמשכת מבחינת חכמה שהוא האור הרוחני. מה שמתלבש ממש בהאור הגשמי ע"י מאמר יהי אור.

והנה, הארה זו הנמשכת מבחינת חכמה, שהיא האור הרוחני, [כלומר] מה שמתלבש ממש באור הגשמי על ידי המאמר "יהי אור",

כעת מבחין אדמו"ר הזקן בין שתי דרכים שבהן האור הרוחני קשור לאור הגשמי. הראשונה היא הארת החכמה, שנכנסת ממש באור הגשמי באמצעות המאמר "יהי אור".

היא מעט מזעיר מעצמות האור העליון. מאחר שבחי' המשכה זו נגבלת ומתלבשת בגוף מאור הגשמי שהוא מוגבל.

היא מעט מזעיר מעצמות האור העליון, מאחר שהמשכה זו מוגבלת ומתלבשת בגופו של המאור הגשמי, שהוא מוגבל.

הארה זו היא רק חלק זעיר ביותר מהאור העליון, מפני שכל מה שנכנס בדבר מוגבל, כמו גופו של מאור גשמי, נעשה מוגבל אף הוא.

אבל עצמיות האור העליון לא יוכל להיות נתפס ונגבל בהאור הגשמי ואעפ"כ [ואף על פי כן] מאיר הוא בבחי' מקיף עליו:¹⁵

אבל עצמות האור העליון אינה יכולה להיתפס ולהיות מוגבלת באור הגשמי, ואף על פי כן היא מאירה עליו בבחינת אור מקיף.

עצמות האור העליון אינה יכולה להיכלל באור הגשמי כלל; ואף על פי כן היא מאירה עליו מלמעלה כאור מקיף. זהו המשל לשתי דרכי ההארה האלוקית: אור שמתלבש בפנים, ממלא כל עלמין, ואור שמקיף מבחוץ, סובב כל עלמין.

קטע 3 • 41-10

שתי בחינות בדעת

4 ב ומזה יובן ג"כ כללות ענין ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע דהנה כתיב כי אל דעות¹⁶ הויי פיי שיש ב'

בחי' דעת בחי' דעת עליון הוא מבחינת אי"ס ממש ונק' סוכ"ע

2. ומתוך כך יובן גם עניינם הכללי של ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין. שהרי כתוב: "כי אל דעות הויי"; כלומר, יש שתי בחינות של דעת. בחינת דעת עליון היא מבחינת אין סוף ממש, והיא נקראת סוכב כל עלמין.

באמצעות המודל הזה מסביר אדמו"ר הזקן את עניינם הכללי של סוכב וממלא. בפסוק "כי אל דעות הויי" (שמואל א' ב, ג) מופיעה המילה "דעות" בלשון רבים — "סוגי דעת" — והוא מפרש זאת כשתי בחינות דעת; דעת עליון נמשכת מאין סוף עצמו והיא סוכב כל עלמין.

ולכן נק' דעת עליון פיי עליון על כל העולמות שאינו יכול להתלבש תוך עלמין כלל

ולכן היא נקראת דעת עליון: "עליון" פירושו למעלה מכל העולמות, שכן היא אינה יכולה להתלבש כלל בתוך העולמות.

היא נקראת "עליון" מפני שהיא ניצבת מעל כל העולמות ואינה יכולה להתלבש בהם כלל, בדומה לעצם האור העליון שאינו יכול להיכנס לתוך אור גשמי.

(עי' [עיינ] בד"ה ראשי המטות בפ"י רצון העליון ודעת עליון שאינו יכול להתלבש כו') ובחי' דעת תחתון הוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

(ראו את המאמר הפותח במילים "ראשי המטות", בעניין רצון העליון ודעת עליון, שאינם יכולים להתלבש וכו'). ובחינת דעת תחתון היא בחינת ממלא כל עלמין.

ההערה בסוגריים מפנה למאמר על "ראשי המטות" בפרשת מטות, שבו מוסבר שרצון העליון ודעת עליון הם בחינות שאינן יכולות להתלבש. לעומת זאת, דעת תחתון היא ממלא כל עלמין — האור הנכנס בכל עולם.

כי שייב [ששת ימי בראשית] הן ששה מדות עליונות שבהן ועל ידן נמשך ההמשכה מבחי' חב"ד [חכמה בינה ודעת] בעשרה מאמרות שהן האותיות המתלבשים בעולמות להוותן מאין ליש

ששת ימי בראשית הם שש המדות העליונות, שבהן ועל ידן נמשכת ההמשכה מבחינת חכמה, בינה ודעת אל עשרת המאמרות; עשרת המאמרות הם האותיות המתלבשות בעולמות כדי להוות אותם מאין ליש.

ששת ימי בראשית מקבילים לשש המדות העליונות, מחסד ועד יסוד. באמצעותן נמשכת ההשפעה מן המוחין — חכמה, בינה ודעת — אל עשרת המאמרות, שאותיותיהם מתלבשות בעולמות ומהוות אותם מאין ליש.

והנה בחינת ההמשכה והתלבשות בחינת חכמה ובינה בהמדות עליונות היינו ע"י הדעת כי הדעת הוא המתפשט ומתלבש במדות והיינו בחי' דעת תחתון משא"כ חו"ב [חכמה ובינה] הם למעלה מהמדות כנודע. המשכתן והתלבשותן של בחינות חכמה ובינה במדות העליונות נעשות באמצעות הדעת, שכן הדעת היא המתפשטת ומתלבשת במדות; וזוהי בחינת דעת תחתון. לעומת זאת, חכמה ובינה הן למעלה מן המדות, כידוע.

חכמה ובינה אינן נכנסות ישירות אל המדות; הדעת היא הכוח המתפשט במדות ומחבר את המוחין אליהן. דעת זו, המתלבשת במדות, היא דעת תחתון.

(ולכן נק' דעת תחתון ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וע"כ מבואר באד"ר [באדרא רבא]) (דקל"ו ע"א) ע"פ ובדעת חדרים ימלאו¹⁷ שמהדעת מתפשט אלף אלפין אדרין¹⁸ כו' משא"כ חו"ב [חכמה ובינה] שהחכמה מתפשט ונמשך רק בל"ב נתיבות ובינה בני שערים.

(ולכן דעת תחתון נקראת ממלא כל עלמין. משום כך מבואר באדרא רבה) (דף קל"ו ע"א), על הפסוק "ובדעת חדרים ימלאו", שמן הדעת מתפשטים "אלף אלפין אדרין" וכו'; ואילו חכמה ובינה — החכמה מתפשטת ונמשכת רק בל"ב נתיבות, והבינה בני שערים.

לכן דעת תחתון היא ממלא, האור ש"ממלא". האדרא רבה מפרשת את הפסוק "ובדעת חדרים ימלאו" (משלי כד, ד) כך שמן הדעת מתפשטים "אלף אלפין אדרין", בעוד שהחכמה מתפשטת רק בל"ב נתיבות והבינה בני שערים.

אבל הדעת נמשך בריבוי מדרגות שונות להיותו נמשך ומתפשט במדות וע"י נעשה ריבוי ההתחלקות לכל חד לפום שיעורא דילי [דיליה] וכמ"ש נודע בשערים¹⁹ כו' נודע דוקא שהוא מבחי' הדעת.

אבל הדעת נמשכת בריבוי מדרגות שונות, מפני שהיא נמשכת ומתפשטת במדות; ועל ידי כך נוצר ריבוי של חלוקות, "כל אחד לפי שיעורו". וכמו שכתוב "נודע בשערים" וכו' — דווקא "נודע", שכן הדבר נובע מבחינת הדעת.

מאחר שהדעת מתפשטת במדות הרבות, היא מתחלקת לאינספור מדרגות, כך שכל אחד מקבל "לפי שיעורו". לכן נאמר "נודע בשערים" (משלי לא, כג): המילה "נודע" היא מאותו שורש של דעת.

5 והיינו בחי' דעת תחתון והוא מקור ונשמה לדעת דבי"ע וע"י ריבוא רבבות השתלשולות נמשך ונתהוה ממנו גם הדעת שבאדם.

וזו בחינת דעת תחתון, שהוא המקור והנשמה של הדעת [שבעולמות] בריאה, יצירה ועשיה; ובאמצעות רבבות שלבי השתלשולות נמשכת ממנו ובאה לידי הוויה גם הדעת שבאדם,

דעת תחתון, הכוח המחבר את השכל עם המדות, הוא המקור והנשמה של הדעת בשלושת העולמות התחתונים, בריאה, יצירה ועשיה. באמצעות אינספור שלבי השתלשולות באה ממנו גם הדעת שבאדם.

וכמו במשל השתלשלות והתהוות האור הגשמי מהאור הרוחני כדלעיל. וכל זה מבחי' ד"ת [דעת תחתון] אבל בחי' דעת עליון אינו נמשך ומתפשט במדות כלל. והוא בחי' סוכ"ע. כי הוא מבחי' כתר.

כמו במשל של השתלשלות האור הגשמי והתהוותו מן האור הרוחני, כפי שהוסבר לעיל. כל זה הוא מבחינת דעת תחתון. אבל בחינת דעת עליון אינה נמשכת ואינה מתפשטת כלל במדות; והיא בחינת סוכב כל עלמין, שכן היא מבחינת כתר.

הדבר דומה להשתלשלות האור הגשמי מן האור הרוחני, כפי שהוסבר לעיל. כל זה שייך לדעת תחתון; דעת עליון אינה נכנסת כלל למדות, ולכן היא בחינת סוכב כל עלמין, שמקורה בכתר, הבחינה שמעל השכל.

וביאור ענין דעת עליון היינו שהוא מהארת א"ס שאינו נגבל בשום כלי ואינו נמשך ומתפשט במדות שאין כלי המדות יכולים להגבילו ולכן נק' סכ"ע [סוכב כל עלמין] שהוא בבחי' מקיף כיון שאפילו בהמדות עליונות אינו נמשך.

ביאור עניינו של דעת עליון הוא שהוא מהארת אין סוף, שאינה מוגבלת בשום כלי ואינה נמשכת ומתפשטת במדות, משום שכלי המדות אינם יכולים להגבילו אותה. לכן היא נקראת סוכב כל עלמין, מפני שהיא בבחינת מקיף, שהרי אינה נמשכת אפילו במדות העליונות.

דעת עליון היא הארה מאין סוף, ששום כלי אינו יכול להכיל; אפילו המדות העליונות שבאצילות אינן יכולות להכיל אותה. מכיוון שאינה נכנסת בהן, היא עומדת מעליהן כאור מקיף, ולכן היא נקראת סוכב כל עלמין.

ויובן זה ע"ד מ"ש (איוב ²⁰ י"א) וירא און ולא התבונן ^{21,22} דהפ"י שלא נתפעל לנקום וכמ"ש לא הביט עון ביעקב שאין הכוונה שלא הביט ולא ראה כלל

הדבר יובן על פי הכתוב (איוב י"א): "הוא רואה און ואינו מתבונן"; פירושו שאינו מתעורר לנקום. וכך גם נאמר: "לא הביט עון ביעקב"; אין הכוונה שהוא כלל לא הביט ולא ראה,

לשם המחשה מביא אדמו"ר הזקן את הפסוק באיוב: ה' "רואה און ואינו מתבונן", כלומר, הוא רואה את העון אך אינו מתעורר לנקום. בדומה לכך, "לא הביט עון ביעקב" (במדבר כ"ג:כ"א) אין פירושו שה' אינו רואה חטא כלל.

אלא כדפרש"י [כדפירש רש"י / כדפירוש רש"י] שאינו מדקדק אחריהן להתבונן בהאון ועמל שלהם. וכך עדיין הוא פ"י וירא און ולא התבונן.

אלא, כפי שרש"י מפרש, הוא אינו מדקדק אחריהם להתבונן באון ועמל שלהם. וכך גם יש לפרש את "הוא רואה און ואינו מתבונן".

רש"י מפרש שה' אינו מדקדק בחטאיהם של ישראל. ידיעת החטא קיימת, אך היא אינה מתפשטת לכדי תגובה; וכך יש לפרש גם את "הוא רואה און ואינו מתבונן".

(ולמה הוא דבשלמא גבי לא הביט און ביעקב²³ כו' נאמר הטעם מפני שהו' אלקיו עמו ועמ' ע"פ ולא אבה²⁴ ה' אלקיך לשמוע אל בלעם

(ומדוע? אמנם, לגבי "לא הביט און ביעקב" וכו' נאמר הטעם, משום ש"הו' אלקיו עמו" (וראו מה שנכתב על הפסוק "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם");

הסוגריים מעלים שאלה. הפסוק על יעקב נותן טעם משלו: "הו' אלקיו עמו"; ה' מתעלם מחטאיהם של ישראל משום קרבתו אליהם. כאן מפנה הטקסט גם לביאור על הפסוק "ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם" (דברים כ"ג:ו').

אבל גבי וירא און ולא יתבונן²⁵ דלא נז' [נזכר] ביעקב דוקא ליכא למימר טעם הנ"ל ועוד דהא כתיב כי אתה תשלם לאיש כמעשהו.²⁶

אבל לגבי "הוא רואה און ואינו מתבונן", שבו לא נאמר דווקא "ביעקב", אי אפשר לומר שהטעם הוא הטעם האמור לעיל. ועוד, הרי נאמר: "כי אתה תשלם לאיש כמעשהו".

אבל הפסוק באיוב אינו מזכיר את יעקב, ולכן הטעם הזה אינו שייך בו; ועוד, נאמר שה' משלם לכל אדם לפי מעשיו (תהלים ס"ב:י"ג). כיצד, אם כן, אפשר לומר שהוא רואה עוון ואינו מגיב?

אלא שזה מיירי בעצמות אור א"ס במקום אשר שם אין הפגם מגיע כלל לכן אע"פ [אף על פי] כי וירא און עכ"ז [עם כל זה] לא נמשך משם המשכה להתפעלות המדות דאצילות לשלם לעושה הרע כרעתו)

אלא, הדברים אמורים בעצמות אור אין סוף, במקום שאליו הפגם אינו מגיע כלל. לכן, אף על פי ש"הוא רואה און", בכל זאת לא נמשכת משם הארה שתעורר את מדות דאצילות לשלם לעושה הרע כרעתו.)

התשובה היא שהפסוק באיוב מדבר בעצמות אור אין סוף, בדרגה שפגם החטא אינו מגיע אליה. שם, אף שהעוון נראה, לא נמשכת מן הראייה הארה שתעורר את המדות של אצילות לשלם לעושה הרע כרעתו; התשלום בא מדרגה נמוכה יותר, כפי שיוסבר בהמשך הפסקה.

והוא כמ"ש אם צדקת מה תתן לו²⁷ כו' וטהור עיניים²⁸ מראות ברע²⁹ שאין ראייתו הרע עושהרושם ו התפעלות כלל כי שממית בידים תתפש³⁰ כו' ומשם מקור הסליחה והרחמים מחוק ברחמיך הרבים כו' וזהו כפי שנאמר: "אם צדקת מה תתן לו?" וכו', ו"טהור עיניים מראות ברע": ראיית הרע אינה מותירה בו רושם ואינה מעוררת בו שום תגובה, שהרי "שממית בידים תתפש" וכו'. ומשם מקור הסליחה והרחמים: "מחוק ברחמיך הרבים" וכו'.

כך נאמר: "אם צדקת מה תתן לו?" (איוב לה, ז), ו"טהור עיניים מראות ברע" (חבקוק א, יג): לפני העצמות, הרע הנראה אינו מותיר שום רושם ואינו מעורר תגובה. בהקשר זה מובא גם הפסוק "שממית בידים תתפש" (משלי ל, כח). ממדרגה זו, שאליה פגם החטא אינו מגיע, נובעות הסליחה והרחמים, כפי שנאמר בבקשה: "מחוק ברחמיך הרבים".

וזהו הנק' דעת עליון שאינו נמשך ומתפשט להתלבש במדות דאצילות שהמדות הן בחינת התפעלות מה שאין כן בו ית' נאמר אני הוי' לא שנית.³¹

וזהו בחינת דעת עליון, שאינה נמשכת ומתפשטת להתלבש במדות של אצילות, שכן המדות הן בחינה של התפעלות; ואילו עליו ית' נאמר: "אני הוי' לא שנית".

מדרגה זו, שאינה נכנסת למדות של אצילות, היא דעת עליון. המדות הן מטבען תגובות, המתעוררות ממה שהן תופסות, ואילו על ה' עצמו נאמר: "אני הוי' לא שנית" (מלאכי ג, ו).

והשכר והעונש נמשך מבחינת דעת המפשט ונגבל במדות (ועמ"ש בביאור לפסוק שחורה אני³² וממ"ש כאן יובן זה ביותר) וכמו עד"מ למטה יש ג"כ מוחין דגדלות ומוחין דקטנות פי' מוחין דקטנות הוא עד"מ

השכר והעונש נמשכים מבחינת הדעת המתפשטת והמוגבלת במדות. (ועיינו במה שנכתב בביאור לפסוק "שחורה אני"; מן הדברים שנכתבו כאן יובן העניין ביתר שאת.) וכמו למשל, גם למטה יש מוחין דגדלות ומוחין דקטנות. פירוש מוחין דקטנות הוא, למשל,

השכר והעונש נובעים מן הדעת התחתונה, המתפשטת במדות ומוגבלת על ידן. סוגריים אלה מפנים לביאור על הפסוק "שחורה אני" (שיר השירים א, ה), והקטע שלפנינו מסייע להבין אותו. לאחר מכן מובא משל מן השכל האנושי, שיכול להיות בוגר או בלתי בוגר.

כמו קטן מתפעל מאד ממה שהוא נגד רצונו ומתכעס ומתקצף ובוכה אפי' [אפילו] מדברים קטנים רק שהם הפך רצונו אפילו בקצת ומעט שנגד רצונו

כמו ילד קטן, שמתפעל מאוד מכל דבר הנוגד את רצונו, מתרגז, כועס ובוכה אפילו על דברים קטנים, ובלבד שהם מנוגדים לרצונו — אפילו כמידה מועטה וכדבר קטן הנוגד את רצונו.

ילד קטן נסער מכל דבר שהולך נגד רצונו, אפילו מדובר בדבר של מה בכך: הוא מתרגז, מתפרץ ובוכה.

וזהו מצד שהדעת אצלו בקטנות לכן יתפשט מיד במדות ולא יוכל לשלוט בעצמו שלא יתפעל.

וזה מפני שהדעת שלו בקטנות, ולכן היא מתפשטת מיד במדות, והוא אינו יכול לשלוט בעצמו ולא להתפעל.

הדבר נובע מכך שדעתו קטנה: כל מה שהוא יודע מתפשט מיד ברגשותיו, והוא אינו מסוגל להתאפק ולא להגיב.

משא"כ מוחין דגדלות שהגדול יכול להכיל במוחו אף דבר שהוא נגד רצונו עכ"ז [עם כל זה] לא יכעוס כלל

לעומת זאת, במוחין דגדלות, אדם מבוגר יכול להכיל במחשבתו אפילו דבר הנוגד את רצונו, ובכל זאת לא לכעוס כלל.

אדם מבוגר בעל מוחין בוגרים יכול להחזיק במחשבתו דבר הנוגד את רצונו, מבלי לכעוס כלל.

והוא מפני גדלות הדעת אז אין נמשך ממנו התפעלות המדות כ"כ [כל כך] ויש בזה מדרגות רבות חלוקות זו למעלה מזו.^{33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40}

וזה מפני גדלות הדעת: אז התפעלות המדות אינה נמשכת ממנה במידה רבה כל כך. ויש בכך מדרגות רבות ושונות, זו למעלה מזו.

הדעת הגדולה יותר מונעת ממה שהוא יודע לגלוש בעוצמה כה רבה אל רגשותיו. יש בכך מדרגות רבות, זו למעלה מזו; והמשל מצביע על דעת עליון שלמעלה, היודעת הכול ואינה מתפעלת כלל.

6 וכל שהדעת רחב יותר אזי קשה לכעוס וכמ"ש רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] **ארבע מדות בדעות כו' קשה לכעוס**^{41, 42} **כו'**

וככל שהדעת רחבה יותר, כך קשה יותר להתרגז, כפי שאמרו חז"ל: "ארבע מידות בדעות" וכו', "קשה לכעוס" וכו'. ככל שהדעת של האדם רחבה יותר, קשה לו יותר לכעוס. המשנה מונה "ארבע מידות בדעות", ובהן אדם ש"קשה לכעוס" (אבות ה, יא); המילה "דעות" היא צורת הרבים של "דעת".

הרי שזה תלוי לפי הדעת וכן מצינו בהלל בגמ' [בגמרא] פ"ב [פרק ב'] דשבת והלל לא יקפיד^{43, 44} כו' מכאן שהדבר תלוי בדעת. וכן מצאנו לגבי הלל, בגמרא, בפרק השני של מסכת שבת: "והלל לא יקפיד" וכו'. מכאן שסבלנות תלויה ברוחב הדעת. הגמרא מספרת על אדם שניסה לשווא להרגיז את הלל; הלל אמר לו שמוטב שיפסיד את התעורבותו, "והלל לא יקפיד" (שבת לא ע"א).

וכנודע ג"כ מענין אב הרחמן כי אב פי' מקור החכמה ושם נמשך הרחמים והסליחה רק מבחינת החב"ד [החכמה בינה ודעת] כשמתלבשים במדות משם נמשך העונש כו'

וכידוע גם בעניין "אב הרחמן": "אב" פירושו מקור החכמה, ומשם נמשכות הרחמים והסליחה; ואילו העונש נמשך רק מבחינת חב"ד כשהן מתלבשות במדות וכו'.

בדומה לכך, ה' נקרא "אב הרחמן". "אב" מייצג את מקור החכמה, ומשם נמשכות הרחמים והסליחה; העונש נמשך רק מן השכל כפי שהוא מתלבש במדות.

(כמ"ש ג"כ ע"פ באתי לגני אחותי כלה⁴⁵ ועמ"ש באד"ר [באדרא רבא]) (דקכ"ח ע"ב) והיינו דאמרי סבא דעתוי סתים⁴⁶ כו' שלא יתפעל משום דבר

(כפי שמבואר גם על הפסוק "באתי לגני אחותי כלה"; וראו גם את הנאמר באדרא רבא) (דף קכח ע"ב). וזהו שאומרים: "סבא דעתוי סתים" וכו' — שאינו מתפעל משום דבר.

ההערה שבסוגריים מפנה לביאור הפסוק "באתי לגני אחותי כלה" (שיר השירים ה, א), ולאדרא רבא, האומר על עתיקא: "דעתוי סתים" — דעתו נסתר; כלומר, אינו מתפעל משום דבר.

ולכן נקי בחיי זו מוחא סתימאה משא"כ בז"א מוחי [מוחיה] אתפשט ונפיק כו' שנמשך הדעת תחתון ומתלבש במדות.

ולכן בחינה זו נקראת מוחא סתימאה; אבל בז"א "מוחין אתפשט ונפיק" וכו', משום שהדעת התחתון נמשך ומתלבש במדות.

לכן מוחו של עתיקא נקרא מוחא סתימאה, המוח הנסתר. על ז"א, פרצוף המדות, אומרת האדרא שהמוח "מתפשט ויוצא", מפני שהדעת התחתון נכנס שם במדות.

אבל דעת עליון שרשו ממ"ס [ממוחא סתימאה] ואפילו מבחי אוירא שעל קרומא דחפיה על מו"ס [מוחא סתימאה] כמ"ש כפ' מטות בביאור ע"פ החלצו מאתכם⁴⁷ כו'

אבל שורשה של הדעת העליון הוא במוחא סתימאה, ואפילו בבחינת אוירא שעל הקרום המכסה את מוחא סתימאה, כפי שמבואר בפרשת מטות, בביאור על הפסוק "היחלצו מאתכם" וכו'.

הדעת העליון מושרש במוחא סתימאה, ואף למעלה מזה — באוירא, ה"אויר" שמעל הקרום המכסה את המוח הנסתר. עניין זה נדון בפרשת מטות, בביאור הפסוק "היחלצו מאתכם" (במדבר לא, ג).

ואיתא שבבחי אוירא יש התגלות דעת דע"י [דעתיק יומין] כמ"ש בספר מבוא שערים שער ג' חלק ב' פרק ג' באריכות.⁴⁸

ונאמר שבבחינת אוירא יש התגלות של דעת דעתיק יומין, כפי שמבואר באריכות בספר מבוא שערים, שער ג', חלק ב', פרק ג'.

בספר מבוא שערים של האריז"ל מוסבר באריכות שבאוירא יש התגלות של דעת דעתיק יומין, הרובד הפנימי של כתר. נמצא שהדעת העליון מגיע עד למעלה שבכתר.

7 ונז' [ונזכר] ג"כ בקצרה בע"ח [בעץ חיים] שער א"א רפ"ד נמצא שפיר נקי דעת עליון⁴⁹ סוכ"ע שהרי שרשו מלמעלה יותר אפילו מבחי ז"ת [ז' תחתונות] דע"י [דעתיק יומין] ועמ"ש עוד מזה בפ' וירא ע"פ ארדה נא⁵⁰ בהג"ה [בהגהה].

הדבר נזכר בקצרה גם בעץ חיים, שער אריך אנפין, בתחילת פרק ד'. נמצא שדעת עליון נקראת בצדק סוכב כל עלמין, שהרי שורשה גבוה אף מבחינת שבע הספירות התחתונות של עתיק יומין. וראו עוד בעניין זה בפרשת וירא, על הפסוק "ארדה נא", בהגהה.

גם בעץ חיים הדבר נזכר בקצרה, בשער אריך אנפין. מכאן שדעת עליון נקראת בצדק סוכב כל עלמין, שכן שורשה גבוה אפילו משבע הספירות התחתונות של עתיק יומין. הטקסט מפנה גם להגהה בתורה אור, פרשת וירא, על הפסוק "ארדה נא" (בראשית י"ח, כ"א), שבה נדונות שתי הבחינות של דעת בהרחבה.

ובלעם ששיבח א"ע [את עצמו] ויודע דעת עליון עמ"ש ע"ז בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] [להאריז"ל] זכרנו לברכה] פ' בלק ד"ה ענין בלק ובלעם. אך מ"מ הדעת המתפשט ונגבל במדות הוא מקבל חיות מהדעת העליון שהוא אור א"ס.

ובעניין בלעם, ששיבח את עצמו ואמר שהוא "יודע דעת עליון", ראו את המבואר על כך בלקוטי תורה של האריז"ל, פרשת בלק, בדרוש הפותח במילים "עניין בלק ובלעם". ואף על פי כן, הדעת המתפשטת ומוגבלת בתוך המדות מקבלת חיות מן הדעת העליון, שהוא אור אין סוף.

אגב כך מציין הטקסט שבלעם התפאר בכך שהוא "יודע דעת עליון" (במדבר כ"ד, ט"ז), אותן מילים המציינות את הבחינה הנקראת דעת עליון, ומפנה בעניין זה ללקוטי תורה של האריז"ל על פרשת בלק. לאחר מכן הוא מוסיף שאף שהדעת התחתון מוגבל בתוך המדות, הוא מקבל את חיותו מן הדעת העליון, אור אין סוף.

8 וזהו הפי' שנק' דעת עליון ג"כ אור מקיף וסוכ"ע שהמקיף הוא ג"כ אור המחיה דהיינו שבחי' דעת עליון הוא אור המחיה לד"ת [לדעת תחתון].

וזהו פירוש [האמירה] שגם דעת עליון נקראת אור מקיף וסוכב כל עלמין: האור המקיף הוא גם אור שמחיה; כלומר, בחינת דעת עליון היא האור שמחיה את דעת תחתון.

כך מוסבר מדוע דעת עליון נקראת אור מקיף: אור מקיף אינו רחוק או חסר פעולה, אלא מחיה. דעת עליון היא האור המחיה את דעת תחתון.

כי לפי שהדעת המפשט במדות הוא בחי' א"פ [אור פנימי] ונתפס ומתלבש בתוך הכלי המגבילו הי' [היה] לו קצבה והפסק שבזמן מה היה כלה ונפסק שמאחר שהוא נתפס בתוך הכלי כו'

מכיוון שהדעת המתפשטת במדות היא בחינת אור פנימי, והיא נתפסת ומתלבשת בתוך הכלי המגביל אותה, היה לה גבול וקץ, כך שבשלב מסוים הייתה מתכלה ופוסקת, מאחר שהיא נתפסת בתוך הכלי וכו'.

דעת תחתון היא אור פנימי, הנתון בתוך הכלי המגביל אותו. כל דבר הנתון בתוך כלי מוגבל היה, מצד עצמו, מוגבל ומגיע לקצו בשלב מסוים.

אלא ע"י שדעת עליון שהוא בחי' א"ס מאיר תמיד בבחי' ד"ת [דעת תחתון] ע"יז הוא מקיים אותו כמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה כו'

אלא שמכיוון שדעת עליון, שהיא בחינת אין סוף, מאירה תמיד בבחינת דעת תחתון, היא מקיימת אותו בכך, ככתוב: "לך, הוי', הגדולה והגבורה" וכו',

היא מתקיימת רק משום שדעת עליון, בחינה של אין סוף, מאירה בה תמיד ומקיימת אותה. הפסוק "לך, הוי', הגדולה והגבורה" (דברי הימים א' כ"ט: י"א) מובא כהוכחה.

שבחינת הגדולה והגבורה שהן ו"ק [וי קצוות] הנמשכים מהדעת תחתון הן בבחינת לך הוי' שיש בהן הארת אור א"ס ואיהו וחיהי⁵¹ וגרמוהי חד.⁵²

שבחינות הגדולה והגבורה, שהן שש הקצוות הנמשכות מדעת תחתון, הן במצב של "לך, הוי'", שכן מאירה בהן הארה מאור אין סוף, ו"הוא וחיותיו וכליו אחד".

גדולה וגבורה, כלומר חסד וגבורה, הן בראש שש מדות הרגש הנמשכות מדעת תחתון. הפסוק אומר שהן "לך, הוי'", משום שאור אין סוף מאיר בהן. כפי שנאמר בתיקוני זוהר, "הוא וחיותיו וכליו אחד", ולכן מה שבתוך הכלים אינו נפרד מאור אין סוף.

9 ועד"ז בנשמת האדם אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי.⁵³ פי אתה נפחתה [נפחתה] בי. הוא חלק הנשמה המתלבשת בתוך הגוף שלא כל הנשמה מלובשת בתוך הגוף רק הארה ממנה.

וכך גם בנוגע לנשמת האדם: "אתה נפחת בי, ואתה משמרה בקרבי". פירוש "אתה נפחת בי" הוא החלק של הנשמה שמתלבש בתוך הגוף, שהרי לא כל הנשמה מתלבשת בתוך הגוף, אלא רק הארה ממנה.

אותו מבנה קיים גם בנשמת האדם. ברכת הבוקר אומרת: "אתה נפחת בי, ואתה משמרה בקרבי"; "אתה נפחת בי" מתייחס לחלק של הנשמה שמתלבש בגוף, שכן רק הארה מהנשמה נכנסת לגוף.

ועיקר הנשמה הוא בבחי' מקיף ואיני [ואינה] מתלבשת בכלי הגוף ואעפ"כ [ואף על פי כן] עיז הוא ואתה משמרה בקרבי שע"י המקיף תתקיים הנשמה שבפנימית ועי"ז נשמרת בקרבי.

עיקר הנשמה נמצא בבחינת מקיף [אור], ואינו מתלבש בכלי הגוף. ואף על פי כן, זהו פירוש "אתה משמרה בקרבי": באמצעות המקיף מתקיימת הנשמה שבפנימיות, ובאמצעותו היא נשמרת בקרבי.

עיקר הנשמה נשאר למעלה כמקיף ואינו כלול בתוך הגוף. ואף על פי כן, דווקא החלק המקיף הזה הוא ש"משמרה בקרבי": הוא מחיה את הנשמה הפנימית, כפי שדעת העליונה מקיימת את התחתונה.

10 וכך יובן ג"כ בענין כי בחינות דעת הנ"ל שהד"ת [שהדעת תחתון] הוא נשמת המדות עליונות ומתלבש בפנימיותן והד"ע [והדעת עליון] הוא בחי' ואתה משמרה כו' וזהו כי אל דעות⁵⁴ הוי' שבי' בחי' דעת אלו מתאחדים יחד.

כך יובן גם ביחס לשתי בחינות הדעת שהוזכרו לעיל: דעת תחתון הוא נשמת המדות העליונות, והוא מתלבש בפנימיותן; ודעת עליון הוא הבחינה של "ואתה משמרה" וכו'. וזהו [פירוש] "כי אל דעות הוי'": שתי בחינות הדעת הללו מתאחדות יחד.

המשל מן הנשמה חל על שתי בחינות הדעת: דעת תחתון הוא הנשמה שבתוך המדות העליונות, בדומה לחלק הנשמה שנפח בגוף; ודעת עליון דומה לנשמה המקיפה, ש"משמרה". הריבוי במילה "דעות" בפסוק "כי אל דעות" מלמד שהשתיים מתאחדות.

שלא נדמה שהם ב' בחי' נבדלות זמ"ז [זה מזה] כיון שזה מתלבש במדות ועולמות וד"ע [ודעת עליון] אינו נתפס בכלי כלל קמל דמ"מ הם

כדי שלא יעלה על הדעת שהן שתי בחינות נפרדות זו מזו, שהרי זו מתלבשת במדות ובעולמות, ואילו דעת עליון אינו נתפס בכלי כלל, [הפסוק] מלמד אותנו שלמרות זאת הן

מאחר שאחת מתלבשת במדות ובעולמות, ואילו השנייה אינה נתפסת בכלי כלל, אפשר היה לחשוב שמדובר בשני דברים נפרדים. הפסוק מלמד שלא כך הדבר.

דבר א' ממש שהד"ע [שהדעת עליון] ובחי' סוכ"ע מאיר תמיד בד"ת [בדעת תחתון] וממכ"ע [וממלא כל עלמין] והכל א' [וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] גבי פסח בענין ויוציאנו ה' אלקינו] וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים]⁵⁵ שהמקיף מאיר בפנימי⁵⁶ כו'.

דבר אחד ממש: דעת עליון, בחינת סובב כל עלמין, מאיר תמיד בדעת תחתון ובממלא כל עלמין, והכול אחד. [כפי שהתבאר לעיל לגבי פסח, בענין "ויוציאנו ה' אלקינו"]. וכמו שכתוב בעץ חיים, שהמקיף מאיר בפנימי וכו'.

הם דבר אחד ממש, שכן דעת עליון, סובב כל עלמין, מאיר תמיד בתוך דעת תחתון ובתוך ממלא כל עלמין. הדברים מפנים לדיון הקודם בענין פסח והפסוק "ויוציאנו ה' אלקינו", וכן לעץ חיים, המלמד שהאור המקיף מאיר בתוך האור הפנימי.

והנה כ"ז [כל זה] הוא עתה אבל לעתיד יהיה גילוי סוכ"ע היינו שבחינת דעת עליון יאיר ויומשך בבחינת גילוי ממש

והנה כל זה הוא עכשיו, אבל לעתיד לבוא תהיה התגלות של סובב כל עלמין; כלומר, בחינת דעת עליון תאיר ותימשך באופן של גילוי ממש.

כעת סובב מאיר רק מבחוץ, בבחינת מקיף. לעתיד לבוא הוא יתגלה, ודעת עליון עצמה תאיר בגלוי.

והיינו לפי שרוח הטומאה יבוער מן הארץ⁵⁷ ובלע המות⁵⁸ כו' אז יהיה באפשרי לקבל גילוי זה.

וזה משום שרוח הטומאה תבער מן הארץ, ו"בלע המות" וכו'; אז יהיה אפשר לקבל גילוי זה.

הדבר יתאפשר משום ש"רוח הטומאה" תוסר מן הארץ (זכריה יג, ב) והמוות ייבלע (ישעיהו כה, ח). לאחר שהכוחות המעלימים יסתלקו, העולם יוכל לקבל גילוי זה.

(וכמובן מדברי האריז"ל [האריזי זכרוננו לברכה] במבוא שערים שם שלעתיד יהיה הגילוי מבחינת דעת דע"י [דעתיק יומין] ועי"ז תהיה ומלאה הארץ דעה.⁵⁹ כי לגבי בחינת סוכ"ע אין שום התחלקות ומעלה ומטה שוין ועמ"ש בד"ה וידעת היום⁶⁰ ומה שכתוב ע"פ שניך כעדר הרחלים⁶¹ כו'):

(כפי שעולה מדברי האריז"ל במבוא שערים שם, שלעתיד לבוא יהיה הגילוי מבחינת דעת דעתיק יומין, ועל ידי כך יתקיים "ומלאה הארץ דעה". כי ביחס לבחינת סוכ"ע כל עלמין אין שום התחלקות, ומעלה ומטה שווים. ועיין במה שכתוב בד"ה "וידעת היום", ובמה שכתוב על הפסוק "שניך כעדר הרחלים" וכו').

הסוגריים מביאים את דברי האריז"ל במבוא שערים: הגילוי לעתיד לבוא יבוא מבחינת דעת דעתיק יומין, ויקיים את הפסוק "ומלאה הארץ דעה" (ישעיהו יא, ט). מאחר שסוכ"ע מתייחס במידה שווה לכל הדרגות, מעלה ומטה שווים ביחס אליו; לכן גילוי יכול למלא את הארץ כולה. הדברים מפנים גם למאמרים על "וידעת היום" ועל "שניך כעדר הרחלים".

קטע 4 • 111-13

הקרבנות: לחם לשרפים

11 ג ועתה נבוא לענין הקרבנות (איך שבהן ועל ידן הוא המשכת והתגלות סכ"ע [סוכב כל עלמין]) והכהן דוקא מקריב וכתוב ובער עליה הכהן עצים⁶² בבקר בבקר

ג. ועתה נעבור לענין הקרבנות (כיצד נמשכת ומתגלה באמצעותם וכתובם ההארה של סוכ"ע כל עלמין). דווקא הכהן הוא שמקריב אותם, ונאמר: "ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר".

החלק השלישי עוסק בקרבנות ושואל כיצד הם ממשיכים ומגלים את סוכ"ע כל עלמין. הוא פותח בפרט מסוים: דווקא הכהן מקריב, והתורה מצווה: "ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר" (ויקרא ו, ה).

אך זה הוא משום שצ"ל המתקת הגבורות והיינו ע"י שהכהן איש החסד⁶³ עוסק בהבערת האש והוא להיותו בכוונת רחמים וחסד

אך הדבר הוא משום שצריך להמתיק את הגבורות, והמתקה זו נעשית על ידי הכהן, איש החסד, כשהוא עוסק בהבערת האש; זאת כדי שהדבר יהיה מתוך כוונה של רחמים וחסד.

הכהן מטפל באש שעל המזבח משום שהאש היא כוח של גבורה ודין, ויש להמתיקה ולרכך אותה באמצעות חסד. הכהן הוא איש החסד, ואת האש הוא מבעיר מתוך כוונה של רחמים וחסד.

ולכן היה בבקר דוקא בעת שהחסד מתעורר וכמ"ש כ"ז [כל זה] בזהר פ' צו (דכ"ז ע"ב) וכהנא יסדר עליה אשא בבקר בבקר כו' בגין לבסמא עלמא ולבסמא דינין⁶⁴ וכדפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם.

ולכן הדבר נעשה דווקא בבוקר, בזמן שהחסד מתעורר, כפי שנכתב על כך בזהר, פרשת צו (כו ע"ב): "וכהנא יסדר עליה אשא בבקר בבקר" וכו', "בגין לבסמא עלמא ולבסמא דינין", כפי שפירש שם הרמ"ז.

לכן סודו העצים בבוקר, בזמן שהחסד מתעורר. הוזהר על פרשת צו אומר שהכהן מסדר את האש בכל בוקר "כדי להמתיק את העולם ולהמתיק את הדינים", והרמ"ז, רבי משה זכות, מסביר זאת שם.

אך זהו רק ענין סידור שני גזרי עצים (ואפשר לומר שני גזרי עצים כנגד ב' בחינות מיתוק הגבורות הא' הוא ענין אור החסד שבכלי הגבורה הב' אור הגבורה שבכלי החסד וכנ"ל [וכנזכר] בהרמ"ז [בהרב משה זכות] שם ובמ"א נת' [נתבאר]

אך הדבר הזה נוגע רק לסידור שני גזרי העצים. (אפשר לומר ששני גזרי העצים מכוונים כנגד שתי בחינות של המתקת הגבורות: הראשונה היא אור החסד בכלי הגבורה, והשנייה — אור הגבורה בכלי החסד, כפי שמוזכר ברמ"ז שם. ובמקום אחר נתבאר

אולם עניין זה נוגע רק לשני גזרי העצים שהכהן סידר. ההערה שבסוגריים מציעה ששני הגזרים מקבילים לשתי דרכים להמתיק את הגבורה: אור החסד בתוך כלי של גבורה, ואור הגבורה בתוך כלי של חסד.

ענין ב' בחי' אלו⁶⁵ שזהו ענין שם מ"ב שבפ' שמע ושם ע"ב [שם ע"ב] שבפ' והיה אם שמוע כו' ועיין בזהר בפ' בשלח דצ"ח ע"ב)⁶⁶ אבל ענין הקרבנות שני כבשים בכל יום ומוספין הם כוונה וענין אחר.

עניין שתי הבחינות הללו, שהוא עניין שם מ"ב שבפרשת "שמע" ושם ע"ב שבפרשת "והיה אם שמוע" וכו'; ועיין בזוהר, פרשת בשלח, צח ע"ב.) אך עניין הקרבנות — שני כבשים בכל יום וקרבנות המוספים — הוא כוונה וענין אחרים.

שתי הבחינות הללו מוסכרות במקום אחר כשם מ"ב שבפסקה הראשונה של קריאת שמע, וכשם ע"ב שבפסקה השנייה. לקרבנות עצמם — שני הכבשים היומיים וקרבנות המוספים — יש מטרה אחרת, שאותה המאמר מסביר כעת.

והוא מ"ש את קרבני לחמי לאשי⁶⁷ פי' לאשי אשים שלי הם השרפים שהם תמיד בבחי' [בבחי'] רשפי אש⁶⁸ והקרבנות הם לחם לאשים הללו ולבאר זה צריך להקדים ענין תהו ותיקון כי

וזהו שנאמר: "את קרבני לחמי לאשי". פירוש "לאשי" הוא לאשים שלי — השרפים, הנתונים תמיד במצב של "רשפי אש"; והקרבנות הם לחם לאשים הללו. כדי לבאר זאת יש להקדים ולבאר את עניין תהו ותיקון, שכן

מטרת הקרבנות מתבטאת בפסוק "את קרבני לחמי לאשי" (במדבר כה, ב): "לאשי" הם השרפים, המלאכים הלוהטים, שתמיד הם בבחינת "רשפי אש", והקרבנות הם לחם עבורם. לשם הסבר הדבר מקדים אדמו"ר הזקן ומבאר את עניינם של תהו ותיקון, שני סדרים של אור וכלים אלוקיים.

הנה בבחי' התהו הי' [היה] האור גדול והכלים קטנים שלא יוכלו להכיל את האור ולכן נשברו ונפלו ופי'

בבחינת תהו היה האור גדול והכלים קטנים, עד שלא יכלו להכיל את האור; לכן הם נשברו ונפלו. והפירוש הוא בעולם התהו היה האור גדול מכדי שהכלים הקטנים יוכלו להכיל אותו, ולכן הם נשברו ונפלו. זהו עניין שבירת הכלים.

כי הנה האור הוא המשכת אור א"ס הנמשך בעולמות כדי להיות בחי' חכמה וחסד כו'

שהאור הוא המשכת אור אין סוף אל תוך העולמות, כדי שיהיו בהם בחינות של חכמה וחסד וכו'.

האור כאן הוא אור אין סוף הנמשך אל תוך העולמות, כדי שיתגלו בהם הספירות, כגון חכמה וחסד.

והכלים הוא החכמה והחסד ושאר המדות שמקבלים ומגבילים את האור והי' [והיה] האור ההוא הנמשך לבחי' המדות גדול כ"כ [כל כך] עד שלא יכול להתהוות ממנו בחי' המדות חגי' [חסד גבורה תפארת] כו'

והכלים הם חכמה וחסד ושאר המדות, המקבלים את האור ומגבילים אותו. האור שנמשך לבחינת המדות היה גדול כל כך, עד שהמדות — חסד, גבורה ותפארת וכו' — לא יכלו להתהוות ממנו.

הכלים הם הספירות עצמן, הצורות המקבלות את האור ומגבילות אותו. בתוהו האור שנמשך למדות היה עז כל כך, עד שהמדות — חסד, גבורה, תפארת ושאר המדות — לא יכלו להתעצב ממנו.

ולכן נשברו הכלים ונפלו כבי"ע והנה לאחר הבירור נתהוו מהם מלאכים מיכאל וגבריאל פני אריה ופני שור⁶⁹ שכחם רב ועצום ומהם הוא שנמשך

ולכן נשברו הכלים ונפלו בבריאה, יצירה ועשיה. לאחר הבירור נבראו מהם מלאכים — מיכאל וגבריאל, פני אריה ופני שור — שכוחם רב ועצום; ומהם נמשכת

לכן נשברו הכלים ונפלו בעולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה. לאחר שהתבררו, נבראו מהם המלאכים הגדולים מיכאל וגבריאל, שהם פני האריה ופני השור בחזון המרכבה של יחזקאל.

החיות גם לבהמות וחיות ועופות גשמיים שבעה⁷⁰ [שבעולם הזה] דכמו שג' שותפין באדם⁷⁰ כן הוא בבהמה אלא שבאדם הקב"ה נותן בו נשמה ובבהמה נמשך הנפש מחיות המרכבה

החיות גם לבהמות, לחיות ולעופות הגשמיים שבעולם הזה. כשם שיש שלושה שותפים באדם, כך גם בבהמה; אלא שבאדם הקדוש ברוך הוא נותן נשמה, ואילו בבהמה הנפש נמשכת מחיות המרכבה.

מן המלאכים האלה נמשכת החיות לבהמות, לחיות ולעופות הגשמיים שבעולם הזה. כשם שבאדם יש שלושה שותפים — אביו, אמו והקב"ה — כך גם בבהמה; אלא שנשמת האדם ניתנת בידי הקב"ה, ואילו נפש הבהמה נמשכת מחיות המרכבה, ה"חיות" שבחזון המרכבה.

כי נפש כל החיות הוא מבחי' פני אריה שבמרכבה ונפש כל הבהמות הוא מבחי' פני שור ונפש כל העופות הוא מבחי' פני נשר

כי נפש כל החיות היא מבחינת פני אריה שבמרכבה, נפש כל הבהמות מבחינת פני שור, ונפש כל העופות מבחינת פני נשר.

שורשה של כל מין ברייה הוא באחד מפני המרכבה: החיות בפני האריה, הבהמות בפני השור והעופות בפני הנשר.

אלא שהבהמו' [שהבהמות] וחיות ועופות גשמיים [גשמיים] נלקחו מבחי' השמרים שלא נבררו עדיין וכשמקריבין חלב ודם ע"ג [על גבי] המזבח ומתעלים באש שלמעלה נתעורר כן למעלה בכל המדרגות

אלא שהבהמות, החיות והעופות הגשמיים נלקחו מבחינת השמרים שעדיין לא התבררו. וכשמקריבים חלב ודם על גבי המזבח והם מתעלים באש שלמעלה, מתעוררת עלייה דומה למעלה בכל המדרגות,

אלא שהבהמות, החיות והעופות הגשמיים באים מן השמרים — החלקים של הכלים השבורים שעדיין לא התבררו. כשמקריבים את החלב והדם על המזבח והם עולים באש מן השמים, מתעוררת עלייה מקבילה בכל המדרגות שלמעלה.

עד שנותן כח ועוז בחיות הקדש⁷¹ להיות נושאות ונשואות עם הכסא שמתעלים מבי"ע אל מקור שרשם בעולם התהו שהאורות בו מרובים והיינו ע"י בחינת הכהן

עד שהדבר נותן כוח ועוז בחיות הקדושות להיות "נושאות ונישאות" עם הכיסא, ולעלות מבריא, יצירה ועשיה אל מקור שורשן בעולם התהו, שבו האורות מרובים. וכל זה הוא באמצעות בחינת הכוהן.

הדבר נותן כוח לחיות הקדושות, הנושאות את הכיסא ונישאות עמו, לעלות מבריא, יצירה ועשיה בחזרה לשורשן בעולם התהו, שבו האורות מרובים. עלייה זו נעשית באמצעות הכוהן.

כי כשם שלמטה העלאת החיות מן הבהמה הוא ע"י הכהן איש החסד שהוא בחי' ימין מקרבת להעלותה למעלה כן למעלה כהן הוא חסד.

כי כשם שלמטה העלאת החיות מן הבהמה נעשית באמצעות הכוהן, איש החסד, שהוא בחינת "ימין מקרבת", כדי להעלותה למעלה, כך גם למעלה הכוהן הוא חסד.

למטה הכוהן, איש החסד, מעלה את חיות הבהמה, כפי שהימין, חסד, "מקרבת". גם למעלה הכוהן הוא חסד, המדה העליונה המעלה את המלאכים.

אך אית חסד ואית חסד.⁷² דהיינו חסד דלגאו וחסד דלבר.⁷³ והנה בחי' חסד דלגאו ורב חסד הוא בחי' כהן עליון שלמעלה מאצילות

אך יש חסד ויש חסד: חסד פנימי וחסד חיצוני. והנה בחינת חסד פנימי, "ורב חסד", היא בחינת הכוהן העליון, שלמעלה מאצילות.

יש שתי מדרגות של חסד, כפי שנאמר בזהר: חסד פנימי וחסד חיצוני. החסד הפנימי, "ורב חסד", הוא הכוהן העליון, שלמעלה מאצילות.

(ע' [עיינן] מ"ש בפי תצוה ע"פ ועשית בגדי קדש⁷⁴ ובפע"ח [ובפרי עץ חיים] ש"יב [ששת ימי בראשית] פ"ח וע' עוד בזהר ר"פ יתרו דס"ז ע"ב בענין אית מלך לעילא כו' ותחותיה אית כהן⁷⁵ כו' ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם)

(ראו את מה שנכתב בפרשת תצוה על הפסוק "ועשית בגדי קדש", ובפרי עץ חיים, שער 12, פרק 8; וראו עוד בזהר, בתחילת פרשת יתרו, 67b, בעניין "יש מלך למעלה" וכו', "ומתחתיו יש כהן" וכו', ובפירוש הרמ"ז שם.)

הסוגריים מביאים מקורות: המאמר על "ועשית בגדי קדש" (שמות 28:2) בפרשת תצוה; פרי עץ חיים; והזהר בתחילת פרשת יתרו, האומר שמתחת למלך העליון יש כהן, האור הקדמון של צד ימין, המשרת לפניו, וכן פירוש הרמ"ז שם.

והוא המעלה את המלאכים דבי"ע בשרשם הנ"ל והם נושאות את הכסא וגם דמות כמראה אדם⁷⁶ שעל הכסא הם מגביהים להיות העליי [העליה] מאצילות ששם הכלים מרובים בלמעלה מהאצילות אשר שם האורות מרובים

והוא שמעלה את מלאכי בריאה, יצירה ועשיה לשורשם הנזכר לעיל; והם נושאים את הכיסא, וגם מעלים את "דמות כמראה אדם" שעל הכיסא, כדי שתהיה עלייה מאצילות, שבה הכלים מרובים, אל [המדרגה] שלמעלה מאצילות, שבה האורות מרובים.

הכהן העליון הזה מעלה את מלאכי שלושת העולמות התחתונים לשורשם בתוהו. כשהם נושאים את הכיסא, הם מעלים גם את "דמות כמראה אדם" שעליו (יחזקאל 1:26), כך שהעלייה היא מאצילות, שבה הכלים מרובים, אל המדרגה שלמעלה מאצילות, שבה האורות מרובים.

וזהו ענין שרפים עומדים ממעל לו⁷⁷ פי' כביכול שהם מעלים בחיי האדם שעל הכסא כי זהו ענין המרכבה כמו הסוס שנושא את רוכבו למקום אשר לא יוכל לילך בעצמו

וזהו פירוש "שרפים עומדים ממעל לו": כביכול, הם מעלים את בחינת האדם שעל הכיסא. זהו עניינה של מרכבה, כמו סוס הנושא את רוכבו למקום שאינו יכול להגיע אליו בכוחות עצמו.

כך מתפרש הפסוק "שרפים עומדים ממעל לו" (ישעיהו 6:2): כביכול, הם מעלים את ה"אדם" שעל הכיסא. זהו עניינה של מרכבה, כמו סוס הנושא את רוכבו למקום שלא היה יכול להגיע אליו בכוחות עצמו.

וזהו שנאמר בקרבנות לחמי לאשי פי' כמו שהלחם מחיה את האדם שעם היות שמדרגת האדם הוא למעלה מן הלחם שהוא בר של והלחם צומח מ"מ הלחם ומזון מחיה אותו

וזהו שנאמר על הקרבנות: "לחמי לאשי". הכוונה היא שכמו שהלחם נותן חיים לאדם — אף שמדרגת האדם גבוהה מן הלחם, שהרי הוא יצור בעל שכל והלחם הוא מן הצומח, אף על פי כן הלחם והמזון מחיים אותו —

כעת מתבארת משמעות "לחמי": האדם חי מן הלחם, אף שהוא, יצור בעל שכל, נעלה בהרבה מן הלחם, שהוא מן הצומח בלבד. הנמוך הוא שמקיים את הגבוה.

והיינו לפי ששרשם נעלה ממנו כי באדם נאמר אחר וקדם צרתני⁷⁸ אחר למע"ב [למעשה בראשית] כו' שדצ"ח [שדומם צומח חי] קדמו לו לפי שהם מבחי עולם התהו הגבוה מעולם התיקון

והטעם לכך הוא ששורשם גבוה ממנו. על האדם נאמר: "אחר וקדם צרתני" — "אחר" למעשה בראשית וכו', שכן הדומם, הצומח והחי קדמו לו, מפני שהם מבחינת עולם התוהו, הגבוה מעולם התיקון.

הסיבה היא ששורשם של הדברים הנמוכים גבוה יותר. על האדם נאמר: "אחר וקדם צרתני" (תהילים 139:5): האדם נברא אחרי הדומם, הצומח והחי, משום שמקורם בתוהו, הגבוה מתיקון.

ולכן ירדו למטה יותר ע"י שבה"כ [שבירת הכלים] לכן יש כח בכירור שנברר מהלחם באצטומכא וכבד להיות חיות להאדם לחבר הנפש עם הגוף

ולכן ירדו למטה יותר בעקבות שבירת הכלים. משום כך יש בכוחו של מה שמתברר מן הלחם בקיבה ובכבד להיות חיות לאדם, ולחבר את הנפש עם הגוף.

מאחר ששורשם היה גבוה יותר, הם נפלו למטה בעקבות שבירת הכלים. לכן יש בחלק מן הלחם שמתברר בתהליך העיכול כוח להחיות את האדם ולקשור את נפשו לגופו.

וזהו כי על כל מוצא פי^{79,80} הוי יחיה האדם פי מוצא מקור כמו מוצא מים

וזהו [פירוש] "כי על כל מוצא פי הוי יחיה האדם": "מוצא" פירושו מקור, כמו "מוצא מים",

זהו פירוש הפסוק "כי על כל מוצא פי הוי יחיה האדם" (דברים 8:3). "מוצא" פירושו מקור, כמו מעיין שהוא המקור שממנו יוצאים המים.

דהיינו מקור ושרש פי הוי שלמעלה מהאצילות כוי שישנו בהלחם כוי וכמ"כ [וכמו כן] עד"ז נקי הקרבנות לחמי לאשי אשי הם השרפים שהם לאחר הכירור

כלומר, המקור והשורש של "פי הוי", שלמעלה מאצילות וכו', מצוי בלחם וכו'. וכמו כן, באותו אופן, הקרבנות נקראים "לחמי לאשי": "אשי" הם השרפים, שהם לאחר הכירור,

האדם חי מן המקור של "פי הוי", שלמעלה מאצילות, המצוי בלחם. וכך גם הקרבנות הם "לחמי" לשרפים — מלאכים שמקורם בדברים שכבר עברו כירור.

דהיינו שהם בבחינת ביטול מיכאל ביטולו באהבה וכלות הנפש וגבריאל ביראה זעות מחיל כסא כוי ומ"מ הם בבחינת גבול כי גם במלאכים יש אורות וכלים והכלים מגבילים

כלומר, הם מצויים בביטול: הביטול של מיכאל הוא באהבה ובכלות הנפש, ושל גבריאל ביראה — "רועדים מפחד הכיסא" וכו'. ואף על פי כן הם מוגבלים, שכן גם למלאכים יש אורות וכלים, והכלים מגבילים.

המלאכים הללו מצויים בביטול: מיכאל באמצעות אהבה וכמיהת הנפש לכלות את עצמה בה', וגבריאל באמצעות יראה ורעדה לפני הכיסא. ואף על פי כן הם מוגבלים, שכן גם למלאכים יש אורות וכלים, והכלים מציבים גבולות.

ולכן קדוש שהם אומרים פועל בהם כלות הנפש ד' שעות⁸¹ ולא יותר ואח"כ צריך לומר עוד פעם שני קדוש לעורר האהבה והכלות הנפש והביטול כוי ולכן ב"ב שעות היום אומרים ג"פ [ג' פעמים] קדוש.

ולכן ה"קדוש" שהם אומרים פועל בהם כלות הנפש במשך ארבע שעות, ולא יותר; לאחר מכן עליהם לומר שוב "קדוש", כדי לעורר את האהבה, את כלות הנפש ואת הביטול וכו'. לכן, במהלך שתיים-עשרה שעות היום, הם אומרים "קדוש" שלוש פעמים.

בגלל המגבלה הזאת, בכל פעם שהמלאכים אומרים "קדוש", ההתעלות שהוא מעורר נמשכת ארבע שעות בלבד, ואז עליהם לומר שוב "קדוש" כדי לעורר אותה מחדש. לכן, במהלך שתיים-עשרה שעות היום הם אומרים "קדוש" שלוש פעמים.

12 ולכן הקרבן שמקריבים הבהמה גשמיות שהיתה תחלה קודם הבירור שהוא למטה מטה מבחינת המלאכים שכבר נבררו

ולכן, [בעניין] הקרבן, שבו מקריבים בהמה גשמית, שהייתה בתחילה, קודם הבירור, למטה הרבה מדרגת המלאכים, שכבר התבררו:

הקרבן הוא בהמה גשמית, שמקורה בדבר שטרם התברר, והיא עומדת למטה הרבה מהמלאכים, שהתבררו כבר מזמן.

וגם הבהמה גשמיות היא בחי' לחמיט לאשי⁸² הם המלאכים השרפים ע"י שמתבררת ע"ג [על גבי] המזבח דהיינו שגורם עליי [עלייה] המלאכים במקורם ושרשם שמעולם התהו שלמעלה מהכלים המגבילים.

גם הבהמה הגשמית היא בחינת "לחמי, המיועד לאשי" — הם המלאכים השרפים; כאשר היא מתבררת על גבי המזבח, היא מביאה לעליית המלאכים אל מקורם ושורשם, שמקורם בעולם התהו, למעלה מהכלים המגבילים.

דווקא בהמה זו נעשית "לחם" למלאכים השרפים: כשהיא מתבררת על המזבח, היא מעלה את המלאכים אל שורשם בעולם התהו, למעלה מהכלים המגבילים אותם.

13 וע"ד שהלחם גשמי מחיה את האדם שהוא לפי שבשרשו גבוה יותר מהאדם שלכן נפל למטה יותר.

וכמו שהלחם הגשמי מחיה את האדם משום ששורשו גבוה משורש האדם, ולכן ירד למטה ממנו,

המשל על הלחם חוזר כאן: הלחם מקיים את האדם משום ששורשו גבוה משורשו, ולכן ירד למטה ממנו.

כן הבהמות גשמיים שנלקחו מבחינת השמרים שלא הובררו הנה בשרשן בחי' זו נלקחה מעולם התהו מבחי' עליונה יותר משרש חיות המרכבה עצמן

כך גם בעלי החיים הגשמיים, שנלקחו מבחינת השמרים שלא התבררו: בשורשם, בחינה זו נלקחה מעולם התהו, מבחינה גבוהה יותר משורש חיות המרכבה עצמן.

כך גם בעלי החיים הגשמיים, שמקורם בשמרים שלא התבררו: שורשם בעולם התהו גבוה אפילו משורש חיות המרכבה, המלאכים הנושאים את הכיסא.

ולכן דוקא נפלו למטה יותר וכנודע ממשל נפילת החומה שממקום גבוה יותר נופל למטה יותר. לכן כשמתבררים נעשי [נעשית / נעשים] בחי' לחם וחיות לבחי' אשי הם השרפים כו':

ולכן דווקא הם נפלו למטה יותר, כידוע מהמשל על נפילת חומה: ככל שמקום נפילתה גבוה יותר, כך היא נופלת למטה יותר. לכן, כשהם מתבררים, הם נעשים בחינת לחם וחיות לבחינת "אשי", שהם השרפים וכו'.

לכן הם נפלו נמוך כל כך, כמו חומה שנופלת ממקום גבוה יותר ומגיעה למטה יותר. כשהם מתבררים, הם נעשים "לחם" וחיות לשרפים.

קטע 5 • 14-17

תפילה והאהבה שלמעלה ממדידה

14 ועתה התפלה היא במקום קרבנות⁸³ כי הנפש אלקית אף שאינה צריכה תיקון מ"מ אהבתה מוגבלת לפי שנלקחה מבחי גבול

וכעת התפילה היא במקום הקרבנות. שכן הנפש האלקית, אף שאינה זקוקה לתיקון, אהבתה בכל זאת מוגבלת, מפני שנלקחה מבחינה מוגבלת.

כיום התפילה תופסת את מקומם של הקרבנות. הנפש האלקית אינה זקוקה לתיקון, אך אהבתה לה' עדיין מוגבלת, מפני שמקורה בבחינה מוגבלת.

כי גם עולם הבריאה שמשם נמשך בחי נשמה הוא בעל גבול וכ"ש [וכל שכן] רוח שנמשך מיצירה ונפש דעשי [דעשיה].

הרי שגם עולם הבריאה, שממנו נמשכת בחינת הנשמה, הוא מוגבל; ועל אחת כמה וכמה הרוח, הנמשכת מעולם היצירה, והנפש, שמקורה בעולם העשיה.

גם עולם הבריאה, שממנו באה הנשמה — הגבוהה מבין הבחינות הללו בנפש — הוא מוגבל; ועל אחת כמה וכמה הרוח, שמקורה ביצירה, והנפש, שמקורה בעשיה.

15 וא"א להנשמה להגיע לבחי בכל מאדך⁸⁴ בלי גבול כ"ע [כל עלמין] ע"י בירור נפש הבהמית דוקא שהוא קודם הבירור ושרשה מתהו כו'

והנשמה אינה יכולה להגיע לבחינת "בכל מאודך", אהבה בלי גבול, אלא דווקא באמצעות בירור הנפש הבהמית, שהיא קודמת לבירור ושרשה מתהו וכו'.

הנשמה יכולה להגיע לאהבה "בכל מאודך" (דברים ו', ה'), אהבה בלי גבול, רק באמצעות בירור הנפש הבהמית, שכמו הבהמה המוקרבת באה מלפני הבירור ושרשה בתהו.

וע"ד הנ"ל בפי לחמי לאשי דקרבנות כו' וזהו ענין ריח ניחוח להוי' ריח הוא העלאה ממטה למעלה וכמשל הריח שעולה ומשיב את הנפש

בדומה למה שנתבאר לעיל בפירוש "לחמי לאשי" ביחס לקרבנות וכו'. וזהו ענין "ריח ניחוח להוי'": ריח הוא עלייה מלמטה למעלה, כמו ריח שעולה ומשיב את הנפש.

הדבר עולה בקנה אחד עם הביאור ב"לחמי לאשי". הקרבנות הם "ריח ניחוח להוי'", והריח הוא עלייה מלמטה, כמו שריח עולה ומחיה את האדם.

והיינו בחיי ק"ש [קריאת שמע] ועייז אח"כ ניחוח חות דרגא להמשיך מלמעלה למטה להווי וזהו בחיי שמו"ע [שמונה עשרה] ברוך אתה ה' המשכת אור א"ס למטה

וזהו בחינת קריאת שמע. ולאחר מכן, על ידי כך, בא ה"ניחוח", מלשון "נחות דרגא" — ירידה מדרגה — כדי להמשיך מלמעלה למטה, "להווי". וזהו בחינת תפילת שמונה עשרה: "ברוך אתה ה'", המשכת אור אין סוף למטה.

בתפילה, העלייה היא קריאת שמע. לאחר מכן בא ה"ניחוח", הנדרש מלשון "נחות דרגא", כלומר ירידה: המשכת אורו של ה' מלמעלה למטה. זהו עניינה של תפילת שמונה עשרה, שברכותיה, "ברוך אתה ה'", ממשיכות את אור אין סוף למטה.

וכן התורה היא בחיי המשכת אור א"ס וזהו על שלשה דברים העולם עומד⁸⁵ על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח [גמילות חסדים]⁸⁶ עבודה היא בחיי העלאה ותורה וגמ"ח [וגמילות חסדים] הן בחיי המשכות:

וכן התורה היא בחינת המשכת אור אין סוף. וזהו פירוש דברי המשנה: "על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, על העבודה ועל גמילות חסדים". העבודה היא בחינת עלייה, ואילו התורה וגמילות החסדים הן בחינות של המשכה.

גם התורה ממשיכה את אור אין סוף. לכן שלושת עמודי העולם שבמשנה (אבות א', ב') נחלקים לעלייה — עבודת התפילה — ולהמשכה, שהיא התורה וגמילות החסדים.

16 ד והנה מבואר למעלה בפנים איך כי גדול ורב כח של העלאת וביטול הנפש בישראל מבמלאכים כו' 4. והנה מבואר לעיל בגוף המאמר עד כמה גדול ורב כוחם של העלאת הנפש וביטולה אצל ישראל, יותר מאשר אצל המלאכים וכו',

החלק הרביעי חוזר אל גוף המאמר, שבו הוסבר שהעלאתה וביטולה של נפש יהודית גדולות מאלה של המלאכים.

שלא נמשך ונתגלה בחיי אדם שעל הכסא עד שנתגלה בחינת ככל מאדך כי אדם הוא אותיות מאד שכן בחינת "אדם שעל הכסא" לא נמשכה ולא התגלתה עד שהתגלתה בחינת "ככל מאדך", משום שאדם מורכב מאותיות מאד.

"אדם שעל הכסא" מתגלה רק כשהנפש מגיעה לבחינת "ככל מאדך", שכן המילה אדם מורכבת מאותן אותיות כמו מאד.

והענין כי סיבת היות ההשפעה מהמדות בבחי גבול אינו מפני שהספירות והמדות עצמן הם בבחינת גבול

והענין הוא שהסיבה לכך שההשפעה מן המדות מוגבלת אינה בכך שהספירות והמדות עצמן מוגבלות,

מדוע ההשפעה מן המדות מוגבלת? לא משום שהספירות והמדות מוגבלות מצד עצמן.

כי זה אינו שהע"ס [שהעשר ספירות] הם בבחי' א"ס רק שההשפעה מהמדות היא בבחי' גבול מחמת ההרכבה והתכללות⁸⁷ החסד מגבורה והגבורה מחסד

שהרי אין הדבר כך: עשר הספירות הן בבחינת אין-סוף. אלא שההשפעה מן המדות מוגבלת בגלל ההרכבה וההתכללות של החסד כגבורה ושל הגבורה כחסד.

עשר הספירות הן אכן בבחינת אין-סוף. ההגבלה נובעת מהתכללותן זו בזו: החסד נכלל כגבורה והגבורה כחסד, וכל אחת מגבילה את חברתה.

לכן עם היות שבחי' חסד מצד עצמה הוא בבחי' א"ס והיתה מתפשטת עד אין קץ

לכן, אף שבחינת החסד מצד עצמה היא בבחינת אין-סוף והיתה מתפשטת בלי קץ,

החסד מצד עצמו הוא בבחינת אין-סוף, והיה מתפשט בלי קץ.

רק לפי שיש בחי' המנגדת לזה היא בחינת גבורה המצמצמת אותה ומונעת התפשטות החסד בלי גבול כו' להיות שאמר לעולמו די.

אלא שיש בחינה המתנגדת לכך, והיא בחינת הגבורה, המצמצמת אותו ומונעת את התפשטות החסד בלי גבול וכו', כדי שיאמר לעולמו: "די".

אך הגבורה, שהיא ההפך מן החסד, מצמצמת אותו ועוצרת את התפשטותו בלי גבול. על כך אומרים חז"ל שבשעת הבריאה אמר ה' לעולמו: "די".

17 וז"ש [וזהו שכתוב] ביריעות המשכן ארבע באמה שמנה ועשרים באמה⁸⁸ ולא כתיב ארבע אמות⁸⁹ שמנה

ועשרים אמות

וזהו [פירוש] מה שכתוב לגבי יריעות המשכן: "ארבע באמה", "שמנה ועשרים באמה", ולא כתוב "ארבע אמות", "שמנה ועשרים אמות";

הדבר נלמד מיריעות המשכן: התורה מודדת אותן "שמנה ועשרים באמה" ו"ארבע באמה" (שמות כו, ב), ולא כותבת רק "שמנה ועשרים אמות" ו"ארבע אמות".

אלא שהיריעות מצד עצמן הם בבחינת בלי גבול רק יש בחי' אמה המודדת ומצמצמת עד פה יהי' [יהיה] חסד ועד פה גבורה.

אלא שהיריעות מצד עצמן הן בבחינת בלי גבול, ורק יש בחינת אמה המודדת ומצמצמת: עד כאן יהיה חסד, ועד כאן גבורה.

לשון הפסוק מלמדת שהיריעות מצד עצמן הן בלי גבול, והאמה, המידה, היא שתוחמת אותן ואומרת: "עד כאן חסד, עד כאן גבורה".

שעייז נעשו בבחי מדות והוא ענין קו המדה וקנה המדה⁹⁰ שביחזקאל.⁹¹ וכמ"ש בזהר פ' פקודי (דרל"ג ע"א)

ועל ידי כך נעשו בבחינת מדות, וזהו עניין קו המדה וקנה המדה שביחזקאל, וכמו שכתוב בזהר, פרשת פקודי (רל"ג ע"א).

באמצעות המדידה נעשו היריעות בבחינת מדות — מילה שמשמעותה גם תכונות וגם מידות. קנה המדה של יחזקאל (יחזקאל מ, ג) וקו המדה מבטאים את אותו רעיון, כפי שמסביר הזהר בפרשת פקודי.

וזהו שבחינת אדם היינו בחי מאד ממש ואעפ"כ [ואף על פי כן] נקרא אדם (ויין מ"ש בפ' יתרו בד"ה להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה מש"ש [מה שכתוב שם] וצ"ל הלא שם מ"ה [שם מ"ה] כו' אך באמת הא בהא תליא כו')

וזהו שבחינת אדם היא בחינת מאד ממש, ואף על פי כן היא נקראת אדם. (ועיין מה שכתוב בפרשת יתרו, בדיבור המתחיל "להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה", מה שכתוב שם: "וצריך להבין, הלא שם מ"ה כו'", "אך באמת הא בהא תליא כו'";

בחינת אדם היא במהותה בחינת מאד, בלי גבול, ואף על פי כן היא נקראת אדם, צורה שיש בה מידה. הסוגריים מפנים לתורה אור, פרשת יתרו, שם נידון שם מ"ה, שערכו בגימטריה 45, כערכו של אדם, ומבואר שהוא מורה על ביטול; המאמר שואל כיצד שם זה יכול להיקרא אדם, צורה של שלושה קווים מחוברים, ומשיב: "אך באמת הא בהא תליא".

ומשם יובן ג"כ ענין אדם אותיות מאד בע"א [באופן אחר] והוא שכדי לעשות בחי אדם זה שיהי [שיהיה] בהתכללות כו' הוא ע"י המשכה מבחי מאד ממש שבלי גבול שנמשך בבחי אדם כו' ע"ש והיינו ע"י בכל מאדך⁹² בק"ש [בקריאת שמע] כו'):

ומשם יובן גם ענין אדם — אותיות מאד — באופן אחר: כדי לעשות בחינת אדם זו, שתהיה בהתכללות כו', הדבר נעשה על ידי המשכה מבחינת מאד ממש, שהיא בלי גבול, הנמשכת בבחינת אדם כו', עיין שם. והיינו על ידי "בכל מאדך" שבקריאת שמע כו'):

משם מובן גם הקשר בין אותיות אדם לאותיות מאד באופן נוסף: כדי ליצור את בחינת אדם, שבה המדות כלולות זו בזו, נדרשת המשכה מבחינת מאד עצמה, שהיא בלי גבול. בעבודת האדם הדבר נעשה באמצעות אהבת ה' "בכל מאדך" שבקריאת שמע.

קטע 6 • 181-22

”לִבְבָתְנִי: הַלֵּב הָעֲלִיוֹן

18 וזהו לבבתי⁹³ שהקב"ה אומר לכנס"י [לכנסת ישראל] שאתה עושה אותי לבחי' לב כי הנה כל חיות וקיום

ומזון של כל האיברים שבאדם והגוף בכללו הוא תלוי ונמשך מן הלב

וזהו [פירוש] "לִבְבָתְנִי": הקדוש ברוך הוא אומר לכנסת ישראל: "אתם עושים אותי לבחינת לב". שהרי כל החיות, הקיום והמזון של כל איברי האדם ושל הגוף בכללותו תלויים בלב ונמשכים ממנו;

כעת מגיעים לפסוק עצמו: במילים "לִבְבָתְנִי" אומר ה' לכנסת ישראל: "אתם עושים אותי ללב". בגוף, חייהם ומזונם של כל האיברים תלויים בלב ומגיעים ממנו.

כי הלב הוא משכן לנפש החיונית⁹⁴ וכמ"ש כי הדם הוא הנפש⁹⁵ שבהדם שכלב נקשרה ונתלכשה הנפש החיונית.

כי הלב הוא משכנה של הנפש החיונית, וכמו שכתוב: "כי הדם הוא הנפש"; שכן בדם שכלב קשורה ומתלבשת הנפש החיונית.

הלב הוא משכנה של הנפש החיונית, הנפש המחיה את הגוף, כמו שכתוב: "כי הדם הוא הנפש" (דברים יב, כג). הנפש החיונית קשורה לדם שכלב ומתלבשת בו.

19 והלב הוא המחלק החיות והדם לכל האיברים אך מאין יהיו הדמים בלב אינו מצד עצמו לבד

הלב הוא שמפיץ את החיות ואת הדם לכל האיברים. אך מנין מגיע הדם שכלב? לא ממנו עצמו בלבד,

הלב מפיץ את החיות ואת הדם לכל האיברים, אך הדם שבו אינו מגיע ממנו עצמו בלבד.

כי מצד עצמו אין בו רק רביעית דם לבד ואין בו כדי התפשטות והילוך הדם בכל האיברים

שהרי מצד עצמו יש בו רק רביעית דם, ואין בה די כדי שהדם יתפשט ויזרום בכל האיברים;

מצד עצמו יש בלב רק רביעית דם, מידה קטנה, שאינה מספיקה לזרום בכל הגוף.

רק שמוסיפים בו תמיד דם ע"י המאכל אשר יאכל האדם שמתעכל עד שנעשה לדם ונוטל הכבד ריבוי הדם והפסולת ושולח המובחר ללב.

אלא מוסיפים לו דם תמיד באמצעות המזון שהאדם אוכל, שמתעכל עד שנעשה לדם; והכבד נוטל את רוב הדם ואת הפסולת, ושולח ללב את המובחר.

דם מתווסף אליו תמיד מן המזון, שמתעכל עד שהוא נעשה לדם; הכבד נוטל את רוב הדם ואת הפסולת, ושולח ללב רק את הדם המובחר.

20 וכך הנמשל שע"י העלאת נה"ב [נפש הבהמית] בעבודה שכלב זו תפלה⁹⁶ שנקי לחמי לאשי נעשה בחי המשכת החיות בבחי לב.

וכך הוא בנמשל: באמצעות העלאת הנפש הבהמית בעבודת הלב, שהיא התפילה ונקראת "לחמי לאשי", נמשכת החיות אל בחינת הלב.

כך גם למעלה: באמצעות העלאת הנפש הבהמית בתפילה, "עבודת הלב", הנקראת "לחמי לאשי", נמשכת חיותו של ה' אל בחינת ה"לב" שלמעלה.

דהיינו שע"י הברורים דבי"ע ששרשם מעולם התהו ניתוסף האור והחיות באדם דאצילות ועי"ז נמשך ממנו התפשטות החיות בהעולמות ועמ"ש מזה ע"פ אני ישנה ולבי ער^{97.98} וזהו לבבתי שאתה עושה אותי לבחי לב.

כלומר, באמצעות הברורים שבבריאה, ביצירה ובעשיה, ששרשם מעולם התהו, מתווספים אור וחיות באדם דאצילות, ועל ידי כך נמשכת ממנו התפשטות החיות אל העולמות. וראו מה שנכתב על כך בפירוש הפסוק "אני ישנה ולבי ער". וזהו [משמעות] "לכדת את לבי": "אתה עושה אותי לבחינת לב".

הברורים בשלושת העולמות התחתונים, ששרשם בתהו, מוסיפים אור וחיות ל"אדם" דאצילות, כפי שמזון מוסיף דם ללב; ומשם מתפשטת החיות בכל העולמות. הדברים מפנים גם לביאור הפסוק "אני ישנה ולבי ער" (שיר השירים ה, ב). זהו "לכדת את לבי": באמצעות התפילה ישראל עושים את ה' ללב המחיה את הכול.

21 והנה בלב יש ב' חללים⁹⁹ חלל הימני וחלל השמאלי חלל השמאלי הוא משכן הדם וחלל הימני הוא מלא אויר ורוח שהוא עיקר הרוח חיים

והנה, בלב יש שני חללים: החלל הימני וחלל השמאלי. החלל השמאלי הוא מקום משכנו של הדם, ואילו החלל הימני מלא אויר ורוח, שהם עיקר רוח החיים.

המאמר מסביר כעת את "לבבתי" באמצעות מבנה הלב. בלב שני חללים: השמאלי מכיל את הדם, והימני מלא אויר ורוח, שהם מקום מושבה העיקרי של "רוח החיים".

כי הדם בעצמו לא הי' [היה] יכול להתפשט ולהלוך בכל האיברים זולתי הרוח חיים שמוליכו וגם עוד נוסף ברוח החיים שממשיך אל המוח ומחבר אתן המוח אל הלב שבמוח אין שם הילוך הדם

שהרי הדם עצמו אינו יכול להתפשט ולנוע בכל האיברים בלי רוח החיים המוליכה אותו. ויש ברוח החיים עניין נוסף: היא מגיעה אל המוח ומחברת אותו אל הלב, משום שבמוח אין זרימת דם;

הדם אינו יכול לנוע בגוף בכוחות עצמו; רוח החיים היא שמוליכה אותו. הרוח עולה גם אל המוח ומחברת אותו עם הלב, שכן אין זרימת דם במוח.

רק האויר ורוח חיים שבלב הוא המקשר ומחבר הלב למוח ומן המוח חוזר ושב אל הלב כנודע וכך למעלה לבנתני היינו ב' בחי' שבלב.

אלא האויר ורוח החיים שבלב הם הקושרים ומחברים את הלב אל המוח, ומהמוח הם חוזרים ושבבים אל הלב, כידוע. וכך גם למעלה, "לִבְנָתָנִי" פירושו שתי בחינות שבלב,

רק רוח הלב קושרת ומחברת את הלב אל המוח, וחוזרת מן המוח אל הלב. בדומה לכך, למעלה, "לִבְנָתָנִי" מתייחס לשתי בחינות בלב העליון.

חלל הימני וחלל השמאלי והיינו שהחיות הנמשך ומתפשט מאצילות לבי"ע להחיות נשמות ומלאכים זהו כמו בחינת התפשטות

החלל הימני והחלל השמאלי. כלומר, החיות הנמשכת ומתפשטת מאצילות אל בריאה, יצירה ועשיה, כדי להחיות נשמות ומלאכים, דומה להתפשטות

החללים הימני והשמאלי מייצגים שני אופנים של המשכת חיות אלוקית. החיות המתפשטת מאצילות אל בריאה, יצירה ועשיה ומחיה נשמות ומלאכים, דומה להתפשטות הדם מן החלל השמאלי אל האיברים.

החיות מחלל השמאלי לכל אברי הגוף והמשכת האור והחיות מעצמות א"ס ב"ה שאינו בגדר ספי [ספירה / ספירות] כלל להיות נמשך התהוות החכמה דאצי' אנת חכים¹⁰⁰ כו'

החיות מן החלל השמאלי אל כל איברי הגוף; ואילו המשכת האור והחיות מעצמות אין סוף, שאינו כלל בגדר הספירות, כדי שתתהווה חכמה דאצילות — "אנת חכים" וכו',

ההמשכה האחרת באה מעצמות אין סוף, שהוא למעלה מכל הספירות, והיא מביאה להתהוות חכמה דאצילות. הביטוי "אנת חכים" שבתקוני זוהר, אך לא בחכמה ידועה, מבטא את היותו חכם, ובה בעת את היותו למעלה מספירת החכמה.

היא כמו התפשטות והמשכת החיות מחלל הימני שבלב שהוא מלא רוח שממשיך ג"כ אל המוח וכך הוא המשכה להיות בחי' חכמה כו'

היא כהתפשטות והמשכת החיות מן החלל הימני שבלב, המלא רוח, המגיעה גם אל המוח. וכך היא המשכה להיות בחינת חכמה וכו'.

המשכה זו דומה לרוח מן החלל הימני, העולה אל המוח: המשכה מאין סוף המביאה להתהוות החכמה היא "הרוח" שבלב העליון.

(ועיין בפ' הרמ"ז [הרב משה זכות] בזהר פ' אמור) (דצ"ג ע"ב) ע"פ לך אמר לבי בקשו פני^{101, 102} כו'

(ועיין בפירוש הרמ"ז לזוהר, פרשת אמור) (צ"ג ע"ב), על הפסוק "לך אמר לבי, בקשו פני" וכו',

הסוגריים מפנים לפירוש הרמ"ז על הזוהר בפרשת אמור, שבו נדרש הפסוק "לך אמר לבי, בקשו פני" (תהילים כ"ז, ח').

שהאריך שם בענין לב ושאר אבא מאיר בחלל ימיני שכלב שבו רוח החיות ואימא מאירה בחלל השמאלי שבו הדם כו'.

שם הוא מאריך בעניין הלב, ומבאר שאור אבא מאיר בחלל הימני שכלב, שבו נמצאת רוח החיים, ואימא מאירה בחלל השמאלי, שבו נמצא הדם וכו'.

שם הרמ"ז דן בהרחבה בעניין הלב: אור אבא, חכמה, מאיר בחלל הימני שבו נמצאת רוח החיים; ואימא, בינה, מאירה בחלל השמאלי שבו נמצא הדם.

ופנימית הלב הוא פנימית ע"ב [שם ע"ב] ס"ג [שם ס"ג] כו' וכ"כ [וכן כתב] עוד בפ' פנחס (בדף רכ"א). וא"כ עפ"י [על פי זה] מובן מש"כ [מה שכתוב] דהחיות שמתפשט מאצילות להחיות עולם הבריאה זהו מבחי' חלל השמאלי שכלב היינו

והפנימיות של הלב היא הפנימיות של [השמות] ע"ב וס"ג וכו'. וכך כתב גם בפרשת פנחס (בדף רכ"א). אם כן, לפי זה מובן מה שנכתב: שהחיות המתפשטת מאצילות כדי להחיות את עולם הבריאה היא מבחינת החלל השמאלי שכלב, כלומר,

הוא מוסיף שהפנימיות של הלב היא הפנימיות של השמות ע"ב וס"ג, ואומר את אותו הדבר גם בפרשת פנחס. הדבר מאשר את מה שנאמר: החיות המתפשטת מאצילות לבריאה באה מהחלל השמאלי.

כי אימא מקנא בכורסיא¹⁰⁴,¹⁰³ אבל אצילות הוא בחי' חכמה בכלל שהוא בחי' חלל הימני כו'

מפני שאימא מקננת בכורסיא; אבל אצילות היא בחינת חכמה בכלל, שהיא בחינת החלל הימני וכו'.

הטעם הוא ש"אימא מקננת בכורסיא": בינה, החלל השמאלי, מאירה בבריאה, עולם הכיסא. אצילות בכללותה היא חכמה, החלל הימני.

ונק' רוח כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער מוחין דצלם פ"ה שכתב בשם ספר יצירה שהחכמה נק' רוח אלקים חיים¹⁰⁵ ועמ"ש מענין רוח ע"פ והיה מספר¹⁰⁶ בני ישראל כחול הים.¹⁰⁷

והיא נקראת רוח, כפי שכתוב בעץ חיים, שער מוחין דצלם, פרק ה', המביא בשם ספר יצירה שחכמה נקראת "רוח אלקים חיים". וראו גם את מה שנכתב על עניין הרוח בפסוק "והיה מספר בני ישראל כחול הים".

ההמשכה המביאה את חכמה לידי התהוות נקראת רוח, כפי שכתוב בעץ חיים בשם ספר יצירה, המכנה את חכמה "רוח אלקים חיים". הטקסט מפנה גם לביאור על עניין הרוח בפסוק "והיה מספר בני ישראל כחול הים" (הושע ב, א).

א"נ [אי נמי] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בפ' מקץ בד"ה נר חנוכה כו' כדי שתהא מזוזה מימין כו' בענין אויר אור י' שהארת אור הנר הוא ע"ח [עץ חיים] שיש אויר סביב האור כו' ע"ש

או לחלופין, לפי מה שכתוב בפרשת מקץ, במאמר המתחיל "נר חנוכה" וכו', על "כדי שתהא מזוזה מימין" וכו', בעניין אויר — אור בתוספת יו"ד: אור הנר מאיר משום שיש אויר סביב האור וכו'. ראו שם.

הסבר נוסף מבוסס על המאמר על נר חנוכה בפרשת מקץ: אויר הוא אור בתוספת יו"ד, ואור הנר יכול להאיר רק מפני שיש סביבו אויר.

נמצא האור שהוא בחי' חכמה כמש"ל [כמה שכתוב לעיל] מקבל מבחי' אור שהוא בחי' כתר כו' ואור היינו רוח.

נמצא שהאור, שהוא בחינת חכמה כפי שנתבאר לעיל, מקבל מבחינת האור, שהיא בחינת כתר וכו'; והאור הוא רוח.

אם כן, האור, חכמה, מקבל מן ה"אור", שהוא כתר, הבחינה שלמעלה ממנו; והאור הוא רוח.

לכן ההמשכה מא"ס ב"ה להיות התהוות החכמה נק' בשם רוח הנמשך מחלל הימני שבלב ובי' המשכות אלו דלבבתי הוא ע"י ב' בחי' אחותי וכלה

לכן ההמשכה מאין סוף ברוך הוא כדי שתתהווה חכמה נקראת בשם רוח, הנמשכת מהחלל הימני שבלב. ושתי ההמשכות האלה של "לבבתי" הן באמצעות שתי הבחינות "אחותי" ו"כלה",

לכן ההמשכה מאין סוף המביאה את חכמה לידי התהוות נקראת "רוח", והיא נמשכת מהחלל הימני של הלב העליון. שתי ההמשכות של "לבבתי" מתעוררות באמצעות שני הכינויים שבפסוק: "אחותי" ו"כלה".

שהם ב' אהבות אחותי היא אהבה הנמשכת מבחי' חכמה אחותי רעיתי¹⁰⁸ תרין ריעין דלא מתפרשין¹⁰⁹ כו'

שהן שתי אהבות. "אחותי" היא אהבה הנמשכת מבחינת חכמה: "אחותי רעיתי", "תרין ריעין דלא מתפרשין" וכו'.

אלה שני סוגי אהבה. "אחותי" היא אהבה הנמשכת מחכמה, כמו בפסוק "אחותי רעיתי" (שיר השירים ה, ב), המזכיר את דברי הזוהר "תרין ריעין דלא מתפרשין".

והיא אהבה בנחת ע"ד דברי חכמים בנחת נשמעין¹¹⁰.¹¹¹ והוא בחי' אהבה הטבעית שהיא מבחינת חכמה כמ"ש בס"ב [בספר של בינונים].¹¹² ועי' מעורר וממשיך המשכת החיות בנאצלים הנקרא רוח (וזהו אמור לחכמה אחותי את).¹¹³

וזהו אהבה רגועה, בדומה ל"דברי חכמים בנחת נשמעים"; והיא בחינת האהבה הטבעית, שמקורה בחכמה, כפי שכתוב בספר של בינונים. באמצעותה מעוררים וממשיכים את החיות אל הנאצלים, הנקראת רוח. (וזהו פירוש "אמור לחכמה אחותי את").

אהבה זו רגועה, כמו שנאמר: "דברי חכמים בנחת נשמעים" (קהלת ט, יז); וזהו האהבה הטבעית של הנפש האלקית, שמקורה בחכמה, כפי שמבואר בתנ"א. היא ממשיכה את ה"רוח", כלומר את החיות של הנאצלים, כמו בפסוק "אמור לחכמה אחותי את" (משלי ז, ד).

וכלה היא בחיי אהבה כרשפי אש¹¹⁴ כלתה נפשי¹¹⁵ שהוא מבחי בינה ליבא ועייז נמשך אור איס בבייע והיינו עיי המדות לך הי הגדולה כוי:¹¹⁶

ויכלהי היא בחינת אהבה כרשפי אש, "כלתה נפשי", שמקורה בבינה, שהיא "הלב", ובאמצעותה נמשך אור אין סוף לעולמות בריאה, יצירה ועשיה. המשכה זו נעשית באמצעות המדות: "לך הי הגדולה" וכוי.

"כלה" היא האהבה היוקדת כרשפי אש, שבה "כלתה נפשי" (תהילים פד, ג); מקורה בבינה, המכונה "הלב". באמצעותה נמשך אור אין סוף לעולמות בריאה, יצירה ועשיה, דרך המדות: "לך הוי הגדולה".

22 ה וכי בחיי אהבות אלו הוא גייכ מייש עייפ באתי לגני^{117, 118} כוי מענין ההפרש שבין בחיי ריעים לדודים שבחי ריעים הם דלא מתפרשין שאהבתם תמידית

5. ושתי בחינות אהבה אלו הן גם העניין הנזכר על הפסוק "באתי לגני" וכוי, בדבר ההבדל בין בחינת "רעים" לבחינת "דודים": בחינת רעים היא שהם אינם נפרדים לעולם, מפני שאהבתם קבועה תמיד,

החלק החמישי קושר בין שתי האהבות לבין המאמר על "באתי לגני" (שיר השירים ה, א), המבחין בין "רעים" ל"דודים". הרעים אינם נפרדים לעולם, ואהבתם קבועה תמיד.

ולכן אין שייך רשפי אש וצימאון וזהו בחיי מי שתורתם אומנתם¹¹⁹ כוי ודודים הוא שאהבתם לפרקים ועתים מזומנים בשעה שמעורר את האהבה כמו בשעת תפלה וכיוצא בזה ולכן באהבה זו שייך צמאון ויסוד האש כוי.

ולכן לא שייכים בה "רשפי אש" וצימאון; וזו בחינת מי שהתורה היא עיסוקם הקבוע וכוי. ואילו "דודים" הם אלה שאהבתם מופיעה לפרקים ובעתים קבועות, כשהם מעוררים את האהבה, כגון בשעת התפילה וכדומה; לכן באהבה זו שייכים צימאון ויסוד האש וכוי.

באהבה קבועה אין רשפי אש וצימאון; היא שייכת למי שעיסוקם כולו בתורה. אהבת הדודים מופיעה בזמנים קבועים, כאשר הם מעוררים את אהבתם, כגון בתפילה; באהבה כזאת יש צימאון ויסוד האש.

ולכן איש [אתי שפיר] שעיי בחינת אחותי¹²⁰ מעורר וממשיך מבחי עליונה יותר ועי בזהר ויקרא (דקיי"ב א') ולכן מובן היטב שעל ידי בחינת "אחותי" מעוררים וממשיכים מבחינה עליונה יותר. ועיינו בזהר, ויקרא (דף קיב ע"א),

מובן אפוא ש"אחותי", האהבה הקבועה שמקורה בחכמה, מעוררת וממשיכה מדרגה עליונה יותר מאהבת האש של "כלה". כאן מפנה הטקסט לעיון בזהר על ויקרא.

ע"פ אחותי וזהר פי אמור (דף ק' ע"ב) ועמ"ש ע"פ שיר השירים^{121, 122} בענין שכינתא עילאה ושכינתא תתאה ומ"ש ע"פ והקרבתם עולה אשה¹²³ כו'.

על הפסוק "אחותי", וכן בזהר, פרשת אמור (דף ק ע"ב). ועיינו במה שנכתב על שיר השירים בעניין שכינה עילאה ושכינה תתאה, ובמה שנכתב על הפסוק "והקרבתם עולה אשה" וכו'.

הטקסט מפנה גם לזהר על פרשת אמור, הדורש את "אחותי בת אבי היא" כיחוד הנמשך מאבא, חכמה; למאמר על "שיר השירים" בעניין שכינה עילאה ושכינה תתאה; ולמאמר על "והקרבתם עולה אשה".

גם אפשר ב' אהבות אלו נמשכים מב' בחי' דעת כי דעת עליון מיוחד ומחבר חו"ב [חכמה ובינה]

אפשר גם לומר ששתי אהבות אלו נמשכות משתי בחינות דעת: הדעת העליונה מיוחדת ומחברת את חכמה ובינה;

הסבר נוסף הוא ששתי האהבות נובעות משתי בחינות דעת. הדעת העליונה מיוחדת את חכמה ובינה ומחברת ביניהן.

לכן ע"ז נמשך האהבה דבחי' אחותי שהיא מבחי' חכמה כמ"ש בזהר ע"פ אמור לחכמה אחותי את.¹²⁴

ולכן על ידה נמשכת האהבה של בחינת "אחותי", שמקורה בבחינת חכמה, כפי שנאמר בזהר על הפסוק "אמור לחכמה אחותי את".

לכן ממנה נמשכת אהבת "אחותי", שמקורה בחכמה, כפי שהזהר דורש את הפסוק "אמור לחכמה אחותי את".

ודעת תחתון מחבר וממשיך התפשטות השכל במדות מזה נמשך בחי' אהבה הב' דבחינת כלתה נפשי כו'

ואילו הדעת התחתונה מחברת וממשיכה את התפשטות השכל אל המדות; מכך נמשכת בחינת האהבה השנייה, בחינת "כלתה נפשי" וכו'.

הדעת התחתונה מחברת את השכל למדות וממשיכה אותו אליהן; ממנה נובעת האהבה השנייה, "כלתה נפשי", אהבת ה"כלה".

וכן פי' הרמ"ז [הרב משה זכות] ברע"מ [ברעיא מהימנא] פי' שופטים (דערי"ה א') ענין קירות לבו¹²⁵ שהם כחות שבשני חללי הלב הם חו"ג [חסד וגבורה] הנמשכים מהדעת. וכמ"ש מזה במ"א הנ"ל.

וכך פירש הרמ"ז ברעיא מהימנא, פרשת שופטים (דף ער"ה ע"א), את ענין "קירות לבו": אלה הם הכוחות שבשני חללי הלב, שהם חסד וגבורה, הנמשכים מן הדעת. וכפי שנכתב על כך במקום אחר הנזכר לעיל.

כך פירש הרמ"ז את "קירות לבו" שברעיא מהימנא: אלו הכוחות שבשני חללי הלב, חסד וגבורה, הנמשכים מן הדעת.

ובחיי עומקא דליבא י"ל [יש לומר] ששרשו מדעת עליון וזהו ענין אחותי ועמ"ש מענין אחותי ע"פ ושבתה הארץ^{127, 126} ארעא אתבטלת כו'.

ועל בחינת "עומק הלב" אפשר לומר ששורשה בדעת עליון; וזהו ענין "אחותי". ראו גם את מה שנכתב על ענין "אחותי" על הפסוק "ושבתה הארץ" — "הארץ מתבטלת" וכו'.

"עומק הלב", הנקודה הפנימית ביותר שבו, עשוי להיות מושרש בדעת עליון, וזהו "אחותי". הכוונה למאמר על "ושבתה הארץ" (ויקרא כה, ב), שבו מוסבר ענין "אחותי".

ועמ"ש מענין דעת עליון שבנפש בביאור ע"פ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה¹²⁸ כו'.

ראו גם את מה שנכתב על דעת עליון שבנפש, בביאור על הפסוק "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה" וכו'.

הכוונה גם לביאור על "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה" (שיר השירים ח, ז), העוסק בדעת עליון שבנפש.

ולכן ע"י ב' בחי' אלו נמשך מבחי' סוכ"ע בממכ"ע [בממלא כל עלמין] וכמשי"ל [וכמה שכתוב לעיל] בענין כי אל דעות¹²⁹ כו' שבאמת כולא חד.

ולכן, באמצעות שתי בחינות אלו, נמשכת מבחינת סוכב כל עלמין אל ממלא כל עלמין, כפי שהוסבר לעיל בענין "כי אל דעות הוי" וכו' — שבאמת הכול אחד.

באמצעות שתי אהבות אלו נמשך סוכב כל עלמין אל ממלא כל עלמין, כפי שהוסבר לעיל על "כי אל דעות הוי": שתי בחינות הדעת, כמו שני האורות, הן באמת אחד.

קטע 7 • 2311

המשמעות הפשוטה: שתי הנפשות

23 והנה כ"ז [כל זה] הוא דעת עליון וד"ת [ודעת תחתון] שבנפש האלקית. אך עוד י"ל [יש לומר] כפשוטו כי אפילו ע"י אהבה הנמשכת מהדעת תחתון של הנניא [נה"א] מעוררים וממשיכים למעלה מבחי' דעת עליון שהוא בחי' סוכ"ע.

הנה, כל זה הוא הדעת העליונה והדעת התחתונה שבנפש האלקית. אך אפשר להסביר זאת גם לפי פשוטו: אפילו באמצעות אהבה הנמשכת מן הדעת התחתונה של הנפש האלקית, מעוררים וממשיכים מלמעלה, מבחינת הדעת העליונה, שהיא בחינת סוכב כל עלמין.

עד כאן שתי בחינות הדעת היו בנפש האלקית. כעת מוצע פירוש פשוט יותר: גם אהבה הנמשכת מן הדעת התחתונה של הנפש האלקית מעוררת את הדעת העליונה שלמעלה, סוכב כל עלמין.

והיינו לפי שבאדם יש ג"כ נפש הבהמית שהיא ג"כ נפש המשכלת אלא שהיא הנמשכת אחר הגשמיות שהיא מקי"נ [מקליפת נוגה].

וזאת משום שבאדם יש גם נפש בהמית, שהיא אף היא נפש משכלת, אלא שהיא נמשכת אחר הגשמיות, שכן מקורה בקליפת נוגה.

הסיבה לכך היא שבאדם יש גם נפש בהמית, שהיא נפש משכלת, אך שכלה נמשך אחר עניינים גשמיים, משום שמקורה בקליפת נוגה — הקליפה השקופה, שבה מעורבים טוב ורע.

אבל נה"א [נפש האלקית] עיקרה היא נפש המשכלת ומתבוננת תמיד ומשגת באור אי"ס ב"ה ואין לה השכלה אחרת ועמ"ש מזה בד"ה המגביהי לשבת¹³⁰ כו'

אבל עיקרה של הנפש האלקית הוא היותה נפש משכלת, המתבוננת תמיד ומשיגה באור אין סוף ברוך הוא, ואין לה עיסוק שכלי אחר. וראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "המגביהי לשבת" וכו'.

לעומתה, הנפש האלקית היא במהותה שכל המכוון אל ה': היא מתבוננת תמיד ומשיגה באור אין סוף, ואין לה עניין אחר. כאן מפנה המאמר לדיון במאמר על הפסוק "המגביהי לשבת" (תהילים קיג, ה).

ולכן כל בחי' מהדעת של נפש האלקית נק' בודאי דעת עליון לגבי הדעת ושכל האנושי הנמשך מנה"ב [מנפש הבהמית] שבאדם שהיא משכלת ומשגת גשמיות עה"ז [עולם הזה]

ולכן כל בחינה בדעת של הנפש האלקית נקראת בוודאי דעת עליונה ביחס לדעת ולשכל האנושיים הנמשכים מן הנפש הבהמית שבאדם, המשכלת ומשיגה את הגשמיות של העולם הזה,

לכן כל בחינת דעת שבנפש האלקית היא "דעת עליונה" ביחס לשכל האנושי של הנפש הבהמית, המשיג את הדברים הגשמיים של העולם הזה.

וגם יכולה להשכיל ג"כ באלקות וכי הנה"ב [הנפש הבהמית] כלולה מטו"ר [מטוב ורע] ואפשר שזהו ענין עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע עץ הדעת טוב ורע הוא בחינת דעת דנה"ב [דנפש הבהמית] ועץ החיים הוא דעת וחכמה דנה"א [דנפש האלקית] כו'

ויכולה גם להבין אלקות, שכן הנפש הבהמית כלולה מטוב ורע. ואפשר שזהו עניינם של עץ החיים ועץ הדעת טוב ורע: עץ הדעת טוב ורע הוא בחינת הדעת של הנפש הבהמית, ועץ החיים הוא הדעת והחכמה של הנפש האלקית וכו'.

גם הנפש הבהמית יכולה להבין אלקות, משום שהיא מורכבת מטוב ומרע. אדמו"ר הזקן מציע שעץ הדעת טוב ורע הוא הנפש הבהמית, ואילו הדעת והחכמה של הנפש האלקית הן עץ החיים.

הגם שבמ"א נתבאר שגם בנה"א [בנפש האלקית] שייך בחי' עץ הדעת וכמ"ש ע"פ מקושש עצים.^{131, 132} מ"מ אינו נקי כלל עץ הדעת טוב ורע ח"ו [חס ושלום] וכמ"ש בפרדס בערך עץ.

אף שבמקום אחר נתבאר שגם בנפש האלקית שייכת בחינת עץ הדעת, כפי שנכתב על הפסוק "מקושש עצים", מכל מקום אין היא נקראת כלל עץ הדעת טוב ורע, חס ושלום, כפי שנכתב בפרדס, בערך "עץ".

במקום אחר, בדיון על האיש שקושש עצים בשבת (במדבר טו, לב), נאמר שגם בנפש האלקית שייכת בחינת עץ הדעת. אך הנפש האלקית לעולם אינה נקראת עץ הדעת "טוב ורע", כפי שמצוין בפרדס, בערך "עץ".

אבל עיקר עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] ממש היא ק"נ [קליפת נוגה] שמשם נמשכה הנה"ב [הנפש הבהמית] וע' מזה בד"ה ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' נשא והמשכילים יזהירו^{133, 134} כו'

אבל עיקרו של עץ הדעת טוב ורע ממש הוא קליפת נוגה, שממנה נמשכת הנפש הבהמית. וראו על כך במאמר המתחיל "ברעיא מהימנא, פרשת נשא: והמשכילים יזהירו" וכו'.

עץ הדעת טוב ורע במובנו הממשי הוא קליפת נוגה, מקור הנפש הבהמית. כאן מפנה המאמר לדיון ב"רעיא מהימנא" על "והמשכילים יזהירו" (דניאל יב, ג), שלפי הערת קה"ת נמצא באגרת הקודש כו בתניא.

והנה כשהאדם מגביר החב"ד [החכמה בינה ודעת] של הנה"א [הנפש האלקית] על השכל שבנה"ב [שבנפש הבהמית] שמעמיק בשכלו ומחשבתו בהתבוננות בגדולת א"ס ב"ה בק"ש [בקריאת שמע] ותפלה אזי יתבטל דעת ושכל הנה"ב [הנפש הבהמית] ויתכלל בדעת של הנה"א [הנפש האלקית]

והנה, כאשר האדם מגביר את החב"ד של הנפש האלקית על השכל שבנפש הבהמית, ומעמיק בשכלו ובמחשבתו בהתבוננות בגדולת אין סוף ברוך הוא בקריאת שמע ובתפילה, אזי הדעת והשכל של הנפש הבהמית יתבטלו ויכללו בדעת של הנפש האלקית;

כאשר האדם נותן לשכל של הנפש האלקית לגבור על שכלה של הנפש הבהמית, ומתבונן בגדולת ה' בקריאת שמע ובתפילה, דעתה ושכלה של הנפש הבהמית מתבטלים ונכללים בדעת של הנפש האלקית.

ואזי גם המדות הנולדות מהשכל הגשמי לתאוות עולם הזה יתבטלו במדות הנולדות מהדעת של נפש אלקית לדבקה בו ית' בדביקה וחשיקה וחפיצה בבחי' אחותי או בבחי' כלה כלתה נפשי כו' ואז גם המדות שנולדות מהשכל הגשמי, [ומכוונות] לתאוות העולם הזה, יתבטלו במדות שנולדות מדעת הנפש האלקית, המבקשות להידבק בו יתברך בדבקות, בכמיהה וברצון, בבחינת "אחותי" או בבחינת "כלה" — "כלתה נפשי" וכו'.

אז גם רגשות הנפש הבהמית, שנולדים מהשכל הגשמי ומכוונים לתאוות העולם, נכללים ברגשות הנפש האלקית, המשתוקקת להידבק בה — בין באהבה השקטה של "אחותי" ובין באהבה היוקדת של "כלה".

נמצא התפלה שהיא בירור הנה"ב [הנפש הבהמית] גורם ביטול והעלאת דעת תחתון שבאדם בדעת עליון שהוא בחי' בירור והתחברות עץ הדעת בעץ החיים

נמצא שהתפילה, שהיא בירור הנפש הבהמית, מביאה לביטול ולהעלאת של הדעת התחתון שבאדם אל הדעת העליון, שהוא בחינת בירור וחיבור של עץ הדעת עם עץ החיים.

התפילה, שהיא בירור הנפש הבהמית, מעלה אפוא את הדעת התחתון שבאדם אל הדעת העליון: עץ הדעת מתברר ומתחבר לעץ החיים.

ולכן עיי' מעורר וממשיך ג"כ מלמעלה המשכה מדעת עליון הסוכ"ע בדעת תחתון וממכ"ע [וממלא כל עלמין] שנקראים ג"כ עץ החיים ועץ הדעת לפעמים וכה, ג איתא דיצ"ט [דיצר טוב] ויצה"ר [ויצר הרע] שרשן מבי' חללי הלב דז"א כדפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' אמור (דצ"ג) הני"ל.

ולכן, על ידי כך מעוררים וממשיכים גם מלמעלה המשכה מן הדעת העליון, סובב כל עלמין, אל הדעת התחתון ואל ממלא כל עלמין, שלעתים נקראים גם עץ החיים ועץ הדעת. וכך נאמר שגם יצר הטוב ויצר הרע שורשם בשני חללי הלב של ז"א, כפי שמפרש הרמ"ז בפרשת אמור (93), שהזכרה לעיל.

בתגובה לכך נמשכת מלמעלה הדעת העליון, סובב כל עלמין, אל הדעת התחתון, ממלא כל עלמין; לעתים הם נקראים גם עץ החיים ועץ הדעת. בדומה לכך, הרמ"ז מייחס את שורשי היצר הטוב והיצר הרע לשני חללי הלב של ז"א.

וז"ש [וזהו שכתוב] לא הביט און ביעקב¹³⁵ כוי וכ"כ [וכן כתב] למה כי ה' אלקיו עמו דהיינו עיי' שממשיך האדם אלקות כנפשו שהשכל ומדות של נה"ב [נפש הבהמית] הנקי עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע]

וזהו שנאמר: "לא הביט און ביעקב" וכו'. ומדוע? "כי ה' אלקיו עמו" — כלומר, כאשר האדם ממשיך אלקות אל נפשו, כך שהשכל והמדות של הנפש הבהמית, הנקראים עץ הדעת טוב ורע,

כך מתבארים הפסוק "לא הביט און ביעקב" והסיבה לכך: "כי ה' אלקיו עמו" (במדבר כג, כא). ה' נמצא "עמו" כאשר האדם ממשיך אלקות אל נפשו, כך שהשכל והרגשות של הנפש הבהמית, עץ הדעת, נכנעים.

יתבטלו לגבי שכל ומדות של נפש האלקית הנקי עץ החיים הן שהביטול בבחי' אחותי הן שהביטול בבחי' כלה עכ"פ [על כל פנים] הכל ביטול נה"ב [נפש הבהמית] והתכללותה בנה"א [כנפש האלקית] שהשכל ומדות דנה"ב [דנפש הבהמית] ג"כ מסכימים לאהבה זו.

מתבטלים בפני השכל והמדות של הנפש האלקית, הנקראים עץ החיים, בין שהביטול הוא בבחינת "אחותי" ובין שהוא בבחינת "כלה". מכל מקום, בכל מקרה מדובר בביטול הנפש הבהמית ובהכללתה בנפש האלקית, כך שגם השכל והמדות של הנפש הבהמית מסכימים לאהבה זו.

השכל והרגשות של הנפש הבהמית נכנעים בפני אלה של הנפש האלקית, עץ החיים, בין שהדבר נעשה באהבה של "אחותי" ובין באהבה של "כלה". כך או כך, הנפש הבהמית מתבטלת ונכללת בנפש האלקית, עד שגם היא מסכימה לאהבה זו.

לכן עיני מעורר מלמעלה בחי דעת עליון שלמעלה בא"ס ב"ה שהוא בחי סוכ"ע והמדות הנמשכים ממנו הן רוב חסד חסד דלגאו ועיני לא הביט און ביעקב כו'

לכן על ידי כך מעוררים מלמעלה את בחינת הדעת העליון שלמעלה, באין סוף ברוך הוא, שהיא בחינת סובב כל עלמין; והמדות הנמשכות ממנה הן "ורב חסד" — חסד הפנימי. ועל ידי כך "לא הביט און ביעקב" וכו'.

כך מעוררים את הדעת העליון שבאין סוף, סובב כל עלמין, ואת המדות הנמשכות ממנו — "ורב חסד", החסד הפנימי. משם נובע "לא הביט און ביעקב": הדעת העליון רואה בלי להתעורר להעניש.

כי המעט שמלמטה מעורר הרבה למעלה וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ג [חלק ג'] (ספ"ב) ולכן הקרבנות מכפרים וזהו לבבתי אחותי כלה:

כי המעט שמלמטה מעורר הרבה למעלה, וכמו שכתוב בספר של בינונים, חלק ג (סוף פרק יב). ולכן הקרבנות מכפרים. וזהו "לבבתי אחותי כלה":

מעט מאמץ מלמטה מעורר הרבה מלמעלה, כפי שמוסבר בתניא, בסוף איגרת התשובה. לכן הקרבנות מכפרים, וזהו "לבבתי אחותי כלה".

קטע 8 • 241-26

"אחת מעיניך" ו"ענק אחד"

24 ו לבבתי באחת מעיניך.¹³⁶ באחד כתיב עיניך הם עיני העדה¹³⁷ שתורתם אומנתם והם בבחי' דמסתכלין ביקרא דמלכא אך יש בהם ב' בחינות.

6. "כבשת את לבי באחת מעיניך". כתוב "באחד". "עיניך" הן "עיני העדה" — אלה שהתורה היא עיסוקם, והם בבחינת "מסתכלים בכבוד המלך". אך יש בהם שתי בחינות.

החלק השישי עובר למילים הבאות: "כבשת את לבי באחת מעיניך". המילה "אחת" כתובה "באחד", בלשון זכר, ונקראת "באחת", בלשון נקבה. "עיניך" הן "עיני העדה" — תלמידי החכמים שהתורה היא עיסוקם, והם תמיד "מסתכלים בכבוד המלך".

הא' שהם בבחי' הביטול דיחוי'ת [דיחודא תתאה] ביטול היש שהוא יש רק שבטל ומשתחוה והב' בחי' יחוי'ע [יחודא עילאה] שאין עוד מלבדו¹³⁸ ממש והוא ביטול האמיתי והן ב' בחינות אבינו מלכנו

הבחינה הראשונה היא הביטול של יחודא תתאה, ביטול היש: הוא עדיין יש, אלא שהוא בטל ומשתחוה. והבחינה השנייה היא יחודא עילאה — שאין עוד מלבדו ממש, וזהו הביטול האמיתי. ואלה הן שתי הבחינות "אבינו מלכנו".

לביטול שלהם יש שתי בחינות. יחודא תתאה הוא ביטול של מציאות שעדיין קיימת, אך היא מתבטלת לפני ה'; יחודא עילאה הוא ההכרה ש"אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה), וזהו הביטול האמיתי. אלה שתי הבחינות שבאות לידי ביטוי ב"אבינו מלכנו".

וזהו ענין באחד ובאחת יחוי"ע [יחודא עילאה] היא בחי' באחד כתיב עולם המחשבה שהיא עלמא דאתכסיא ויחוי"ת [ויחודא תתאה] באחת קרי עולם הדבור עלמא דאתגליא. ומכל אי משני בחינות אלו גורמים בחי' לבבתי:

וזהו ענינם של "באחד" ו"באחת": יחודא עילאה הוא הבחינה של "באחד", הכתיב — עולם המחשבה, שהוא העולם הנסתר; ויחודא תתאה היא "באחת", הקרי — עולם הדיבור, העולם הגלוי. וכל אחת משתי הבחינות האלה גורמת לבחינת "כבשת את לבי".

הכתיב "באחד" הוא יחודא עילאה, עולם המחשבה, העולם הנסתר; הקרי "באחת" הוא יחודא תתאה, עולם הדיבור, העולם הגלוי. באמצעות כל אחת מהבחינות הללו ישראל גורמים ל"כבשת את לבי".

25 באחד ענק מצורניך.¹³⁹ ענק תכשיט של אבנים טובות ומרגליות שהם דומם ואעפ"כ [ואף על פי כן]

מאירות ונאות להתקשט בהן וכך מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה¹⁴⁰ בחי' אותיות הדבור שהן בחי' דומם שתי אבנים בונות¹⁴¹ כוי

"בענק אחד מצווארך". ענק הוא תכשיט של אבנים טובות ומרגליות, שהן דוממות, ואף על פי כן הן מאירות ויפות להתקשט בהן. וכך, "מלכות היא הפה, תורה שבעל פה קוראים לה": בחינת אותיות הדיבור, שהן בחינת דומם — "שתי אבנים בונות" כוי.

בהמשך נאמר: "בענק אחד מצווארך". ענק עשוי מאבנים טובות ומרגליות — דברים חסרי חיים, ובכל זאת הם מאירים ומשמים תכשיט. כך גם מלכות, שתיקוני זוהר מכנה "הפה" ו"תורה שבעל פה", היא אותיות הדיבור, הדומות לאבנים דוממות; ספר יצירה מכנה את האותיות "אבנים": "שתי אבנים בונות שני בתים".

ואעפ"כ [ואף על פי כן] נמשך בהן אור אי"ס הסוכ"ע והן בחי' ענקים לגרורותיך¹⁴² לפי שהן מאור העליון ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ע"פ צווארך בחרוזים.¹⁴³

ואף על פי כן נמשך בהן אור אין סוף, סובב כל עלמין, והן בחינת "ענקים לגרורותיך", מפני שהן מן האור העליון. וראו מה שנכתב לעיל על הפסוק "צווארך בחרוזים".

ובכל זאת, אור אין סוף, סובב כל עלמין, נמשך באותיות האלה, ולכן הן "ענקים לגרורותיך" (משלי א, ט), המאירות באור שמקורו למעלה. הדברים מפנים לביאור על הפסוק "צווארך בחרוזים" (שיר השירים א, י).

26 וכלל הפסוק שלבבתי בין בבחי' אחותי ובבחי' כלה שבשעת התפלה ובין בבחינת עיניך שהוא הביטול

לכל היום בעיני העדה ובחי' ענק הוא

וכלל הפסוק [אומר] ש"לבבתי" הן בבחינת "אחותי" והן בבחינת "כלה", שהיא בשעת התפילה, וכן בבחינת "עיניך", שהיא הביטול במשך כל היום של "עיני העדה"; ובחינת "ענק" היא

לסיכום הפסוק: ישראל שובים את לב ה' באמצעות האהבות של "אחותי" ו"כלה", המורגשות בתפילה, וכן באמצעות "עיניך" — הביטול המתמשך במשך כל היום של תלמידי החכמים.

בחי' אותיות התורה לבעלי עסקים שאינן יכולים להיות בביטול כל היום ואזי אפילו פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית¹⁴⁴ כו' וזהו באחד ענק כו' כנ"ל:

בחינת אותיות התורה עבור בעלי עסקים, שאינם יכולים להיות בביטול במשך כל היום; ואז אפילו "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית" וכו'. וזהו "באחד ענק" וכו', כפי שנתבאר לעיל.

ה"ענק" הוא לימוד התורה של העוסקים במסחר, שאינם יכולים להישאר בביטול במשך כל היום; עבורם גם פרק אחד בבוקר ופרק אחד בערב נחשבים, כפי שאומרת הגמרא, וגם זהו "באחד ענק".

קטע 9 • 271-29

ביאור נוסף: הלב הפנימי

27 ועי"ל [ועוד יש לומר] בפ"י לבבתני בסגנון אחר קצת והוא ע"פ משנ"ת [מה שנתבאר] בד"ה מי מנה עפר

יעקב^{145, 146} בענין יחד לבבי¹⁴⁷ דפנימית הלב היא בחי' יחידה שלמעלה גם מחב"ד [מחכמה בינה ודעת]

אפשר להוסיף ולבאר את "לבבתני" בסגנון מעט שונה, על יסוד המבואר במאמר שמתחיל "מי מנה עפר יעקב" בענין "יחד לבבי": פנימיות הלב היא בחינת יחידה, שלמעלה אפילו מחכמה, בינה ודעת;

הסבר שני, מעט שונה, ל"לבבתני" נשען על המאמר העוסק בפסוק "מי מנה עפר יעקב" (במדבר כג, י) ועל הביטוי "יחד לבבי" (תהילים פו, יא). פנימיות הלב היא בחינת יחידה, המדרגה העליונה וה"יחידה" של הנשמה, שלמעלה אפילו מן השכל שלה.

והוא ענין רצון העליון בחי' כתר ועד"ז נתבאר ג"כ במ"א ע"פ והיה ביום ההוא¹⁴⁸ יתקע בשופר גדול¹⁴⁹

דאורייתא מחכמה נפקת ואורייתא מתקשראה בקב"ה [בקודשא בריך הוא] והקב"ה נק' צור לבבי¹⁵⁰

וזהו ענין הרצון העליון, בחינת כתר. ועל דרך זו מבואר גם במקום אחר, על הפסוק "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול", ש"התורה מחכמה נפקת", ו"התורה מתקשרת בקודשא בריך הוא", והקדוש ברוך הוא נקרא "צור לבבי".

פנימיות הלב מקבילה לרצון העליון, כתר. המאמר על "יתקע בשופר גדול" (ישעיהו כז, יג) מבאר ענין דומה: התורה נובעת מחכמה, אך קשורה בה' עצמו, הנקרא "צור לבבי" (תהילים עג, כו).

והיינו כי פנימית הלב הוא למעלה מהחכמה דלב היינו בחינת מלי' ולמטה מהחכמה כמ"ש בזהר פ' שלח (דקס"א ב') ובפ' תרומה (דקכ"ח ב') היינו בחי' חיצוניות הלב.

כלומר, פנימיות הלב היא למעלה מחכמה. הלב הוא בחינת מלכות, הנמוכה מחכמה, כמו שכתוב בזוהר פרשת שלח (קס"א ב') ובפרשת תרומה (קכ"ח ב'); הכוונה היא לבחינת חיצוניות הלב.

פנימיות הלב היא אפוא למעלה מחכמה. כשהזוהר מתאר את הלב כמלכות, הנמוכה מחכמה, הכוונה היא לחיצוניות הלב.

וגם נודע דהמלי' שרשה בכתר וזהו ענין איה מקום כבודו כי המלי' נקי' כבוד בגימ' [בגימטריא] ל"ב נתיבות חכמה שזהו גי'כ פי' ל"ב

ידוע גם שמלכות מושרשת בכתר, וזהו עניין "איה מקום כבודו". מלכות נקראת כבוד, שערכה המספרי ל"ב, כמניין ל"ב נתיבות חכמה; וזהו גם פירוש המילה "לב", שערכה ל"ב.

ידוע שמלכות מושרשת בכתר, וזהו פירוש "איה מקום כבודו". מלכות נקראת כבוד, שערכה המספרי 32, כמניין "לב" וכמניין ל"ב נתיבות חכמה.

וזהו ענין ל"ב שמות אלקים שבמעשה בראשית¹⁵¹ ושרשן מכבוד עילאה ל"ב נתיבות הח"ע [החכמה עילאה] כמ"ש בפרדס ערך לב.

וזהו עניין ל"ב שמות אלקים שבמעשה בראשית, ששורשם מכבוד עילאה, ל"ב נתיבות החכמה העילאה, כמו שכתוב בפרדס, בערך "לב".

ל"ב הפעמים שבהן מופיע שם אלקים בסיפור מעשה בראשית מושרשות בכבוד עילאה, ל"ב נתיבות החכמה העילאה, כפי שמבואר בפרדס בערך "לב".

28 ואיה מקום כבודו היינו שרש ומקור המלי' בכתר וזהו בחי' אי" שאינו מושג כו' וזהו ענין מחשבה הקדומה שעלה במחשבה שיהיה מלך על עם וזהו ענין מלכותך מלכות כל עולמים¹⁵²

"ואיה מקום כבודו" מתייחס לשורש ולמקור של מלכות בכתר; וזוהי בחינת "איה", שאינה מושגת וכו'. זהו ענינה של המחשבה הקדומה: עלה במחשבה שיהיה מלך על עם. וזהו ענינן של המילים "מלכותך מלכות כל עולמים".

"ואיה מקום כבודו" מצביע על שורש המלכות בכתר. השורש הזה נקרא "איה", "היכן?", מפני שאי אפשר להשיגו; הוא המחשבה הקדומה, ה"מחשבה" הראשונה של ה' להיות מלך על עם, ועל כך נאמר: "מלכותך מלכות כל עולמים" (תהילים קמה, יג).

ולכן נקי' בחי' זו פנימית הלב כי לב היינו מחשבה ורצון ועי' נאמר ולבי ער¹⁵³ וכמ"ש באדרא (דקכ"ט ע"ב) שבא"א נאמר הנה לא ינום^{154, 155} כו'

לכן בחינה זו נקראת פנימיות הלב, שכן "לב" פירושו מחשבה ורצון; ועל כך נאמר: "ולבי ער", וכפי שכתוב באדרא (קכט ע"ב), שעל אריך אנפין נאמר: "הנה לא ינום" וכו'.

שורש זה נקרא פנימיות הלב, שכן "לב" פירושו כאן מחשבה ורצון. עליו נאמר "ולבי ער" (שיר השירים ה, ב), וכפי שאומרת האדרא על אריך אנפין: "הנה לא ינום" (תהילים קכא, ד).

אך הנה עצמותו ית' הוא למעלה מעלה גם מבחי' רצון וכמ"ש במ"א בד"ה צאינה וראינה¹⁵⁶ שבחינת המשכת הכתר נקי למעלה ביטול רצון כו' שהוא ית' רם ונשא מרצון זה וכמ"ש אם צדקת מה¹⁵⁷ כו'.

אך עצמותו ית' נעלית הרבה גם מבחינת הרצון, וכפי שמבואר במקום אחר, במאמר המתחיל "צאינה וראינה", שהמשכת הכתר נקראת למעלה "ביטול רצון" וכו'; שהרי הוא ית' רם ונישא מעל לרצון זה, וכפי שנאמר: "אם צדקת מה [תיתן לו]" וכו'.

אך עצמותו של ה' נעלית הרבה גם מהרצון הזה. במאמר על "צאינה וראינה" (שיר השירים ג, יא), המשכת הכתר נקראת "ביטול רצון", משום שהוא נישא מעל לרצון זה, כפי שנאמר: "אם צדקת מה תיתן לו" (איוב לה, ז).

29 והגורם המשכה זו הוא ע"י אתעדל"ית [אתערותא דלתתא] בעסק התורה בבחי' ביטול רצון כו' ע"ש וזהו לבבתי¹⁵⁸ שאתה הוא הגורם לי שאהיה בבחי' לב והיינו ע"י אתעדל"ית [אתערותא דלתתא] דאחותי כלה כו'

ומה שמביא להמשכה זו הוא אתערותא דלתתא בעיסוק בתורה מתוך ביטול הרצון וכו'; עיינו שם. וזהו "לבבתי": אתה הוא שגורם לי להיות בבחינת לב. והדבר נעשה באמצעות אתערותא דלתתא של "אחותי כלה" וכו'.

מה שממשיך את הבחינה הזאת הוא אתערותא דלתתא: לימוד תורה מתוך "ביטול הרצון", כפי שמוסבר במאמר ההוא. זהו "לבבתי" — "אתה גורם לי להיות לב" — באמצעות ההתעוררות של "אחותי כלה".

שע"י נמשך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] ב' בחי' לב כתר עליון שהוא מקור להתהוות אצ"י ומל' דאצ"י שיוצאת כנגד הלב דז"א שהיא מקור להתהוות ב"ע והיינו בחי' סכ"ע [סוכב כל עלמין] ובחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין]

שבאמצעותה נמשכת אתערותא דלעילא של שתי בחינות לב: כתר עליון, שהוא המקור להתהוות אצילות, ומלכות דאצילות, היוצאת כנגד הלב של ז"א והיא המקור להתהוות בריאה, יצירה ועשיה. ואלו הן בחינת סוכב כל עלמין ובחינת ממלא כל עלמין.

התעוררות זו מעוררת מלמעלה שתי בחינות של לב: כתר עליון, המקור לאצילות, ומלכות דאצילות, העומדת כנגד לבו של ז"א והיא מקור העולמות התחתונים. אלו הן סוכב כל עלמין וממלא כל עלמין.

ולכן נאמר בפסוק זה לבבתי ב' פעמים וזהו כמים הפנים לפנים¹⁵⁹ כן לב האדם לאדם פי' לב האדם א"א לאדם ז"א

ולכן נאמר בפסוק זה "לבבתי" פעמיים. וזהו [פירוש] "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם": "לב האדם" הוא אריך אנפין, ו"לאדם" הוא ז"א (המדות).

לכן "לבבתי" מופיע בפסוק פעמיים. במשלי נאמר: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" (משלי כ"ז:ט): "האדם" הראשון הוא אריך אנפין, והשני הוא ז"א.

והיינו ב' בחי' לב הנ"ל כי המלי' מקבלת מהלב דז"אוע' בזהר בתרומה (דקמ"ו סע"ב [סוף עמוד ב]) ועמ"ש ס"פ בראשית בד"ה צאינה וראינה בענין וכיום שמחת לבו.^{160, 161}

כלומר, אלו שתי בחינות הלב שהוזכרו לעיל, שהרי מלכות מקבלת מהלב של ז"א. ראו בזוהר, פרשת תרומה (סוף דף קמ"ו ע"ב), וכן מה שנכתב בסוף פרשת בראשית, במאמר המתחיל "צאינה וראינה", בעניין "וכיום שמחת לבו".

אלו שתי בחינות הלב שתוארו לעיל, משום שמלכות מקבלת מהלב של ז"א. כאן מפנים לזוהר על פרשת תרומה ולמאמר "צאינה וראינה" שבסוף פרשת בראשית, העוסק ב"יום שמחת לבו" (שיר השירים ג': י"א).

בעבודה

התפילה היא העבודה שבאה במקום הקרבנות: בהתבוננות בגדולת ה' בקריאת שמע ובתפילה, האדם מביא לכך שדעת הנפש האלקית תגבר על דעת הנפש הבהמית, עד שגם השכל והמדות של הנפש הבהמית יסכימו לאהוב את ה', בין באהבה השקטה של "אחותי" ובין באהבה הלוהטת של "כלה". מאמץ קטן זה מלמטה מעורר למעלה את הדעת העליונה, את החסד הפנימי שעליו נאמר "לא הביט און ביעקב". מי שתורתו אומנותו עובד באמצעות ביטול תמיד; אדם שטרוד בעסקיו ואינו יכול להיות בביטול כל היום, צריך לקבוע לפחות פרק אחד בתורה בבוקר ואחד בערב, ואותיות התורה הן ה"ענק" שכובש את לבו של ה'. לימוד תורה מתוך ביטול רצונו העצמי ממשיך למטה את הלב הפנימי שלמעלה.

שאלות לשיחה

1. מדוע אומר המאמר שהמעבר עצמו מרוחניות לגשמיות הוא "למעלה מהשתלשלות", וכיצד הדבר מעצב את האופן שבו הוא מתאר את עצמות האור המאירה על מה שהיא בוראת?
2. כיצד המשל על הדעת הבשלה והדעת שאינה בשלה מסביר את הדעת העליונה, ש"רואה עוון ואינה מתבוננת בו"?
3. מדוע הבהמה הגשמית שעל גבי המזבח, והלחם שעל שולחנו של אדם, יכולים להעלות או להחיות נבראים הנעלים מהם?
4. מה ההבדל בין אהבת "אחותי" לאהבת "כלה", ואילו סוגי עבודה קושר המאמר לכל אחת מהן?
5. לפי המשמעות הפשוטה של הקטע, כיצד בירור הנפש הבהמית בתפילה מביא לסליחה — "לא הביט און ביעקב"?

הערות

פסוקה 1

1 לבנתני

"שבית את לבי, אחותי, [כלתי]; שבית את לבי באחד מעיניי, בענק אחד שעל צווארך". המאמר מוביל אל הפסוק הזה ומסביר אותו, חלק אחר חלק, בהמשך פרקיו.

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד':ט'

לִבְנֶתְנִי אֲחֹתִי כָּלָה לִבְנֶתְנִי בְּאַחַת מֵעֵינֶיהָ עֵנֶק מְצֹרְנֶיהָ:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

2 אין לך עשב

המאמר מובא קודם לכן בספר זה. שם הוא מראה שתענוגות גשמיים מושרשים במזלות, המקבלים מן הפסולת של האופנים שנפלו בשבירת הכלים; לכן החיות שבעונג העולם הזה דומה לפסולת שהגוף פולט בתהליך העיכול.

הערת קה"ת

נסמן לעיל כד, ד.

3 אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל

רבי שמעון אמר: "אין לך עשב שאין לו מזל ברקיע שמכה בו ואומר לו: גדל!" אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לכך שהצמיחה הגשמית נובעת ממקור רוחני, המחשה של השתלשלות.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י':ו'

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הוא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגוי. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ורי סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הוא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtar] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will ... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

4 גידול העשב והפרי

שם מסווג המאמר: המזל המכה בעשב ואומר לו "גדל!" פועל רק לאחר שהעשב נבט, ומגדיל אותו מקטן לגדול ומביאו לידי פרי; ואילו הנביטה

עצמה, יש מאין, נובעת מכוח הצמיחה שבארץ, המושרש באין סוף. האיגרת מסבירה גם ששום השתלשלות רוחנית אינה יכולה כשלעצמה להפיק את הגשמי — הנקודה שבסוגריים בפסוקה זו.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"ב (קלב, א) ובליקוט פירושים ומ"מ — חיתריק שם.

5 אראנו נפלאות

"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". ההערה שבסוגריים מפנה לדיון במקום אחר בפסוק זה, בהקשר של קריעת ים סוף.

Micah 7:15 מיכה ז':ט"ו

כִּי־יָמִי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְאֶנּוּ נִפְלְאוֹת:

As in the days of thy coming forth out of the land of Egypt' .Will I show unto him marvellous things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 והכסיל בחשך הולך אבל החכם עיניו בראשו

"החכם עיניו בראשו, והכסיל בחושך הולך". הפסוק מצמיד חכמה לראייה וסכלות לחושך, ובכך תומך בהשוואה בין חכמה לאור.

Ecclesiastes 2:14 קהלת ב':י"ד

הַחֶכֶם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְהַכְסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וַיֵּדַעַתִּי גַם־אֲנִי שֶׁמִּקְרָה אֶחָד יִקְרָה אֶת־כָּלֶם:

The wise man, his eyes are in his head; But the fool walketh in darkness. And I also perceived that one event happeneth to them all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 שרואה את הנולד

אלכסנדר מוקדון שאל את חכמי הנגב: "מי נקרא חכם?" והם השיבו: "הרואה את הנולד". החכמה היא הכוח לראות את התוצאה העתידה, מעין אור.

Tamid 32a תמיד ל"ב א

יִהְיֶה לָךְ אֶת שֵׁם הוֹי, כִּי הוּא צִוּוּהוּ וְנִבְרָאוּ. הַבְּרִיאָה נַעֲשִׂית בְּצִוּוּיוֹ שֶׁל ה', וְהוּא לִבְדּוֹ מַגִּשֵׁר עַל הַפֶּעַר שֶׁבֵּין הָרוּחַנִי לַגִּשְׁמִי.

Psalms 148:5 תהילים קמ"ח:ה'

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי הוּא צָוָה וַיִּנְבְּרָאוּ:

Let them praise the name of the L-RD; For He commanded, and they were created

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 כל אשר חפץ ה' עשה

"כל אשר חפץ הו' עשה, בשמים ובארץ, בימים ובכל תהומות". כאן הפסוק מלמד שהגשמי בא לידי קיום מכוח רצונו של ה'.

Psalms 135:6 תהילים קל"ה:ו'

כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ ה' עָשָׂה בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיָּמִים וּכְלִתְהֻמוֹת:

Whatsoever the L-RD pleased, that hath He done, In heaven ;and in earth, in the seas and in all deeps

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 בעשרה מאמרות נברא העולם

"בעשרה מאמרות נברא העולם". אף שהכול נעשה מכוח רצונו של ה', הבריאה מתקדמת באמצעות עשרת המאמרות, הערוצים המסודרים של השתלשלות.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה':א'

בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמֹּת נִבְרָא הָעוֹלָם. וְזֶה תִּלְמוּד לֹמֵר, וְהָלֹא בְּמֵאֶמֶר אֶחָד יָכוֹל לְהִבְרֹאוֹת, אֶלָּא לְהַפְרֵעַ מִן הָרִשָּׁעִים שֶׁמַּאֲבִידִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמֹּת, וְלִתֵּן שָׂכָר טוֹב לְצַדִּיקִים שֶׁמְקַיְּמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמֹּת:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

11 "יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך, וסוס אשר רכב עליו המלך". אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על פסוק זה, שבו האותיות מכונות "סוסים".

Esther 6:8 אסתר ו':ח'

יְבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבָשָׁבוּ הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כְּתֹר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 משוך חסדך

"המשך חסדך ליודעך". חסד הוא שמוריד את השפע האלוקי למטה, ולכן האור נמשך באמצעות חסד ביום הראשון.

Psalms 36:11 תהילים ל"ו:יא'

מִשֶּׁח חֶסֶדְךָ לִידְעֶיךָ וְצִדְקָתְךָ לִישְׂרָיִלָב:

O continue Thy lovingkindness unto them that know Thee; And Thy righteousness to the upright in heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 "ויאמר ה': יהי רקיע בתוך המים, ויהי מבדיל בין מים למים". הרקיע, המבדיל, נמשך מגבורה, כשם שהאור נמשך מחסד.

Genesis 1:6 בראשית א':ו'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מְבַדִּיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 מאמר יהי אור

"ויאמר ה': יהי אור, ויהי אור". אותיות האמירה הזאת נושאות את ההארה של חכמה אל תוך האור הגשמי.

Genesis 1:3 בראשית א':ג'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי־אֹר:

.And G-d said: 'Let there be light.' And there was light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 3

15 מאמר יהי אור

"ויאמר ה': יהי אור". רק הזיו המתלבש באותיות המאמר הזה נכנס באור הגשמי; עצם האור מאיר עליו מבחוץ.

Genesis 1:3 בראשית א':ג'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי־אֹר:

.And G-d said: 'Let there be light.' And there was light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 4

16 כי אל דעות הוי

מתפילת חנה: "כי הוי הוא אלקי דעות". את המילה "דעות" בלשון רבים מפרשים כשתי בחינות של דעת, דעת עליון ודעת תחתון.

I Samuel 2:3 שמואל א ב':ג'

אֲלִי־תִרְבּוּ וְתִדְבְּרוּ גְבוּהָ גְבוּהָ יֵצֵא עֵתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דְּעוֹת HAVAYAH וְלֹא נִתְקַנּוּ עֲלֵלוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogancy come out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And by Him actions are weighed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 "ובדעת חדרים ימלא כל הון יקר ונעים". הדעת היא הכוח הממלא, ולכן דעת תחתון היא ממלא כל עלמין.

Proverbs 24:4 משלי כ"ד:ד'

וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמְלֵאוּ כָּל־הוֹן יָקָר וְנָעִים:

And by knowledge are the chambers filled With all precious and pleasant riches

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 ע"פ ובדעת חדרים ימלאו שמהדעת מתפשט אלף אלפין אדרין

אדרא רבא מתארת שלושה חללים במוח: מן השלישי יוצאים "אלף אלפי חדרים ועליות", שעליהם שורה הדעת, והיא מביאה את הפסוק "ובדעת חדרים ימלאו". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שהדעת היא הכוח המתפשט וממלא.

Zohar, Idra Rabba 25:188-28:199 ספר הזהר, האדרא רבא כ"ה:קפ"ח-כ"ח:קצ"ט

19 נודע בשערים

"נודע בשערים בעלה, בשבתו עם זקני ארץ". המילה "נודע" מצביעה על הדעת, המתחלקת לבחינות רבות, כל אחת לפי מידתה.

Proverbs 31:23 משלי ל"א:כ"ג

נוֹדַע בְּשַׁעְרִים בְּעֵלָה בְּשִׁבְתּוֹ עִם־זִקְנֵי־אֶרֶץ:

Her husband is known in the gates, When he sitteth among the elders of the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 5

20 ויובן זה ע"ד מ"ש (איוב י"א) וירא און ולא התבונן דהפי' שלא

נתפעל לנקום

ההערה אומרת שאור התורה שם מפנה לקטע הזה, ולפירוש "הוא רואה און

For He knoweth base men; and when He seeth iniquity, will
?He not then consider it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 כי אתה תשלם לאיש כמעשהו

"ולך ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו". הכתוב מאשר שיש גמול,
ולכן הפסוק באיוב חייב לעסוק בדרגה שלמעלה ממנו.

Psalms 62:13 תהילים ס"ב:י"ג

וְלֹךְ־אֲדֹנִי חֶסֶד כִּי־אַתָּה תִּשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׁהוּ:

Also unto Thee, O L-rd, belongeth mercy; For Thou render-
est to every man according to his work

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סב, יג.

27 אם צדקת מה תתן לו

"אם צדקת מה תתן לו, או מה מידך יקח". מעשי האדם אינם מחוללים שום
שינוי בעצמותו של ה'.

Job 35:7 איוב ל"ה:ז

אִם־צִדְקָתְךָ מֵה־תִּתֶּנִּי לוֹ אוֹ מֵה־מִּידְךָ יִקַּח:

If thou be righteous, what givest thou Him? Or what re-
?ceiveth He of thy hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לה, ז.

28 וטהור עיניו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

חבקוק (א, יג), ושם איי טהור [רע]. [כ].

29 וטהור עיניו מראות ברע

"[אתה] טהור עיניו מראות ברע". בהערת קה"ת מצוין שבפסוק כתוב
"מראות רע", בלי אות היחס. ראיית הרע אינה מותירה בו שום רושם.

Habakkuk 1:13 חבקוק א':י"ג

טָהוֹר עֵינָיו מִרְאוֹת רָע וְהַבֵּיט אֶל־עֲמָל לֹא תוֹכֵל לִמֹּה תִבִּישׁ בּוֹגְדִים
תַּחֲרִישׁ בְּבָלַע רָשָׁע צִדִּיק מִמֶּנּוּ:

Thou that art of eyes too pure to behold evil, And that canst
not look on mischief, Wherefore lookest Thou, when they
deal treacherously, And holdest Thy peace, when the wicked
;swalloweth up The man that is more righteous than he

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 שממית בידים תתפש

"שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך". הפסוק מובא בקצרה, בהקשר
של הרע שאינו מותיר שום רושם בעצמותו של ה'.

Proverbs 30:28 משלי ל':כ"ח

שְׁמַמִּית בְּיָדֶיהָ תִּתְפַּשׁ וְהִיא בְּהִיכְלֵי מֶלֶךְ:

The spider thou canst take with the hands, Yet is she in
kings'palaces

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ל, כח. [כ].

ואינו מתבונן".

הערת קה"ת

ופרש"י "שהם עושים ימים ושנים ודומה כמו שלא יתבונן כי מאריך אפו".
והאב"ע פי' "וראה האון ואינו צריך להתבונן". באוה"ת פי' שופטים ע'
תתמש מצדין לכאן.

21 וירא און ולא התבונן

רש"י: הרשעים ממשיכים לחיות ימים ושנים, ונראה כאילו אינו מתבונן,
משום שהוא מאריך אף. הערת קה"ת מביאה פירוש זה.

Rashi on Job 11:11 רש"י על איוב י"א:י"א

כי הוא ידע מתי שוא וירא און ולא יתבונן. שהם עושים ימים ושנים
ודומה כמי שלא יתבונן (יתבוננו) כי מאריך אפו:

For He knows deceitful people; when He sees iniquity, He
does not consider it [He sees the iniquity] that they commit
for days and years, and it seems as though He does not con-
sider it because He is slow to anger

On Your Way (Public Domain) • The Judaica Press complete Tanach with
Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY)

22 וירא און ולא התבונן

אבן עזרא: הוא רואה את העוון ואינו צריך להתבונן בו. הערת קה"ת
מביאה פירוש נוסף זה.

Ibn Ezra on Job 11:11 אבן עזרא על איוב י"א:י"א

וירא און ולא יתבונן - יראה האון ואינו צריך להתבונן.

Ibn Ezra on Job -- Daat (Public Domain)

23 לא הביט און ביעקב

"לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, הוי' אלקיו עמו". ה' רואה,
אך אינו מתעכב על חטאי ישראל; הפסוק עצמו מסביר את הסיבה לכך —
קרבתו אליהם.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לֹא־הִבִּיט אֲנִי בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֲמָל בְּיִשְׂרָאֵל הִ' אֱלֹהֵי עַמּוֹ וְתִרְעוּת
מִלֶּךְ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen
perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And
the shouting for the King is among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כג, כא.

24 ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם

"ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם, ויהפוך הוי' אלקיך לך את הקללה
לברכה, כי אהבך הוי' אלקיך". הטקסט מפנה להסברו על הפסוק הזה.

Deuteronomy 23:6 דברים כ"ג:ו'

וְלֹא־אָבָה הִ' אֱלֹהֵיךָ לִשְׁמָעַ אֶל־בָּלָעַם וַיַּהֲפֹךְ הִ' אֱלֹהֵיךָ לָךְ אֶת־הַקְּלָלָה
לְבָרָכָה כִּי אָהַבְךָ הִ' אֱלֹהֵיךָ:

Nevertheless the L-RD thy G-d would not hearken unto
Balaam; but the L-RD thy G-d turned the curse into a bless-
ing unto thee, because the L-RD thy G-d loved thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 "כי הוא ידע אנשי שווא, וירא און ולא יתבונן". אדמו"ר הזקן מפרש זאת
כראייה שאינה מעוררת תגובה, והיא הדעת העליונה.

Job 11:11 איוב י"א:י"א

כִּי־הוּא יָדַע מְתִי־שׁוּא וַיֵּרֶא־אֲנִי וְלֹא יִתְבּוֹנֶן:

הערת קה"ת
ש"א ב, ג.

37 בד"ה ראש המטות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
לעיל פי מטות.

38 באד"ר (דקל"ו ע"א)

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת
ראה לעיל פי שלח נ, א. הלשון נעתק באוה"ת פי ויקהל ע' ב'רצו. ב'ק"ח.

39 נודע בשערים

המילים כאן מצטטות את Proverbs 31:23. הקטע מופיע למטה.

Proverbs 31:23 משלי ל"א:כ"ג

נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ:

Her husband is known in the gates, When he sitteth among
the elders of the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
משלי לא, כג.

40 דוד אמר: "ישלם הוי' לפועל הרעה כרעתו". הביטוי מתאר את הגמול שאינו נמשך מעצמות אור אין סוף.

II Samuel 3:39 שמואל ב ג:ל"ט

ואנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני
ישלם ה' לעשה הרעה כרעתו:

And I am this day weak, and just anointed king; and these
men the sons of Zeruiah are too hard for me; the L-RD re-
'ward the evildoer according to his wickedness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 6

41 ארבע מדות בדעות כו' קשה לכעוס

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
אבות ה, יא.

42 ארבע מדות בדעות כו' קשה לכעוס

"יש ארבעה סוגי מזג (דעות): נוח לכעוס ונוח לרצות... קשה לכעוס ונוח
לרצות — חסיד". איטיות הכעס היא עניין של דעות, של דעת.

Pirkei Avot 5:11 משנה אבות ה:י"א

ארבע מדות בדעות. נוח לכעוס ונוח לרצות, יצא שכרו בהפסדו. קשה
לכעוס וקשה לרצות, יצא הפסדו בשכרו. קשה לכעוס ונוח לרצות,
חסיד. נוח לכעוס וקשה לרצות, רשע:

There are four kinds of temperaments: Easy to become an-
gry, and easy to be appeased: his gain disappears in his
loss; Hard to become angry, and hard to be appeased: his
loss disappears in his gain; Hard to become angry and easy
to be appeased: a pious person; Easy to become angry and
hard to be appeased: a wicked person

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-
BY)

31 אני הוי' לא שנית

"כי אני הוי' לא שנית". הידיעה אינה מעוררת את ה' ואינה משנה אותו,
ולכן הדעת העליונה אינה נכנסת אל המדות.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו'

כי אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב לא כלייתם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not
consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
מלאכי ג, ו.

32 שחורה אני

"שחורה אני ונאווה בנות ירושלים". הדברים מפנים להסבר על פסוק זה,
כמקור לעניין השכר והעונש.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א':ה'

שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר פיריעות שלמה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the
tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 בביאור הפסוק יביאו לבוש מלכות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
תו"א מג"א צב, ב ואילך.

34 משוך חסדך

המילים כאן מצטטות את Psalms 36:11. הקטע מופיע למטה.

Psalms 36:11 תהילים ל"ו:יא

משוך חסדך לידיעה וצדקתך לישרי לב:

O continue Thy lovingkindness unto them that know Thee;
And Thy righteousness to the upright in heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים לו, יא.

35 יהי רקיע

הערת קה"ת מפנה לGenesis 1:6 למילים האלה.

Genesis 1:6 בראשית א':ו'

ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the
'waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית א, ו.

36 כי א-ל דעות הוי'

הערת קה"ת מפנה לI Samuel 2:3 למילים האלה.

I Samuel 2:3 שמואל א ב:ג'

אלי תרבו תדברו גבהה יצא עתק מפיהם כי אל דעות Havayah
ולו נתכנו עללות:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogancy come
out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And
by Him actions are weighed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 פ"ב דשבת והלל לא יקפיד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
לא, א.

44 והלל לא יקפיד

אדם התערב בארבע מאות זוז שיוכל להכעיס את הלל, ולא הצליח. הלל אמר לו שעדיף שיפסיד ארבע מאות זוז ועוד, "והלל לא יקפיד". סבלנותו של הלל ממחישה דעת רחבה.

Shabbat 31a:4-5 שבת ל"א א:ד-ה'

... הו"י זיהר ברוחך כד"י הוא הלל שְׁתַּאֲבֵד על ידו אַרְבַּע מֵאוֹת זוז וְאַרְבַּע מֵאוֹת זוז, וְהִלֵּל לֹא יִקְפִּיד. תָּנוּ רַבֵּנּוּ: מַעֲשֶׂה בְּגוֹי אֶחָד שָׂבָא לִפְנֵי שָׂמְאִי. אָמַר לוֹ: כִּמָּה תוֹרוֹת יֵשׁ לָכֶם? אָמַר לוֹ: שְׁתִּמֵּם, תוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה. אָמַר לוֹ: שֶׁבִּכְתָּב אֲנִי מְאִינָהּ, וְשֶׁבְּעַל פֶּה — אֲנִי מְאִינָהּ. גִּיּוּרִי עַל מִנַּת שְׁתַּלְמֻדִּי תוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב. גָּעַר בּוֹ וְהוֹצִיאֻהוּ בְּנוֹפֶה. בָּא לִפְנֵי הִלֵּל, גִּיּוּרִיָּהּ. יוֹמָא קָמָא אָמַר לָקָה: אִיב גִּיד. לְמַחַר אָפִיד לָקָה. אָמַר לָקָה: וְהָא אֲתָמוּל לֹא ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

45 באתי לגני אחותי כלה

"באתי לגני, אחותי, [שלי] כלה". הטקסט מפנה להסברו על פסוק זה, שבו נדון אותו רעיון.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א'

בָּאתִי לְגִנִּי אֲחֹתִי כֹלָה אֶרִיתִי מוֹרִי עִם־בִּשְׁמִי אֲכַלְתִּי יַעְרִי עִם־דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִנִי עִם־חֶלְבִי אֶכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 דאמרי סבא דעתוי סתים

האידרא רבא אומרת שהמוח הנסתר שקט ומיושב "כיון טוב על שמריו", "וזהו שאומרים: 'עתיק, דעתו נסתרתי'; ב"א הקרום נקטע, ולכן 'מוחו מתפושט ויוצא' בשלושים ושניים שבילים.

Zohar, Idra Rabba 3:14-6:25 ספר הזוהר, האדרא רבא ג':י"ד-ו':כ"ה

47 "היחלצו מאתכם אנשים לצבא". הטקסט מפנה להסברו על פסוק זה בפרשת מטות, שבו נדון האווירא.

Numbers 31:3 במדבר ל"א:ג'

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ מֵאֲתֶכֶם אַנְשִׁים לְצֶבֶא וַיְהִיו עַל־מִדְיָן לְתֵת נִקְמַת־ה' בְּמִדְיָן:

And Moses spoke unto the people, saying: 'Arm ye men from among you for the war, that they may go against Midian, to execute the L-RD'S vengeance on Midian.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 הערת קה"ת מפנה Daniel 9:9 למילים האלה.

Daniel 9:9 דניאל ט:ט'

לְאֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ הַרְחִמִים וְהַסְלִחוֹת כִּי מִרְדְּנוּ בּוֹ:

To the L-rd our G-d belong compassions and forgivenesses; for we have rebelled against Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

49 בלעם מתאר את עצמו כמי ש"יודע דעת עליון". אם קוראים זאת כ"דעת עליונה", מתעוררת השאלה שהטקסט מפנה אל לקוטי תורה של האריז"ל כדי לקבל עליה תשובה.

Numbers 24:16 במדבר כ"ד:ט"ז

נֶאֱמַר שֶׁמַּע אֲמַר־יָאֵל וַיֵּדַע דַּעַת עֲלִיוֹן מִחֻזָּה שֶׁ־יְיָ יִחְזֶה נָפֶל וּגְלוֹי עֵינָיו:

The saying of him who heareth the words of G-d, And knoweth the knowledge of the Most High, Who seeth the vision of the Almighty, Fallen down, yet with opened eyes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 ארדה נא

"ארד נא ואראה הכצקתה הבאה אלי עשוי". הדברים מתייחסים להגהה על פסוק זה בתורה אור, וירא.

Genesis 18:21 בראשית י"ח:כ"א

אֲרַדְהָנָא וְאֶרְאֶה הַכְּצַקְתָּהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה וְאִם־לֹא אֲדַעְהָ:

I will go down now, and see whether they have done altogether according to the cry of it, which is come unto Me; and 'if not, I will know

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

51 איהו וחיוהי חד

"הוא וחיו אחד, הוא וכליו אחד" — נאמר על עשר הספירות שבאצילות. בהערת קה"ת מובא המקור לכך; כאן הדבר מראה שאור אין סוף נמצא בתוך כלי המדות.

Tikkunei Zohar 3b תקוני זוהר ג' ב

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (ג, ב).

52 "לך, הוי", הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד". המדות נקראות "לך", משום שאור אין סוף מאיר בהן.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:י"א

לָךְ הִי הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׂמִים וּבְאֶרֶץ לָךְ הִי הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

53 אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי

כשמתעוררים אומרים: "אלקיי, הנשמה שנתת בי טהורה היא; אתה יצרת אותה בי, אתה נפחת אותה בי, ואתה משמר אותה בקרבי". אדמו"ר חוקן מפרש את המילים "נפחת אותה בי" כחלק הפנימי של הנשמה, ואת המילים "משמר אותה בקרבי" כחלק המקיף שמקיים אותה.

Berakhot 60b:4 ברכות ס' ב:ד'

כִּי מִתְעַר אֹמְרִי: "אֱלֹקֵי, נִשְׁמָה שְׁנַתָּ בִּי טְהוֹרָה. אַתָּה יִצְרַתָּה בִּי, אַתָּה נִפְחַתָּה בִּי, וְאַתָּה מְשַׁמְרָה בְּקִרְבִּי, וְאַתָּה עֲתִיד לִישְׁלָה מִמֶּנִּי וּלְהַחְיֶיהָ בִּי לְעֵתִיד לְבָא. כָּל זְמַן שֶׁהַנִּשְׁמָה בְּקִרְבִּי מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיהָ הִי אֱלֹקֵי

הדעת העליון.

Isaiah 25:8 ישעיהו כ"ה:ח'

בִּלְעֵמָוֶת לִנְצַח וּמָחָה אֲדֹנָיִי הִי דִמְעָה מֵעַל כָּל־פָּנִים וְחָרַפְתָּ עִמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל־הָאָרֶץ כִּי הִי דָבָר:

He will swallow up death for ever; And the L-rd GOD will wipe away tears from off all faces; And the reproach of His people will He take away from off all the earth; For the L-RD hath spoken it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 ומלאה הארץ דעה

"כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים". הפסוק מתפרש כגילוי הדעת העליון, מבחינת דעת דעתיק יומין, הממלא את הארץ כולה.

Isaiah 11:9 ישעיהו י"א:ט'

לֹא־יִרְעוּ וְלֹא־יִשְׁחָתוּ בְּכָל־הָר קִדְשִׁי כִּי־מִלְאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת־Havayah כָּמִים לַיָּם מְכֻסִּים:

They shall not hurt nor destroy In all My holy mountain; For the earth shall be full of the knowledge of the L-RD, As the waters cover the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי יא, ט.

60 וידעת היום

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים". הטקסט מפנה למאמר שלו על פסוק זה.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל־לִבְּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים בְּשִׁמְיָם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 "שינייך כעדר הרחלים". הטקסט מפנה להסבר שלו על פסוק זה.

Song of Songs 6:6 שיר השירים ו':ו'

שִׁנֶּיךָ כְּעֶדֶר הָרַחֲלִים שְׁעָלוּ מִן־הָרִחֶצֶה שְׂכָלָם מִתְאַיְמוֹת וְשִׁפְלָה אֵין בָּהֶם:

Thy teeth are like a flock of ewes, Which are come up from the washing; Whereof all are paired, And none faileth among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

62 ובער עלי הכהן עצים

"והאש על המזבח תוקד בו, לא תכבה; ובער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר". אדמו"ר הזקן שואל מדוע דווקא הכהן הוא שמבעיר את האש.

Leviticus 6:5 ויקרא ו':ה'

וְהָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ תִּוקַדְבוּ לֹא תִכָּבֶה וּבְעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֲצִים בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר וְעֵרָה עָלֶיהָ הַעֲלֶה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים:

And the fire upon the altar shall be kept burning thereby, it shall not go out; and the priest shall kindle wood on it every morning; and he shall lay the burnt-offering in order upon

ואלקי אבותי, רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות. ברוך אתה ה', המחזיר נשמות לפגרים מתים."

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who ... restorest souls unto dead

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

פסוקה 10

54 כי אל דעות הוי'

"כי ה' הוא אל דעות". לשון הרבים מלמדת הן שיש שתי בחינות של דעת והן שהן מתאחדות לאחת.

I Samuel 2:3 שמואל א ב':ג'

אֶל־תִּרְבוּ תִדְבְּרוּ גְבוּהָ גְבוּהָ יֵצֵא עֲתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דְּעוֹת HAVAYAH וְלֹא תִתְקַנּוּ עֲלֵלוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogancy come out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And by Him actions are weighed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 וכמ"ש בע"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ש"ב השתלי י"ס דרך עגולים ענף ג, יעו"ש. [כ].

56 שהמקיף מאיר בפנימי

עץ חיים מסביר שלכל אור יש אור פנימי, המלוכש בתוך הכלי, ואור מקיף גדול יותר, שהכלי אינו יכול להכיל; שניהם יחד מאירים על הכלי, מבפנים ומבחוץ.

Sefer Etz Chaim 2:3 עץ חיים ב':ג'

57 שרוח הטומאה יבוער מן הארץ

"וגם את הנביאים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ". סילוק הטומאה לעתיד מאפשר את גילוי סוכב כל עלמין.

Zechariah 13:2 זכריה י"ג:ב'

וְהָיָה כִּי־יִהְיֶה הַיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר ה' צָבָאוֹת אֶכְרִית אֶת־שְׁמוֹת הָעִצְבִּים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד וְגַם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעְבִּיר מִן־הָאָרֶץ:

And it shall come to pass in that day, Saith the L-RD of hosts, That I will cut off the names of the idols out of the land, And they shall no more be remembered; And also I will cause the prophets And the unclean spirit to pass out of the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי יג, ב.

58 ובלע המוות

"בלע המוות לנצח". כאשר המוות ייעלם, העולם יוכל לקבל את גילוי

67 "קרנני לחמי לאשי, ריח ניחוחי, תשמרו להקריב לי במועדו". אדמו"ר הזקן מפרש את "לאשי" כמתייחס לשרפים, שעבורם הקרבנות הם לחם.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב'

צו את־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קֶרְבְּנִי לַחֲמֵי לֹאֲשֵׁי רִיחַ נִיחֻחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעָדוֹ:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 רשפי אש

"רשפיה רשפי אש, שלהבת י"ה". הביטוי מתאר את האהבה היוקדת והמכלה של השרפים.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו'

שִׁימֵנִי כַחֲתָם עַל־לִבִּי כַחֲתָם עַל־רוּעָה כִּי־עֲזָה כְּמוֹת אֶהְיֶה קָשָׁה כְּשֶׁאֵל קִנְאָה רָשְׁפִּיָּה רִשְׁפֵּי אֵשׁ שְׁלֹכֶתֶנָּה:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 פני אריה ופני שור

בחזון יחזקאל יש לכל חיה פני אדם, פני אריה מימין, פני שור משמאל ופני נשר. נשמות הבהמות, החיות והעופות נמשכות מפנים אלה.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י'

וְדִמוֹת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֶל־הֵימִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהַשְּׂמָאל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֶשֶׁךְ לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 שג' שותפין באדם

"שלושה שותפים באדם: הקדוש ברוך הוא, אביו ואמו". אדמו"ר הזקן מחיל זאת גם על הבהמה, שנשמתה באה מחיות המרכבה.

Niddah 31a:9 נדה ל"א א"ט:

תנו רבנן: שְׁלֹשָׁה שׁוֹתֵפִין יֵשׁ בָּאָדָם — הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאָבִיו, וְאִמּוֹ. אָבִיו מִזֵּיץ הַלֹּבֶן, שְׁמֶנּוּ עֲצָמוֹת, וְגִידִים, וְצַפְרָנִים, וּמוֹחַ שְׁבִירָאֵשׁ, וְלֹבֶן שְׁבִיעִין. אִמּוֹ מִזֵּרְעַת אוֹדָם, שְׁמֶנּוּ עוֹר, וּבָשָׂר, וּשְׁעָרוֹת, וְשָׁחוֹר שְׁבִיעִין. וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן בּוֹ רוּחַ, וְנִשְׁמָה, וְקִלְסָתָר פָּנִים, וְרֵאשִׁית הָעֵצִין, וְשְׁמִיעַת הָאוֹזִין, וְדְבוּר פֶּה, וְהַלּוּךְ רִגְלִים, וּבִינָה, וְהַשְׁכָּל.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

71 קדוש

"קרא זה אל זה ואמר: קדוש קדוש הוי' צבאות". הקדושה המשולשת שאומרים המלאכים מוסברת על פי מגבלות הכלים שלהם.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג'

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ הוּ' צְבָאוֹת מְלֵא כְלֵי־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

it, and shall make smoke thereon the fat of the peace-offerings.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא ו, ה.

63 שהכהן איש החסד

הזוהר אומר שהכהן בא מצד החסד ונקרא חסיד, איש של חסד, ולכן הוא מברך את העם. בהערת קה"ת מובא מקור זה לביטוי "הכהן, איש החסד".

Zohar III, 145b זח"ג קמה, ב

הערת קה"ת

זח"ג קמה, ב.

64 וכהנא יסדר עליה אשא בבקר בבקר כו' בגין לבסמא עלמא

ולבסמא דינין

הזוהר על פרשת צו: הכהן מסדר את האש בכל בוקר, כאשר הצד שלו — החסד — מתעורר בעולם, "להמתיק את העולם" (בנוסח אחר: "להמתיק את הדין"), כדי שהדינים יוכנעו.

Zohar, Tzav 4:24-25 ספר הזוהר, צו ד:כ"ד-כ"ה

Hence it is requisite that the fire should never be quenched or allowed to become too feeble to break the force of this alien power: wherefore it says, "It shall not go out". And the priest is to put fire upon it every morning at the time when his own side is in the ascendant in order to mitigate stern judgement and keep away chastisement from the world. Regarding this we have learnt that there is a "fire consuming fire". The supernal fire consumes another fire, and similarly ... the fire

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

65 ובמ"א נת' ענין ב' בחי' אלו

המאמר שם (החל מ"ב ע"ד), על "ואהבת את הוי' אלקיך", מסביר שהאורות מתחלפים בכליהם: הפסקה הראשונה של קריאת שמע, העוסקת באהבה, היא כלי של חסד המכיל את שם מ"ב, ששייך לגבורה; והשנייה היא כלי של גבורה המכיל את שם ע"ב, ששייך לחסד. הדברים מפנים לרמ"ז על צו ולמאמר זה, "לבבתיני".

הערת קה"ת

ראה לעיל ואתחנן יב, ד ואילך ובמ"מ לשם. סה"מ תקס"ו ע' יב. שרש מצות התפלה פרק יב ואילך.

66 בשלח דצ"ח, ע"ב

בסיום "עולם לאכסדרא" נזכרים שמות מ"ב וע"ב שבשתי הפסקאות של קריאת שמע, והם נקשרים לדברי הזוהר ש"אתחלפו דוכתייהו"; בביאור "החלצו" שבמטות מדובר על הכללת השמאל בימין, ומובאים דברי הרמ"ז על הזוהר, בשלח. ההערה אומרת שיש להבין את הקטעים הללו לאור הקטע בוזהר שהיא מציעה (בשלח נא ע"ב).

הערת קה"ת

אולי צ"ל דנ"א ע"ב, וכ"מ בפרדס שכי"א פ"ה, וטה"ד כאן. ועי' בע"ח ש' הארת המוחין פ"ו. ובוזה מ"ש לעיל ר"פ תוריע סד"ה עולם לאכסדרא [כ, א]. ובמטות ב"י החלצו (פז, ב). שם בואתחנן רד"ה ואהבת את כו' (יב, רע"ד). ועפמ"ש בע"ח מיושב שפיר. [כ]. בהוצאה זו תוקן ע"פ דפוס ראשון.

77 שרפים עומדים ממעל לו

"שרפים עומדים ממעל לו, שש כנפיים לכל אחד". יש לקרוא זאת כך שהשרפים מעלים, כביכול, את בחינת ה"אדם" שעל הכיסא.

Isaiah 6:2 ישעיהו ו:ב

שרפים עומדים ממעל לו שש כנפיים שש כנפיים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his feet, and with twain he did fly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 אחור וקדם צרתני

"אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה". האדם נוצר "אחור", לאחר יתר הנבראים, ששורשם בתוהו גבוה יותר.

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:ה

אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, ה.

79 כי על כל מוצא פי ה'

הערת קה"ת מפנה לLeviticus 18:5 למילים האלה.

Leviticus 18:5 ויקרא י"ח:ה

ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני Havayah

Ye shall therefore keep My statutes, and Mine ordinances, which if a man do, he shall live by them: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יח, ה.

80 כי על כל מוצא פי הוי' יחיה

"לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם". המקור שב"פי הוי'" הנמצא בלחם הוא שמקיים את האדם.

Deuteronomy 8:3 דברים ח:ג

ויענה וירעבה ויאכלה את-המֶן אשר לא-ידעת ולא ידעו אבותיך למען הודיעה כי לא על-הלחם לבדו יחיה האדם כי על-כל-מוצא פיה יחיה האדם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 קדוש . . די שעות

במאמר הקודם (כט ע"ב) מביא אדמו"ר הזקן מתנא דבי אליהו שמלאך אומר "קדוש" רק שלוש פעמים ביום, מפני שלאחר שהוא אומר זאת פעם אחת הוא מתבטל, ונשמתו אינה חוזרת אליו במשך ארבע שעות; בסוף ח ע"ג הוא מסביר שעל המלאכים לומר "קדוש" מחדש בכל ארבע שעות, משום שההשגה המגיעה אליהם מוגבלת.

הערת קה"ת

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 אית חסד ואית חסד

רבי יוסי אמר: "יש חסד ויש חסד: חסד עליון וחסד תחתון"; החסד העליון הוא "למעלה מן השמים". בהערת קה"ת מובא מקור זה.

Zohar I, 219a זח"א ר"ט, א

הערת קה"ת

זח"א ר"ט, א. ע' זח"ג (קלג, ב), ושם "דלגו" "דלבר", יעו"ש. [כ].

73 חסד דלגאו וחסד דלבר

האידרא רבא: "יש חסד בפנים וחסד בחוץ"; החסד הפנימי הוא חסדו של עתיק העתיקים, הגנוז בזקן. הערת קה"ת מפנה לכאן בנוגע למונחים "בפנים" ו"בחוץ".

Zohar, Idra Rabba 15:134-17:147 ספר הזהר, האדרא רבא ט"ו:קל"ד-י"ז:קמ"ז

74 ועשית בגדי קדש

"ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך, לכבוד ולתפארת". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה בפרשת תצוה.

Exodus 28:2 שמות כ"ח:ב

ועשית בגדי־קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת:

And thou shalt make holy garments for Aaron thy brother, for splendour and for beauty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 אית מלך לעילא כו' ותחתיה אית כהן

הזהר בתחילת פרשת יתרו: "יש מלך למעלה... ומתחתיו כהן, סוד האור הקדמון, המשמש לפניו; ולמטה, מלך שמתחתיו משמש מיכאל, הכהן הגדול. הכהן העליון הוא החסד הפנימי.

Zohar, Yitro 1:8-18 ספר הזהר, יתרו א':ח-י"ח

Observe this. In the mystic doctrine of the Holy Name we speak of King and Priest, both above and below. The King above is the mystic Holy of Holies, 1Binah. and under him there is a Priest, the mystic Primeval Light, who ministers before him; he is the priest who is called "great" and is stationed at the right hand

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

76 דמות כמראה אדם

"ועל דמות הכיסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". המלאכים הנושאים את הכיסא מעלים גם את ה"אדם" שעליו.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א':כ"ו

וממעל לרקיע אשר על־ראשם כמראה אֶבֶן־ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, כו.

ע' בשה"ש כט, ב, ושי"ג מלעיל ח סעי"ג [כ].

פסוקה 12

82 לאשי

"את קרבני לחמי לאשי". בעל החיים הגשמי, לאחר שהועלה על המזבח והתברר, הוא ה"לחם" של השרפים.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב'

צו את־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קֶרְבְּנֵי לְחָמִי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעָדוֹ:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 14

83 תפלה היא במקום קרבנות

הגמרא דנה בשאלה אם אפשר להשלים תפילה שהותמצה: מצד אחד, "תפילה היא במקום קרבן", וכשעבר יומו הקרבן בטל; מצד שני, התפילה היא בקשת רחמים. הערת קה"ת מציינת את המקור לכך.

Berakhot 26a:17 ברכות כ"ו א:י"ז

איבעיא להו: טעה ולא התפלל מנחה, מהו שיתפלל ערבית שתים? אם תמצא לומר, טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים, משום דחד יומא הוא, דקתיב: "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", אבל הכא תפלה במקום קרבן היא, וכיון דעבר יומו בטל קרבנו. או דילמא כיון דצלותא רחמי היא, קל אימת דבעי מצלי ואזיל.

The question was asked : How is it if one erred and omitted the afternoon Tefillah — shall he say it twice in the evening ? If thou thinkest thou canst answer [by quoting] "If one erred and omitted the evening Tefillah, he should say it twice in the morning," [that is different] because it is one day ; as it is written, "And there was evening and there was morning one day " (Gen. i. 5). But here the Tefillah is the substitute ... for the sacrifice, and the day

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

Zohar II, 20b זח"ב כ, ב

הערת קה"ת

ברכות כו, א. זח"ב כ, ב.

פסוקה 15

84 בכל מאדך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך, בכל נפשך ובכל מאדך." "בכל מאדך" מתפרש כאהבה שאין לה גבול.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 על שלשה דברים העולם עומד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות א, ב.

86 על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח

שמעון הצדיק אמר: "על שלושה דברים העולם עומד: על התורה, על העבודה ועל גמילות חסדים." העבודה (של הקרבנות, וכיום של התפילה) היא עלייה; התורה וגמילות החסדים הן המשכה.

Pirkei Avot 1:2 משנה אבות א:ב'

שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מְשִׁירֵי כִנְסַת הַגְּדוּלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים:

Shimon the Righteous was one of the last of the men of the great assembly. He used to say: the world stands upon three things: the Torah, the Temple service, and the practice of acts of piety

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסוקה 16

87 ההרכבה והתכללות

ההערה מצטטת שם: התלבשות העליון בתחתון נקראת "הרכבה", כמו שהמדות מורכבות מן השכל; ואילו "התכללות" היא כשהתחתון נכלל בעליון, שהוא מקורו. העניין נדון שם בהרחבה.

הערת קה"ת

ההפרש בין הרכבה והתכללות נתבאר בסה"מ תרמ"ז ע' קנה: "דענין התלבשות מה שהעליון מלוכב בהתחתון נק' הרכבה. פי' שבהמדות מורכב מבחי' השכל, אבל בחי' ההתכללות מה שהתחתון כלול בהעליון, היינו להיותו בחי' מקור חוצבו וממילא כלול בו" ע"ש בארוכה, ושם מציין לדי"ה להבין ענין התלבשות הפרצופים בס' תקס"ז. ראה מאמרי אדה"י ענינים ע' קלד.

פסוקה 17

88 ארבע באמה שמנה ועשרים באמה

"אורך היריעה האחת שמונה ועשרים באמה ורוחב ארבע באמה". אדמו"ר הזקן קורא את המילים "באמה" כמידה המוטלת על מה שאין לו גבול מצד עצמו.

Exodus 26:2 שמות כ"ו:ב'

אֶרֶךְ הַיְרִיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאֲמָה וְרוֹחַב אַרְבַּע בָּאֲמָה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אֶחָת לְכָל־הַיְרִיעֹת:

The length of each curtain shall be eight and twenty cubits, and the breadth of each curtain four cubits; all the curtains shall have one measure

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 באמה ולא כתיב . . אמות

ההערה אומרת שעניין "באמה" ולא "אמות" מתבאר שם בהרחבה.

הערת קה"ת

ראה גם מאמרי אדה"י זהר ע' שכט בארוכה יותר.

"והנה איש מראהו כמראה נחושת, ופיתיל פשתים בידו וקנה המידה". קנה

90

כמו שהדם מקורו בלב, ומהלב מתפשט לכל האברים וגם עולה להמוח שבראש.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא פ"ט ובליקוט פירושים ומ"מ — חסידים לשם. שרש מצות התפלה פרק מב.

95 כי הדם הוא הנפש

"רק חֹק לְבִלְתִּי אֶכֶל הַדָּם, כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ". הנפש החיונית קשורה בדם שבלב.

Deuteronomy 12:23 דברים י"ב:כ"ג

רק חֹק לְבִלְתִּי אֶכֶל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר:

Only be steadfast in not eating the blood; for the blood is the life; and thou shalt not eat the life with the flesh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יב, כג.

פסוקה 20

96 בעבודה שבלב זו תפלה

"מהי העבודה שבלב? זו תפילה." התפילה, העבודה שבלב, היא ה"לחם" שמוסיף חיות ללב העליון.

Taanit 2a:11 תענית ב' א:י"א

ומנא לן דבתפלה — דתנא: "לֹא־הָבָה אֶת ה' אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ בָּכַל לְבַבְכֶם", אִיזוּ הָיָה עֲבֹדָה שֶׁהָיָה בָּלֵב — הָיָה אוֹמֵר: זֶה תַּפְלָה. וּכְתִיב בְּתַרְיָה: "וְנִתְתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

97 ע"פ אני ישנה ולבי ער

המאמר שם על "אני ישנה ולבי ער" מסביר מדוע ה' נקרא "לחם" של ישראל: כשם שהכבד מברר את המזון לדם ושולח את המוכחר שבו ללב, והלב שולח אותו לכל האברים, כך כל השפע של חיותו לנבראים תלוי בהתעוררות מלמטה; לפי זה הוא מפרש את "לכדת את לבי".

הערת קה"ת

לקמן לג, ד.

98 אני ישנה ולבי ער

"אני ישנה, ולבי ער." הטקסט מפנה להסברו על פסוק זה.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה':ב'

אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רֵעִיתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טָל קִנְצוֹתִי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 21

99 ב' חללים

בתניא מבואר שנפש הבהמית שוכנת בחלל השמאלי של הלב, המלא דם, ואילו נפש האלקית נמצאת במוח ובחלל הימני, שאין בו דם; משם בוערת

המידה שבחזון יחזקאל הוא המידה המציבה גבולות למדות.

Ezekiel 40:3 יחזקאל מ':ג'

וַיְבִיֵא אוֹתִי שָׁמָּה וַהֲנִה־אִישׁ כְּמֶרְאֵה נְחֹשֶׁת וּפְתִיל־פְּשָׁתִים בְּיָדוֹ וְקִנְיָה הַמֶּדָּה וְהוּא עֹמֵד בַּשָּׁעַר:

And He brought me thither, and, behold, there was a man, whose appearance was like the appearance of brass, with a line of flax in his hand, and a measuring reed; and he stood in the gate

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 קו המדה וקנה המדה שביחזקאל

בווהר על פרשת פקודי נדונים "קו המידה" ו"קנה המידה" שבחזון יחזקאל, שאדמו"ר חזקן מביא כמקור למידה המציבה גבולות למדות.

Zohar, Pekudei 25:234-26:246 ספר זוהר, פקודי כ"ה:רל"ד-כ"ו:רמ"ו R. Eleazar then continued: 'It is written, "And he brought me thither, and behold, there was a man, whose appearance was like the appearance of brass, with a line of flax in his hand, and a measuring reed; and he stood in the gate" (Ezek. 40, 3). Ezekiel saw in this prophetic vision a "man", but not "a man clothed in linen" (Dan. 10, 5).

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

92 בכל מאדך

"בכל מאדך". האהבה הבלתי מוגבלת של שמע ישראל ממשיכה מן ה"מאד" כדי ליצור את בחינת אדם.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 18

93 לבבתי

"לבבתי, אחתי כלה". נקרא כך: את עושה אותי ללב.

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד':ט'

לְבַבְתָּנִי אֲחֹתִי כֵלָה לְבַבְתָּנִי בְּאַחַת מְעִינֶיךָ בְּאַחַד צִנּוֹן מְצוֹרְנֶיךָ:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 כי הלב הוא משכן לנפש החיונית

בתניא מוסבר שהנפש הבהמית שוכנת בלב, בחללו השמאלי המלא דם, ומובא הפסוק "כי הדם הוא הנפש"; משם מתפשטות תשוקותיה בכל הגוף, כפי שהדם מתפשט בו. הנפש האלקית שוכנת במוח ובחלל הימני של הלב, שאין בו דם.

Tanya, Likkutei Amarim 9:1-2 חלק ראשון; ליקוטי אמרים ט':א-ב'

והנה, מקום מְשָׁכֵן נֶפֶשׁ הַבְּהִמִית שֶׁמְקַלֶּיפֶת נוֹגֶה בְּכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, הוּא בָּלֵב בְּחָלֶל שְׁמָאֲלִי שֶׁהוּא מְלֵא דָם, וּכְתִיב: "כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ". וְלִכּוֹן, כֵּל הַתְּאֻזֹּת וְהַתְּפָאֵרוֹת וְכַעַס וְדוּמְיָהּ הֵן בָּלֵב, וּמִהֶלֶב הֵן מִתְּפַשְּׁטוֹת בְּכָל הַגּוּף וְגַם עוֹלָה לְמוֹת שְׁבָרָאשׁ, לְחֹשֶׁב וּלְהִרְהֵר בָּהֶן וּלְהִתְחַכֵּם בָּהֶן.

שלום דאיהי קנא דשכינתא. דאימא עלאה מקננא בכרסיא בתלת ספירן עלאין. עמודא דאמצעייתא כליל שית ספירן מקננן במטטרוין. אימא תתאה מקננא באופן דאתמר ביה והנה אופן אחד בארץ.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

105 "אחת: רוח אלקים חיים". ספר יצירה מונה אותה כראשונה מבין הספירות, ועץ חיים מזהה אותה עם חכמה.

Sefer Yetzirah 1:9 ספר יצירה א:ט'

עשר ספירות בלימה, אחת רוח אלקים חיים ברוך ומבורך שמו של חי העולמים קול ורוח ודבור וזהו רוח הקדש:

The following are the ten categories of existence out of nothing : 1) The spirit of the living G-d, praised and glorified be the name of Him who lives to all eternity. The articulate word of creative power, the spirit and the word are what we call the holy spirit

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

106 ע"פ והיה מספר בני

המאמר על "יומספר את רובע ישראל" מדבר במעלת ההמשכה מבחינת רוח על ההמשכה מבחינת מים, וכן על "רוח הוי" תנוח עליו" באמצעות דיבור התורה.

הערת קה"ת

לעל פ' במדבר ו, א.

107 והיה מספר בני ישראל כחול הים

"והיה מספר בני ישראל כחול הים". הטקסט מפנה למאמר שלו על פסוק זה בעניין הרוח.

Hosea 2:1 הושע ב:א'

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר־יֵאמָר לָהֶם לֹא־עַמִּי אַתֶּם יֵאמָר לָהֶם בְּנֵי־אֱלֹהִים:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living G-d'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 אחותי רעיתי

"פתחי לי אחותי, רעייתי, יונתי, תמתי". "אחותי" היא האהבה שמחכמה.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אָנִי יְשָׁנָה וְלִבִּי עָר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אַחֲתִי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תַמָּתִי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֵל קְנֻצוֹתִי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

109 תרין ריעין דלא מתפרשין

בתחילת פרשת ראה מביא אדמו"ר זקוק את מאמר הזוהר על "תרין חברין דלא מתפרשין לעלמין" ביחס לשתי בחינות שצריכות להיות תמיד יחד בעבודת האדם: התבוננות עמוקה וביטול. הוא מוסיף שהלב הפנימי מתחבר למוח כ"תרין חברין".

הערת קה"ת

בלבם של המתבוננים אהבת ה'.

הערת קה"ת

ע' בסשי"ב (ח"א רפ"ט). [כ]. ובמאמרי אדה"צ כתובים ח"ב ע' קלה מבאר ששרש שני החללים הוא ממוחין שבראש.

100 אנת חכים

מתפילת הפתיחה של אליהו בתיקוני זוהר: "אתה חכם, אך לא בחכמה ידועה; אתה מבין, אך לא בבינה ידועה". אין סוף מביא את החכמה לידי מציאות, ובה בעת נותר למעלה ממנה.

Tikkunei Zohar 17a:9-11 תקוני זוהר י"ז א:ט-י"א

פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחשבן. אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

101 לך אמר לבי בקשו פני

"לך אמר לבי: בקשו פני; את פניך, הוי", אבקש". דיונו של הרמ"ז בלב מובא על דברי הזוהר בביאור פסוק זה.

Psalms 27:8 תהילים כ"ז:ח'

לָךְ אָמַר לִבִּי בִקְשׁוּ פָנַי אֶת־פְּנֶיךָ ה' אֲבָקֶשׁ:

In Thy behalf my heart hath said: 'Seek ye My face'; Thy face, L-RD, will I seek

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 ע"פ לך אמר לבי בקשו פני

הזוהר על פרשת אמור מבאר את "לך אמר לבי" כדוד המלך המדבר בשם כנסת ישראל אל המלך הקדוש. אדמו"ר זקוק מפנה לפירוש הרמ"ז על קטע זה.

Zohar, Emor 22:95-24:104 ספר זוהר, אמור כ"ב:צ"ה-כ"ד:ק"ד

Does this mean that each exists separately? No, for it says, "And there was evening and there was morning one day". This shows that there is no day without night and no night without day, and on account of their interlocking they are called one. Similarly the Holy One, blessed be He, and the Community of Israel are called one when together, but not when parted; and so now that the Community of Israel is in exile, she is, as it were, not called one, and will only be ... called

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

103 אימא מקננא בכורסיא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז ת"ו.

104 כי אימא מקננא בכורסיא

בתיקוני זוהר נאמר: "אימא עילאה מקננת בכורסיא", בשלוש הספירות העליונות של בריאה. הערת קה"ת מביאה מקור זה; משום כך חיותה של בריאה באה מהחדר השמאלי, חדרה של אימא.

Tikkunei Zohar 23a:10-11 תקוני זוהר כ"ג א:י-י"א

ובתורה זמנא לא תקח האם על הבנים. *ביצים אינן מסטרא דאופנים אפרוחים מסטרא דנער מטטרוין. בנים מסטרא דכרסיא דאיהי סכת

[ע' לעיל] ר"פ ראה. ושי"ג. [כ].

110 דברי חכמים בנחת נשמעין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

קהלת (ט, יז), שם נשמעים במ"ם. [כ].

111 דברי חכמים בנחת נשמעין

"דברי חכמים בנחת נשמעים". הערת קה"ת מציינת שבפסוק כתוב "נשמעים", במ"ם סופית. האהבה השקטה של "אחותי" היא אהבת החכמה.

Ecclesiastes 9:17 קהלת ט:י"ז

דְּבָרֵי חֲכָמִים בְּנִחָת נִשְׁמָעִים מוֹשָׁל בְּכִסְיָלִים:

The words of the wise spoken in quiet Are more acceptable
than the cry of a ruler among fools

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 כמ"ש בסש"ב

בתניא מוסברת האהבה הטבעית של נפש האלקית, שמטבעה רוצה להידבק במקורה, אור אין סוף; אהבה זו קשורה לחכמת הנפש האלקית, שבה שורה אור אין סוף.

הערת קה"ת

ח"א (פ"ט). [כ].

113 אמור לחכמה אחותי את

"אמור לחכמה: אחותי את, וקרא לבינה קרובה". חכמה היא "אחותי".

Proverbs 7:4 משלי ז:ד

אָמַר לַחֲכָמָה אַחֲתִי אֶת וּמַדְעַ לְבִינָה תִקְרָא:

Say unto wisdom: 'Thou art my sister', And call understanding thy kinswoman

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ז, ד.

114 כרשפי אש

"רשפיה רשפי אש". אהבת ה"כלה" היא אהבה לוחטת וצמאה.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח:ו

שִׁימֵנִי כַחֲתָם עַל־לִבִּי כַחֲתָם עַל־רוּעֵךְ כִּי־עֵזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה
כְּשֶׁאוֹל קִנְאָה רֶשֶׁפִּיהָ רֶשֶׁפִּי אֵשׁ שְׁלֵהֲבָתֶיהָ:Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115 כלתה נפשי

"נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות הוי". המילה "כלתה" קשורה ל"כלה" – אהבה לוחטת שמקורה בבינה.

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג

נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָּה נַפְשִׁי לְחִצְרוֹת ה' לִבִּי וּבִשְׂרֵי יִרְנְנָה אֶל־אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the
L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פד, ג.

116 לך ה' הגדולה

"לך הוי הגדולה והגבורה". אור אין סוף מגיע אל העולמות התחתונים באמצעות המדות.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:יא

לְךָ ה' הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּחַ וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ
לְךָ ה' הַמְּמָלְכָה וְהַמְתַּנְשָׂא לְכָל לְרָאשׁ:Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory,
and the victory, and the majesty; for all that is in the
heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O
L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 22**117 ע"פ באתי לגני**

המאמר להלן על "באתי לגני" מדבר על נשמות ישראל, שהן כרעים למעלה, ומביא את פירושי הוזהר לפסוק הזה.

הערת קה"ת

לקמן לג, רע"ג.

118 באתי לגני

"באתי לגני, אחותי כלה... אכלו רעים, שתו ושכרו דודים". הפסוק מבחין בין "רעים" ל"דודים".

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א

בָּאתִי לִגְנִי אַחֲתִי כְלָה אֶרִיתִי מוֹרִי עִם־בָּשָׂמִי אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם־דְּבָשִׁי
שָׁתִיתִי יַיִן עִם־חֶלְבִי אֲכָלוּ רָעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 מי שתורתם אומנתם

הערת קה"ת מפנה לShabbat 11a למילים האלה.

Shabbat 11a שבת י"א א

הערת קה"ת

שבת יא, א.

120 אחותי

הוזהר על אמור מפרש את הפסוק "אחותי היא, בת אבי היא" (בראשית כ', י"ב) כייוחד כנסת ישראל עם המלך, כאשר היא מוארת מאבא העליון, חכמה.

Zohar, Emor 38:202-40:226 ספר הוזהר, אמור ל"ח:ר"ב-מ:רכ"ו

121 ע"פ שיר השירים

במאמר הראשון על שיר השירים אומר אדמו"ר הזקן שבקבלה נקראות שתי בחינות שכינה עילאה ושכינה תתאה, והן שתי בחינות ה"כלה" שעליהן מדבר שיר השירים כולו.

הערת קה"ת

האי (פ"א) [א, ב]. ושי"ג. [כ].

122 שיר השירים

"שיר השירים אשר לשלמה". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה, בעניין

129 כי אל דעות

"כי הויי אלקי דעות". שתי מדרגות הדעת, וממילא גם סובב כל עלמין וממלא כל עלמין, הן אחד.

I Samuel 2:3 שמואל א ב'ג:

אֲלִיתְרַבּוּ תִדְבְּרוּ גְבֻהָהּ גְבֻהָהּ יֵצֵא עֲתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דְּעוֹת Havaayah
וְלֹא נִתְקַנּוּ עֲלֵלוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogancy come out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And by Him actions are weighed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 23

130 המגביהי לשבת

"מי כהויי אלקינו, המגביהי לשבת?" הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה, שבו הנפש האלקית מתוארת כשכל המופנה אל ה'.

Psalms 113:5 תהילים קי"ג:ה'

מי כהי אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיֵּהי לַשַּׁבָּת:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 וכמ"ש ע"פ מקושש עצים

הקטע מסביר את חטאו של מקושש העצים: ליל שבת הוא זמן עליית הברורים של ששת ימי המעשה, בירור עץ הדעת טוב ורע, כשהטוב נפרד מן הרע ומתחבר לעץ החיים; המקושש "עקר דבר מגידולו", והפריד את היש מן המקור המחיה אותו.

הערת קה"ת

לעיל פ' שלח מב, ד ואילך.

132 מקושש עצים

"וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה, שבו נדון עץ הדעת.

Numbers 15:32 במדבר ט"ו:ל"ב

וַיְהִי כִּנְיִי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקֹּשֶׁשׁ עֲצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת:

And while the children of Israel were in the wilderness, they found a man gathering sticks upon the sabbath day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

133 והמשכילים יזהירו

זהו המאמר שאליו מפנה הטקסט: הוא פותח ברעיא מהימנא על נשא, "המשכילים יזהירו", עוסק בעץ החיים ומבאר את עץ החיים ואת עץ הדעת טוב ורע.

הערת קה"ת

באנה"ק [סכ"ו]. ולעיל במדבר (יג, ג). [כ].

134 והמשכילים יזהירו

"המשכילים יזהירו כוהר הרקיע". ביאור דברי רעיא מהימנא על פסוק זה, בעניין עץ החיים ועץ הדעת, נמצא באגרת הקודש כ"ו.

Daniel 12:3 דניאל י"ב:ג

וְהַמְשַׁכְלִים יִזְהָרוּ כְּזֹהַר הַרְקִיעַ וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כְּכֹכְבִּים לְעוֹלָם וָעֶד:

And they that are wise shall shine as the brightness of the firmament; and they that turn the many to righteousness as the stars for ever and ever

השכינה העליונה והשכינה התחתונה.

Song of Songs 1:1 שיר השירים א:א

שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמֹה:

THE song of songs, which is Solomon's

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 ע"פ והקרבנתם עולה אשה

ההערה מפנה להסבר הפסוק לעיל, בפרשת פינחס.

הערת קה"ת

לעיל פ' פינחס.

124 אמור לחכמה אחותי את

"אמור לחכמה: אחותי את". אהבת "אחותי" נובעת מחכמה, באמצעות הדעת העליונה.

Proverbs 7:4 משלי ז:ד'

אֲמֹר לַחֲכָמָה אֲחֹתִי אַתְּ וּמַדְעַ לְבִינָה תִקְרָא:

Say unto wisdom: 'Thou art my sister', And call understanding thy kinswoman

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

125 ענין קירות לבו

רעיא מהימנא על שופטים: "מי מעיד באדם? קירות ביתו"; "קירות ביתו הם קירות לבו", כפי שהתפלל חזקיהו מקירות לבו. הרמ"ז מסביר שהם חסד וגבורה בשני חדרי הלב.

Zohar, Shoftim 3:11-4:20 ספר הוהר, שופטים ג:י"א-ד:כ'

126 ע"פ ושבתה הארץ

המאמר על "ושבתה הארץ" פותח במילים "פתחי לי אחותי רעיתי": כנסת ישראל נקראת תמיד בשם זה, אך תכונה זו מתגלה לעתים ולעתים נסתרת; ו"אחותי" קשור ללשון חיבור.

הערת קה"ת

לעיל פ' בהר לט, ג ואילך.

127 ושבתה הארץ

"כי תבואו אל הארץ... ושבתה הארץ שבת להויי". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה, בעניין "אחותי".

Leviticus 25:2 ויקרא כ"ה:ב'

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה'

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land which I give you, then shall the land keep a sabbath unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". הטקסט מפנה להסברו על פסוק זה, בעניין הדעת העליונה שבנפש.

Song of Songs 8:7 שיר השירים ח:ז'

מִיַּם רַבִּים לֹא יִכְלֹו לְכַבּוֹת אֶת־הָאֲהָבָה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֲהָבָה בּוֹזֵז יִבּוֹזוּ לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

140 מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה

מתפילת הפתיחה של אליהו בתיקוני זוהר: "מלכות היא הפה; אנו קוראים לה תורה שבעל פה". מלכות היא אותיות הדיבור.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

141 שתי אבנים בונות

"שתי אבנים בונות שני בתים; שלוש בונות שישה בתים". ספר יצירה מכנה את האותיות "אבנים", בחינת הדומם.

Sefer Yetzirah 4:12 ספר יצירה ד':י"ב

שבע כפולות כיצד צרפן. שתי אבנים בונות שני בתים. שלש בונות ששה בתים. ארבע בונות ארבעה ועשרים בתים. חמש בונות מאה ועשרים בתים. שש בונות שבע מאות ועשרים בתים. שבע בונות חמשת אלפים וארבעים בתים. מכאן ואילך צא וחשוב מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע. ואלו הן שבעה כוכבים בעולם חמה נוגה כוכב לבנה שבתאי צדק מאדים. ואלו הן ז' ימים בשנה שבעה ימי בראשית. ושבעה שערים בנפש שתי עינים שתי אוזנים ושני נקבי האף והפה. ובהן נחקקו שבעה רקיעים ושבע ארצות ושבע שעות. לפיכך חבב שביעי ...

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain)

142 ענקים לגרורותיך

"כי הן זר לראשך וענקים לגרורתך". אותיות התורה, אף שהן דוממות, מאירות באור העליון.

Proverbs 1:9 משלי א':ט

כי לְוִיתִת חֵן הֵם לְרֹאשְׁךָ וְעֲנָקִים לְגִגְרֹתֶיךָ:

For they shall be a chaplet of grace unto thy head, And chains about thy neck

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 צוארך בחרוזים

"נאו לחייך בתורים, צווארך בחרוזים". הטקסט מפנה להסברו על פסוק זה.

Song of Songs 1:10 שיר השירים א':י

נָאוּ לְחַיִּיךָ בְּתֻרִים צְוָאֲרְךָ בְּחֻרֻזִּים:

Thy cheeks are comely with circlets, Thy neck with beads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 26

144 פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית

רבי אמי אמר: אפילו למד אדם פרק אחד בבוקר ופרק אחד בערב, קיים "לא ימוש ספר התורה הזה מפידך". זוהי תורתו של בעל העסק, ה"מחרוזת

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 לא הביט און ביעקב

"לא הביט און ביעקב ... הוי אלקיו עמו". כאשר הנפש הבהמית מתבטלת בפני הנפש האלקית, מתעוררת הדעת העליונה, הרואה בלי להעניש.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לֹא־הָבִיט אֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֵמָל בְּיִשְׂרָאֵל הִ' אֱלֹקָיו עִמּוֹ וְתִרְעוּת מִלֶּךְ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כג, כא.

פסוקה 24

136 לבתני באחת מעיניך

"שבית את לבי באחת מעיניך"; המילה כתובה "באחד" ונקראת "באחת", ושתי הצורות רומזות לייחוד העליון ולייחוד התחתון.

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד':ט

לְבַתְּנִי אֲחִיתִי כָלָה לְבַתְּנִי בְּאַחַת מְעִינֶיךָ בְּאַחַד עֵנֶק מְצֻרְנֶיךָ:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137 עיני העדה

"אם בשגגה נעשתה, מעיני העדה". "עיני העדה" נקראים חכמיה.

Numbers 15:24 במדבר ט"ו:כ"ד

וְהָיָה אִם מְעִינֵי הָעֵדָה נַעֲשֶׂתָה לְשִׁגְגָה וַעֲשׂוּ כָל־הָעֵדָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַה' וּמִנְחַתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפֹּט וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֹטֶת:

then it shall be, if it be done in error by the congregation, it being hid from their eyes, that all the congregation shall offer one young bullock for a burnt-offering, for a sweet savour unto the L-RD—with the meal-offering thereof, and the drink-offering thereof, according to the ordinance—and one he-goat for a sin-offering

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 שאין עוד מלבדו

"הוי הוא האלקים, אין עוד מלבדו". זהו הייחוד העליון, הביטול האמיתי.

Deuteronomy 4:35 דברים ד':ל"ה

אֲתָה הָרָאָתָ לְדַעַת כִּי הִ' הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 25

139 באחד ענק מצורניך

"במחרוזת אחת מצווארך": המחרוזת היא אותיות התורה.

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד':ט

לְבַתְּנִי אֲחִיתִי כָלָה לְבַתְּנִי בְּאַחַת מְעִינֶיךָ בְּאַחַד עֵנֶק מְצֻרְנֶיךָ:

And it shall come to pass in that day, That a great horn shall be blown; And they shall come that were lost in the land of Assyria, And they that were dispersed in the land of Egypt; And they shall worship the L-RD in the holy mountain at Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

150 צור לבבי

"כלה שארי ולבבי; צור לבבי וחלקי אלקים לעולם". ה' עצמו הוא שורש הלב הפנימי.

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כָּלָה שְׁאָרִי וּלְבָבִי צוּר־לִבִּי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כו.

151 ל"ב שמות אלקים שבמעשה בראשית

באמור (33d) מבואר "ברוך אומר ועושה": האמירה היא בחכמה והעשייה בבינה; ל"ב הנתיבות הנמשכות מחכמה לבינה הן ל"ב שמות אלקים שבמעשה בראשית. כפי תצא (39c); נראה שהציון 32c שבהערה הוא טעות דפוס) מוסבר של"ב שמות אלקים שבמעשה בראשית הם ל"ב נתיבות חכמה, בחינה של צמצום והסתר.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' תצא לב, ג. פ' אמור לג, ד.

פסוקה 28

152 מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים, וממשלתך בכל דור ודור". מלכות ה' על כל העולמות מושרשת במחשבה הקדומה להיות מלך.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

153 ולבי ער

"אני ישנה ולבי ער". ה"לב" הער הוא הלב הפנימי, הרצון העליון.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אֲנִי יִשְׁנָה וּלְבִי עֵר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֶחָתִי רָעִיתִי יוֹנְתִי תַמָּתִי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־שֵׁטַל קוֹצוֹתַי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

154 הנה לא ינום

"הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל". בהערת קה"ת מובא המקור הזה; האדרא מיישמת אותו על אריך אנפין.

Psalms 121:4 תהילים כ"א:ד'

הִנֵּה לֹא־יִנּוֹם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל:

האחת".

Menachot 99b:16-17 מנחות צ"ט ב:ט"ז-י"ז

אמר ר' אמי מדבריו של ר' יוסי נלמוד אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית קיים מצות (יהושע א, ח) לא ימוש (את) ספר התורה הזה מפיו אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אפילו לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ ורבא אמר מצוה לאומרו בפני עמי הארץ

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

פסוקה 27

145 בדיה מי מנה עפר יעקב

המאמר על "מי מנה עפר יעקב" עוסק בפסוק "יחד לבבי ליראה שמך": לרצון הלב יש חיצוניות, שהיא האהבה שנוולדת מהתכוננות לפי הכנתו של האדם, ופנימיות, שהיא נקודת הלב — אהבה גדולה שלמעלה מן השכל, הבאה במתנה. נקודה פנימית זו היא בחינת יחידה, שאין הכוחות החיצוניים יכולים לגעת בה; ו"יחד לבבי" פירושו שהרצון החיצוני נכלל בפנימי.

הערת קה"ת

לעיל בלק סז, ג.

146 מי מנה עפר יעקב

"מי מנה עפר יעקב?" הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה, העוסק בפנימיות הלב.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מִי מִנָּה עֶפְר יַעֲקֹב וּמִסֶּפֶר אֶת־רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאִים וְתִהְיֶי אַחֲרִיתִי כְּמָהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

147 יחד לבבי

"יחד לבבי ליראה את שמך". הלב הפנימי הוא יחידה, המדרגה ה"יחידה" של הנשמה.

Psalms 86:11 תהילים פ"ו:יא

הוֹרֵנִי ה' דְּרֶכְךָ אֶחְלֶה בְּאַמְתְּךָ יַחַד לִבִּי לִירְאָה שְׁמֶךָ:

Teach me, O L-RD, Thy way, that I may walk in Thy truth; .Make one my heart to fear Thy name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

148 ע"פ והיה ביום ההוא

הקטע מסביר את השופר כקול פשוט הנמשך מהכל הלב, למעלה מן השכל, בניגוד לדיבור שאותיותיו באות מן השכל. ללב יש חיצוניות ופנימיות, וחיצוניות הלב נמוכה מן השכל ומקבלת ממנו.

הערת קה"ת

לעיל ר"ה נח, ד.

149 והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול

"והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה.

Isaiah 27:13 ישעיהו כ"ז:י"ג

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהִנָּדְחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲווּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם:

160 הערת קה"ת מפנה ל380-371:33 Zohar, Terumah למילים האלה.

Zohar, Terumah 33:371-380 ספר הזהר, תרומה ל"ג:שע"א-ש"פ

161 וביום שמחת לבו

"ביום הַתְּנַתּוּ וּבְיוֹם שִׁמְחַת לְבוֹ". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה בסוף פרשת בראשית.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה־לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם הַתְּנַתּוּ וּבְיוֹם שִׁמְחַת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Behold, He that keepeth Israel Doth neither slumber nor sleep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכא, ד.

155 שבא"א נאמר הנה לא ינום

באדרא רבא נאמר שלעיני עתיק אין כסות ואין גבות, ככתוב: "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל" — ישראל שלמעלה.

Zohar, Idra Rabba 7:37-8:50 ספר הזהר, האדרא רבא ז':ל"ז-ח"ג

156 צאינה וראינה

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה, שבו המשכת כתר נקראת "ביטול הרצון".

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה־לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם הַתְּנַתּוּ וּבְיוֹם שִׁמְחַת לְבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

157 אם צדקת מה

"אם צדקת מה תתן לו?" עצמותו של ה' היא למעלה אף מן הרצון העליון.

Job 35:7 איוב ל"ה:ז

אם־צִדְקַת מַה־תִּתֶּן־לוֹ אוֹ מַה־מִּידֶךָ יָקַח:

If thou be righteous, what givest thou Him? Or what receiveiveth He of thy hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 29

158 לבבתי

"לבבתי, אחתי כלה; לבבתי באחד מעיניך". המילה נאמרת פעמיים, כנגד שתי הבחינות של הלב העליון.

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד:ט

לבבתי אחתי כלה לבבתי באחת מעיניך באחד עֵינְךָ מְצוֹרְנֶיךָ:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

159 כמים הפנים לפנים

"כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם". בהערת קה"ת מצוין מקור זה; שני ה"אדם" הם אריך אנפין וז"א.

Proverbs 27:19 משלי כ"ז:י"ט

כַּמִּים הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לִב־הָאָדָם לָאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כז, יט.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); On Your Way (Public Domain); The Judaica Press complete Tanach with Rashi, translated by A. J. Rosenberg (CC-BY); Ibn Ezra on Job -- Daat (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likkutei-torah/shir-hashirim/23/](https://likuteitorah.com/he/likkutei-torah/shir-hashirim/23/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק